



รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน
ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

Strengthening the fairness network to reduce the economic disparities
of the community in Kranuan District, Khon Kaen Province

ดร.ณัฐ รุ่งวงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี

ดร.กรกต ชาบัณฑิต

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๔

โดย

ได้รับอุดหนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS ว.๐๕๖/๒๕๖๔



รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน
ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

Strengthening the fairness network to reduce the economic disparities
of the community in Kranuan District, Khon Kaen Province

ดร.ณัฐ รุ่งวงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี

ดร.กรกต ชาบัณฑิต

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๔

โดย

ได้รับอุดหนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS ว.๐๕๖/๒๕๖๔



Research Report

Strengthening the fairness network to reduce the economic disparities
of the community in Kranuan District, Khon Kaen Province

By

Dr. Nattha Roongwong

Asst. Prof. Dr. Sombat Namburi

Dr. Korakoth Chabandit

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2021

Research Project Funded by Faculty of Social Sciences

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS ๓.056/2564

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อเรื่อง	: การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ผู้วิจัย	: ณัฐ รุ่งวงษ์, สมบัติ นามบุรี และกรกต ชาบัณฑิต
ส่วนงาน	: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๔
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ๒. เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ ตัวอย่าง มีผลการทดสอบค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๗๙ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งได้แบบสอบถามกลับมาครบ ๔๐๐ ฉบับ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการศึกษาพบว่า 1. การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.17) รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ และเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชนตามลำดับ 2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า นโยบายภาครัฐ บริบทชุมชน และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตภาพรวมมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3. การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ลำดับแรกขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเองเป็นหลัก นอกจากนี้ นโยบายภาครัฐเองต้องกำหนดมาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของประชาชนด้วย และสุดท้ายคือบริบทชุมชนเองก็ต้องพร้อมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้วย

Research Title : Strengthening the fairness network to reduce the economic disparities of the community in Kranuan District, Khon Kaen Province

Researcher : Nattha Roongwong, Sombat Namburi & Korakoth Chabandit

Department : Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year : 2021

Research Scholarship Sponsor : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research aims to study the following: 1. To study the strengthening of the fairness network to reduce economic inequality in communities in Kranuan District, Khon Kaen Province; 2. To study the causal relationship model of the strengthening of the fairness network to reduce economic inequality in communities in Kranuan District, Khon Kaen Province; and 3. To present the model of strengthening the fairness network to reduce economic inequality in communities in Kranuan District, Khon Kaen Province. This research is a quantitative research. The researcher collected data from 400 samples. The results of the reliability calculation using Cronbach's alpha coefficient were 0.979. The researcher collected data by himself and collected data from the developed questionnaire, which returned 400 questionnaires. The data analysis was descriptive using frequency, percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), and correlation analysis. Exploratory Factor Analysis (EFA) and Structural Equation Modeling (SEM) using ready-made statistical software.

Findings were as follow : 1. Strengthening the network of justice to reduce the economic inequality of the community. Overall, it was at a high level ($\bar{X}=4.17$), each aspect was at the highest level. One aspect was the development of community economic networks. were at a high level in 3 aspects: support for financial management support the community in providing welfare 2. The causal relationship model of strengthening the network of justice to reduce economic inequality of the community found that government policies, community contexts, and lifestyle behaviors the overall picture has a direct influence. Indirect influence and the collective influence affects the strengthening of the network of justice to reduce the economic inequality of the community. Statistically significant at the 0.01 level. 3. Strengthening the network of justice to reduce economic inequality. First of all, it mainly depends on the lifestyle of the people in the community. In addition,

government policies must be set in line with the behavior of the people as well. And finally, the community context must also be ready for economic development.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” สำเร็จเรียบร้อยตามความมุ่งหมายโดย การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับคนในชุมชนและเครือข่ายนอกชุมชน พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง และการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน ๒) สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน โดยชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนอื่นๆ ที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนในชุมชนเป็นสมาชิกสหกรณ์และ ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียน และชุมชนมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหารเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน ๓) สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ โดยชุมชนต้องมีการจัดสวัสดิการ เช่น การใช้แนวคิดสัจจะวันละบาทมาจัดทำสวัสดิการในชุมชน การจัดสวัสดิการหรือจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุและสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุด้วย และชุมชนควรมีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน ๔) เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยชุมชนต้องมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน สร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน

ขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องและกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๔๐๐ คน ซึ่งไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ ที่ได้อบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่วิจัยมาเป็นอย่างดี ตลอดจนเป็นผู้ที่สร้างพลังและกำลังใจมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขออานิสงส์แห่งความเพียรพยายามในการทำวิจัยในครั้งนี้ หากเป็นกุศลข้าพเจ้าขอน้อมถวายเป็นพุทธานุชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย อุทิศให้กับบูรพาจารย์ของมหาวิทยาลัย และบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านและผู้มีพระคุณทั้งหลายทุกท่านด้วย

ดร.ณัฐ รุ่งวงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี
ดร.กรกต ชาบัณชิต

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๖
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบริบทชุมชน	๑๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต	๓๑
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ	๓๓
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๘
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๔๙
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๕๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒
๔.๑ การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	๖๒
๔.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	๗๔
๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	๘๘
๔.๔ องค์กรความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๘๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๙๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๓
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๐๓
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๐๔
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๐๔
บรรณานุกรม	๑๐๕
ภาคผนวก	๑๑๑
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	๑๑๒
ภาคผนวก ข การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น	๑๑๙
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (OUTPUT)	๑๒๑
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล	๑๒๘
ภาคผนวก จ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	๑๓๔
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรือผลงานสร้างสรรค์	๑๓๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑	๕๑
๔.๑	๖๒
๔.๒	๖๔
๔.๓	๖๔
๔.๔	๖๗
๔.๕	๖๗
๔.๖	๖๙
๔.๗	๗๐
๔.๘	๗๑
๔.๙	๗๒
๔.๑๐	๗๗
๔.๑๑	๗๙
๔.๑๒	๘๐
๔.๑๓	๘๑
๔.๑๔	๘๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๕	ค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น	๘๕
๔.๑๖	ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ที่มีกิจกรรมสนับสนุนเป็นตัวแปรส่งผ่าน	๘๙

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า	
๒.๑	แสดง Lorenz Curve ของไทย (๒๐๐๙ vs ๒๐๑๙)	๑๕
๒.๒	การทำนโยบายแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน	๑๗
๒.๓	แสดงองค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน	๑๘
๒.๔	แสดงองค์ประกอบบริบทชุมชน	๓๑
๒.๕	แสดงองค์ประกอบพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต	๓๓
๒.๖	แสดงองค์ประกอบนโยบายภาครัฐ	๓๘
๒.๗	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๙
๓.๑	โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)	๕๙
๔.๑	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลนโยบายภาครัฐ	๗๘
๔.๒	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลบริบทชุมชน	๘๐
๔.๓	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต	๘๑
๔.๔	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน	๘๒
๔.๕	แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในกระบวน จังหวัดขอนแก่น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย	๘๔
๔.๖	แสดงรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในกระบวน จังหวัดขอนแก่น	๘๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นหนึ่งในความท้าทายที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน และบรรลุเป้าหมายของการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศให้ก้าวออกจากภาวะความยากจน แต่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและการสร้างความเป็นธรรมนั้นว่ายังประสบปัญหาท้าทายในหลายมิติ โดยการกระจายทรัพยากรและความมั่งคั่งในสังคมยังคงมีการกระจุกตัวอยู่มาก การกระจายโอกาสของการพัฒนายังไม่ทั่วถึง รวมทั้งโอกาสการถือครองที่ดินและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ แหล่งทุน บริการทางสังคมและกระบวนการยุติธรรมที่มีคุณภาพยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มประชากร โดยเฉพาะในภาคการเกษตรและชนบท ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของภาวะหนี้สิน การอพยพแรงงานเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการกระจุกตัวในเมืองใหญ่ไม่กี่ยี่สิบปี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศในระยะยาว และอาจมีความรุนแรงมากขึ้นในสภาวะของการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้

ดังนั้นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมจึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการตอบโจทยการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืนโดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การกำหนดให้ภาคการเกษตรและครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมายของการปรับโครงสร้างและพฤติกรรม และการกระจายศูนย์กลางความเจริญเพื่อให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังเน้นการดึงเอาพลังทางสังคมที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืนรวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด^๑

ประเทศไทยควรต้องเร่งให้ความสำคัญกับ (๑) การกระจายความมั่งคั่ง ที่ยังคงมีค่าความเหลื่อมล้ำสูงมากทั้งสองปี (กลุ่ม Bottom ๒๐%) (๒) การเกิดคาร์บอน (กลุ่ม Bottom ๔๐%) (๓)

^๑ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๔๔.

ผลิตภาพแรงงาน ถึงแม้มูลค่าผลิตภาพแรงงาน จะเพิ่มขึ้นจากฉบับก่อนหน้า แต่ยังคงจัดอยู่ในกลุ่ม Bottom ๔๐% และ (๔) หนี้สาธารณะ (กลุ่ม Bottom ๔๐%) ในขณะที่ประเด็นที่จำเป็นต้องเร่งให้ความสำคัญคือการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม ที่สะท้อนจากคะแนนความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ของประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นจากรายงานฯ ฉบับปีก่อนหน้าทำให้เปลี่ยนจากกลุ่ม Top ๒๐% ลงมาสู่กลุ่ม Bottom ๔๐% ซึ่งมีทิศทางสอดคล้องกันกับข้อมูลที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของประเทศการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายข้างต้นยังมีประเด็นจำเป็นต้องเร่งแก้ไข อาทิ การส่งเสริมให้มีการสร้างองค์ความรู้และทักษะในการบริหารจัดการรายได้และหนี้สินของตนเองให้กับประชากรกลุ่มรายได้น้อย การส่งเสริมการสร้างคุณค่า ความหลากหลาย และอัตลักษณ์ให้กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากเศรษฐกิจฐานราก ยกย่องสินค้าให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ การส่งเสริมช่องทางแหล่งทุนในระบบให้มีความครอบคลุม รวมถึงการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชากรกลุ่มเศรษฐกิจฐานรากสามารถเข้าถึงแหล่งทุนที่มีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับศักยภาพการพัฒนาประเทศที่สามารถกระจายประโยชน์จากการพัฒนาได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม^๒

สำหรับสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในปี ๒๕๖๓ สัดส่วนคนจนที่พิจารณาจากเส้นความยากจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๖.๒๔ ในปี ๒๕๖๒ เป็นร้อยละ ๖.๘๔ ในปี ๒๕๖๓ หรือมีคนจนจำนวน ๔.๘ ล้านคน เพิ่มจาก ๔.๓ ล้านคนในปี ก่อนหน้า ซึ่งเป็นผลมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด-๑๙) ที่กระทบต่อเศรษฐกิจและการจ้างงานอย่างรุนแรง แม้ว่าจำนวนคนจนจะเพิ่มขึ้นไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับความรุนแรงของสถานการณ์โควิด-๑๙ แต่เมื่อพิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนจะพบว่า ภาพรวมครัวเรือนทั้งประเทศมีความเปราะบางเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ปี ๒๕๖๓ ครัวเรือนมีความสามารถในการหารายได้ลดลง ซึ่งสะท้อนจากชั่วโมงการทำงานที่ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ลดลงอยู่ในระดับต่ำกว่าช่วงก่อนการระบาดของโควิด-๑๙ หนี้สินครัวเรือนปรับตัวสูงขึ้นมาก และเงินออมในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยมีแนวโน้มลดต่ำลง เมื่อพิจารณาเป็นระดับครัวเรือน พบว่า ในปี ๒๕๖๓ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๑.๔ ล้านครัวเรือนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕.๕๑ ของครัวเรือนทั้งหมด เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๒ ที่มีจำนวนครัวเรือนยากจนประมาณ ๑.๓๑ ล้านครัวเรือน^๓

นอกจากนั้นในปี ๒๕๖๔ วิกฤติโควิดที่เกิดขึ้นทั้งในเรื่องสาธารณสุขและเศรษฐกิจ กระทบคนในสังคมไม่เท่ากัน เพราะความสามารถในการหารายได้และรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นของคนในสังคมแตกต่างกัน ที่ถูกกระทบมากคือ คนจนที่มีช่องทางหารายได้จำกัดแต่มีจำนวนมาก เมื่อถูกกระทบจากโควิด รายได้คนส่วนใหญ่จึงหายไปหรือไม่เพิ่ม ต่างกับคนรวยที่มีจำนวนน้อยกว่า แต่รายได้ขยายตัวแม้ถูกกระทบจากโควิด เพราะมีรายได้ทั้งจากการทำงานและสินทรัพย์ ความแตกต่างนี้ทำให้ความเหลื่อมล้ำในประเทศยิ่งเพิ่มมากขึ้น วิกฤติโควิดกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและ

^๒สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, รายงานสรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒), หน้า ๓๒๘.

^๓สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๖๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓), หน้า ๑๑.

ความเหลื่อมล้ำในสามช่องทาง ๑) กระทบรายได้จากเศรษฐกิจที่ไม่ขยายตัว ทำให้รายได้ลดลงหรือกิจการต้องปิด ทำให้ไม่มีรายได้หรือตงงาน ๒) ความสามารถในการป้องกันตนเองจากการระบาด ทั้งในชีวิตประจำวัน เช่น มีหน้ากากอนามัย การได้รับการรักษาและเข้าถึงบริการสาธารณสุขอย่างถูกต้องและทันเวลาเมื่อป่วย และการเข้าถึงวัคซีน ๓) ความสามารถในการปรับตัวเมื่อวิกฤติเกิดขึ้น เช่น มีเงินออมที่จะใช้จ่ายเมื่อตงงาน ความสามารถในการเข้าถึงการช่วยเหลือของภาครัฐ รวมถึงมีทรัพยากรที่จะช่วยในการปรับตัว เช่น การเรียนออนไลน์ ชัดเจนว่า คนจนจะมีปัญหาในทั้งสามเรื่องนี้มากกว่าคนรวย ทำให้ความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น ทั้งความเหลื่อมล้ำในรายได้และในโอกาสที่จะเข้าถึงบริการและสิ่งจำเป็นต่างๆ ความเหลื่อมล้ำ เป็นความเสี่ยงต่อประเทศถ้าไม่รีบแก้ไข^๕

และยังมีอีกสามเรื่องเกี่ยวกับโควิดและความเหลื่อมล้ำที่ต้องตระหนักคือ ๑) ความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มมากขึ้นเป็นผลจากโครงสร้างการกระจายรายได้ที่ประเทศมี ที่มีความเหลื่อมล้ำมาก ทำให้ผลกระทบและการฟื้นตัวของเศรษฐกิจจากวิกฤติโควิดจึงออกมาแบบตัวอักษร K ที่ให้ประโยชน์คนในสังคมต่างกัน กล่าวคือ คนส่วนน้อยที่เป็นเหมือนเส้นลาดชันของตัวอักษร K มีการขยายตัวของรายได้ แม้ประเทศจะประสบวิกฤติโควิด เป็นกลุ่มคนที่ได้ประโยชน์จากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม การส่งออก การขนส่ง เกษตร อาหาร เครื่องดื่มและการธนาคาร ที่ธุรกิจเหล่านี้ขยายตัวในช่วงโควิด ขณะที่ธุรกิจกลุ่มบริการ การค้าและภาคท่องเที่ยวที่ใหญ่เป็นธุรกิจเอสเอ็มอี และเป็นฐานจ้างงานของคนรายได้น้อยจำนวนมากถูกกระทบมากจากวิกฤติโควิดและฟื้นตัวช้า เหมือนเส้นลาดลงของตัวอักษร K ความแตกต่างนี้ส่งผลต่อรายได้ของคนสองกลุ่มที่ต่างกัน กระทบการกระจายรายได้ของประเทศ สอง ความเหลื่อมล้ำที่เศรษฐกิจมีจะไม่ดีขึ้นได้ด้วยตัวเอง แต่ต้องมาจากการแก้ไขปัญหาที่จริงจัง นี่เป็นความจริงที่เกิดขึ้นในทุกประเทศ และการแก้ไขต้องทำในสองระดับ คือ ระดับก่อนการเกิดขึ้นของรายได้และระดับหลังการเกิดขึ้นของรายได้ ระดับก่อนการเกิดขึ้นของรายได้ หมายถึง ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีโครงสร้างที่กระจายรายได้จากการผลิตให้แก่กลุ่มคนต่างๆ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งโครงสร้างนี้จะมาจากนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างโอกาสให้คนในประเทศมีความสามารถในการหารายได้เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัว ๓) ความเหลื่อมล้ำถ้าไม่มีการแก้ไขก็จะรุนแรงมากขึ้น และอาจเป็นความเสี่ยงต่อทั้งระบบเศรษฐกิจและสังคม เพราะความเหลื่อมล้ำมีผลโดยตรงต่อความสมานฉันท์และความไว้วางใจระหว่างคนในสังคม ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ กล่าวคือ ความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงจะทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างไม่อบอุ่น ไม่สมานฉันท์ เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ไม่จริงใจและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผลคือสังคมจะเป็นเหมือนสองสังคมซ้อนกัน คือ สังคมคนมีและสังคมคนไม่มี ทำให้คนในสังคมมีโอกาสขัดแย้งกันสูง เกิดเป็นความเสี่ยงต่อการทำธุรกิจและกระทบการลงทุน เมื่อธุรกิจไม่ลงทุน เศรษฐกิจก็จะขยายตัวในอัตราต่ำ ไม่มีการจ้างงาน ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ ความเหลื่อมล้ำก็ยิ่งรุนแรง ส่งผลให้ความไม่สมานฉันท์และความขัดแย้งยังมีมาก นี่คือนิสัยที่อาจเกิดขึ้น^๕

จากประเด็นปัญหาเบื้องต้นก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในทุกๆ มิติของสังคมไทยดังนั้นการวิจัยนี้เป็นการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทาง

^๕ กรุงเทพฯธุรกิจ, ความเหลื่อมล้ำ เป็นความเสี่ยงต่อประเทศ ถ้าไม่แก้ไข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/970430> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

^๕ เรื่องเดียวกัน, [ออนไลน์].

เศรษฐกิจของชุมชนในสังคมไทยและหาแนวทางการขับเคลื่อนองค์กรภาคีเครือข่ายความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในสังคมไทยโดยเล็งเห็นความสำคัญของการกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีจึงเป็นการยกระดับคุณภาพทางสังคมให้ทั่วถึงและครอบคลุม ประชากรทุกเพศสภาวะและทุกช่วงวัยและการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทยจะ ช่วยก่อให้เกิดความเสมอภาคในสังคมและนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่ลดลงได้อย่างเป็นระบบและเป็นที่ยอมรับในระดับสากลการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้ภาครัฐและประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมระดมความคิดเห็นในการพัฒนาความเจริญด้านเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐภาคเอกชนอย่างทั่วถึงเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมอย่าง ยั่งยืนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ประชุมชนสังคมและประเทศชาติสืบต่อไปซึ่งมีคำถามของการวิจัย หลัก ๓ ประเด็นคือ การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของ ชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นเป็นอย่างไร โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการ เสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นมีอะไรบ้าง และรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นควรเป็นอย่างไร

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของ ชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลด ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นมีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็น ธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยภายในชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด และข้อค้นพบจากผลงานวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก ตัวแปรแฝงภายใน ดังนี้

๑) ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) กล่าวคือ ตัวแปรนโยบายภาครัฐ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Observation Variable) ๔ ตัวแปรคือ นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ

๒) ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variable) ได้แก่

๒.๑) บริบทชุมชน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Observation Variable) ๔ ตัวแปรคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุนชุมชน ทรัพยากรชุมชน

๒.๒) พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Observation Variable) ๔ ตัวแปรคือ พฤติกรรมการทำงานหนัก พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม พฤติกรรมการลงทุน

๒.๓) การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Observation Variable) ๔ ตัวแปรคือ การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร ประชากร (Population) ที่ใช้ในศึกษาครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๗๘,๓๐๖ คน^๖

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้คือ อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาที่ศึกษา ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

^๖สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดขอนแก่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th/56.htm> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานที่ ๒ นโยบายภาครัฐ บริบทในชุมชน พฤติกรรมการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน หมายถึง การปรับโครงสร้างและพฤติกรรม และการกระจายศูนย์กลางความเจริญเพื่อให้เกิดการสร้างงานในพื้นที่ เพื่อพลิกฟื้นโครงสร้างทางสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และช่วยลดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บริบทชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการด้วยตนเอง และแก้ไขปัญหาของชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

พฤติกรรมการดำเนินชีวิต หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่างๆ จะเป็นตัวบ่งบอกถึงการดำเนินชีวิตที่ถูกดำเนินเป็นอุปนิสัยประจำที่กระทำสิ่งต่างๆ

นโยบายภาครัฐ หมายถึง แนวทางกิจกรรม การกระทำหรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจ และกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้ให้มีกิจกรรม หรือการกระทำต่างๆ ให้เกิดขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหาร หรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงระดับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๗.๒ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑.๗.๓ รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นจะช่วยให้นักวิจัย นักวิชาการ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” ครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา ดังนี้ต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบริบทชุมชน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย

ความหมายของเครือข่ายนั้นแม้ไม่ได้มีการนิยามไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีผู้ให้ความหมายของ “เครือข่าย” ไว้อย่างมากมาย ดังต่อไปนี้

เครือข่าย หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆ องค์กรที่ต่างมีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคล หรือกลุ่มเหล่านี้ได้มาประสานงานกันมีระยะเวลาอันพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็มี การวางรากฐานเอาไว้ (เปรียบเสมือนมีการต่อสายโทรศัพท์เอาไว้) เมื่อฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหา ก็สามารถติดต่อไปได้ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายร่วมกัน มีประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงความเป็นเอกเทศอยู่ เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น^๑

เครือข่าย หมายถึง การเป็นพวกกันหลายๆ องค์กรชุมชน เพื่อทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายร่วมกันบางอย่างร่วมกัน เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ เกิดจากการที่กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนต่างๆ มารวมกันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการตกกลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ^๒

^๑ กาญจนา แก้วเทพ, เครื่องมือการทำงานแนวพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สภาคณาจารย์แห่ง ประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘), หน้า ๓๕.

^๒ อุดิน รพีพัฒน์, “การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ”, ในคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการพัฒนา, (ขอนแก่น : หจก. โรงพิมพ์คลังน่านานาวิทยา, ๒๕๓๖), หน้า ๒๕๙.

เครือข่าย เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลในชุมชนระหว่างชุมชน กลุ่มกับกลุ่ม ชุมชนกับชุมชน โดยมีหลักยึดตามขอบเขตพื้นที่ ประเด็นเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว กระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่น เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การปฏิบัติ แบบอย่างของผู้รู้ การอบรมสั่งสอนในบริบททางสังคม คมนาคม แบบการติดต่อที่สะดวกยิ่งขึ้นทำให้การไปมาหาสู่ดูงาน การร่วมกันทำ ชำมเขตแดนของชุมชน อำเภอ จังหวัดและภาคเป็นไปได้ง่าย^๓

เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใด ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา โดยกลุ่มเครือข่ายนี้ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน^๔

เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ช่องทางที่มีความสัมพันธ์ร่วมกับจุดยืนส่วนตัว ซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่ภายในสังคมวัฒนธรรมหนึ่งและหลายๆ พื้นที่สังคมวัฒนธรรม เช่น เครือญาติมีอาชีพเป็นชนชั้น มีตำแหน่งฐานะในท้องถิ่นหลากหลาย แต่มีความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องอยู่ ขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์กับเพื่อนฝูงและคนรู้จักด้วย^๕

การสร้างเครือข่าย หมายถึง กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิตรายหว่างองค์กร สมาชิก การจะสร้างให้เกิดเครือข่ายนั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนหน้าที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย การสร้างเครือข่ายอาจปรากฏในรูปของการจัดตั้งเป็นเครือข่ายใหม่ เช่น การจัดตั้งเวทีสิทธิเด็ก หรือการขยายเครือข่ายที่มีอยู่แต่เดิม เป็นต้น^๖

เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกซึ่งอาจเป็นบุคคลต่อบุคคล บุคคลต่อกลุ่มกลุ่มต่อกลุ่ม เครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ในการเชื่อมโยงเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมตัวกันโดยทั่วไป แต่มีเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นครั้งคราวหรืออาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงคนที่มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และพัฒนาไปสู่การลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เดียวกัน ดังนั้นเครือข่ายจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรวบรวมรายละเอียดบุคคลที่เป็นสมาชิกเท่านั้น แต่มีการจัดระบบให้สมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน สิ่งที่เชื่อมโยง

^๓ประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล, “เครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘) หน้า ๑๙.

^๔เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **จอมปราชนักการศึกษา : สังเคราะห์ วิเคราะห์และประยุกต์แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและพัฒนาคน**, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๓) หน้า ๒๘.

^๕ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย, **เครือข่ายทางสังคม**, (มหาสารคาม : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๙) หน้า ๑๙.

^๖นิถุมล นีราทร, **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓) หน้า ๘.

เข้าด้วยกัน คือวัตถุประสงค์ หรือผลประโยชน์ที่ต้องการบรรลุผลร่วมกัน การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^๗

เครือข่าย หมายถึง ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกัน ดำเนินการกิจการบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน^๘

จากความหมายและคานิยามที่มีผู้ให้ความหมาย พอจะสรุปได้ว่า เครือข่าย (Network) คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรเข้าด้วยกันด้วยความสมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสาร ร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

จากคานิยามของเครือข่าย ประกอบไปด้วยสาระสำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

- (๑) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ
- (๒) กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
- (๓) การเป็นสมาชิก เครือข่ายต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ

การเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย ไม่ได้หมายถึงการจัดการให้คนมานั่ง “รวมกัน” เพื่อพูดคุยสนทนากัน โดยไม่ได้ “รวมกัน” ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เปรียบเหมือนการเอาก้อนอิฐมากองรวมกัน ย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด การเชื่อมโยงเข้าหากันจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเอาอิฐแต่ละก้อนมาก่อนกันเป็นกำแพงโดยการประสานอิฐแต่ละก้อนเข้ากันอย่างเป็นระบบ และไม่ใช่เป็นแค่การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันเพียงเพื่อพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเท่านั้น แต่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย และไม่ใช่การรวบรวมรายชื่อบุคคลที่มีความสนใจเหมือนกันไว้ในมือเพื่อสะดวกแก่การติดต่อ การมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนหาสมาชิกเพิ่มขึ้น ยิ่งได้รายชื่อมากก็ยิ่งทำให้เครือข่ายใหญ่ขึ้น การกระทำเช่นนี้เปรียบเสมือนการขยายถุงใส่อิฐให้โตขึ้นเพื่อจะได้บรรจุอิฐได้มากขึ้น แต่กองอิฐในถุงก็ยังคงวางระเกะระกะขาดการเชื่อมโยงประสานกันอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีภารกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้ การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยน ต้องสกัดเอาส่วนดีหรือ จุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) ในลักษณะที่มากกว่า $๑+๑ = ๒$ แต่ต้องเป็น $๑+๑ > ๒$ เรียกว่าเป็น “พลังทวีคูณ” ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายต้องดีกว่าผลรวมที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน

^๗ สุธยา พลศรี, เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐๗.

^๘ เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง, กรุงเทพมหานคร : โครงการมหาวิทยาลัยชีวิตสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

๑. องค์ประกอบของเครือข่าย

เครือข่ายเทียม (Pseudo network) หมายถึงเครือข่ายชนิดที่เราหลงผิดคิดว่าเป็นเครือข่าย แต่แท้จริงแล้วเป็นแค่การชุมนุมพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิก โดยที่ต่างคนต่างก็ไม่ได้มีเป้าหมายร่วมกัน และไม่ได้ตั้งใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการรวมกลุ่มแบบเฮโลสาระพา หรือรวมกันตามกระแสนิยมที่ไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ลักษณะของเครือข่ายลวงจะไม่มี การสานต่อระหว่างสมาชิก ดังนั้น การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของเครือข่ายจึงมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายแทนการสร้างเครือข่ายเทียม

เครือข่ายแท้ มีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย ๗ ประการ คือ^๙

(๑) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (Common perception) สมาชิกในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย เช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประสบกับปัญหาอย่างเดียวกัน หรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้นซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (Process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

(๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision)

วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกันการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง ความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแนบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

(๓) มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutual interests/benefits)

คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (Need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ เป็นต้น

^๙ ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงาน, คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานสู่ตำบล หมู่บ้าน, (กรุงเทพมหานคร : กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน, มปท.), หน้า ๒.

สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (Human needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เขามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น

ดังนั้นในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคน และต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติการกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

(๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholders participation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นสถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (Partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนมากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่าย โดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

(๕) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship)

องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($๑+๑ > ๒$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

(๖) การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (Interdependence)

เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสถานะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

(๗) มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถุง แต่ละก้อนก็อยู่ในถุงอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านการเขียน การพบปะพูดคุย การ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกันโดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (Reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (Unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกระหว่างเครือข่ายแท้ กับเครือข่ายเทียมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย และองค์ประกอบทั้งหลายข้อนี้เป็นตัวที่จะช่วยให้เครือข่ายสามารถรวมตัวกัน และพัฒนาเครือข่ายจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีพลัง

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ได้อธิบายเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติดังนี้^{๑๐}

๑) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก พัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร ฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นระบบการจัดการตนเองของเกษตรกร และการมีกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงฐานทรัพยากร การวิจัยความรู้ ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิตและยกระดับเป็นผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่คุณค่า และเพิ่มช่องทางการตลาดและเชื่อมโยงการค้าด้วยเครือข่ายพันธมิตรและวิสาหกิจเพื่อสังคม กำหนดนโยบายและกติกาเพื่อเพิ่มโอกาสของเกษตรกร พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมการผลิตแปรรูปสินค้าให้มีเอกลักษณ์และการจัดการในภาคบริการที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน เพื่อยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการเกษตร

๒) ปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค โดยกำหนดมาตรการเพื่อสร้างความเสมอภาคที่สำคัญ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความเสมอภาคในการจัดเก็บภาษีและพัฒนาระบบข้อมูลการทำธุรกรรมทางการเงินของประชาชนและภาคธุรกิจ กำหนดเป้าหมายการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมเพื่อนำไปใช้ในการจัดบริการที่ชัดเจน ตลอดจนการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเน้นการแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ปรับปรุงระบบและกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภค สนับสนุนองค์กรของผู้บริโภคให้มีความเข้มแข็ง ป้องกันการละเมิดสิทธิผู้บริโภคและอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภค สนับสนุนการบริโภคอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓) กระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร โดยแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรมและกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน

^{๑๐} ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๔๔-๔๗.

ปรับระบบเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินประเภทต่างๆ ให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ไม่มียอดที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอพิจารณาสินเชื่อกับสถาบันการเงินได้ รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับประชาชน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเป็นธรรมและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

๔) เพิ่มผลิตภาพและคุ้มครองแรงงานไทย ให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความปลอดภัยในการทำงาน โดยส่งเสริมการปรับทัศนคติของนายจ้างให้มองลูกจ้างว่าสามารถเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้กับธุรกิจได้ สถานประกอบการจัดโครงสร้างค่าจ้างตามความสามารถและประสบการณ์ ส่งเสริมกลไกและระบบการออมและแหล่งเงินทุนเพื่อผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ รวมถึงการยกระดับกลไกการดูแลแรงงานไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลตลอดจนการพัฒนาคุณภาพแรงงาน ทั้งในด้านทักษะฝีมือแรงงานและความสามารถด้านเทคโนโลยีภาษา และการจัดการ เพื่อส่งเสริมให้แรงงานพัฒนาตนเองไปเป็นผู้ประกอบการได้

๕) สร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัยทุกเพศภาวะ และทุกกลุ่ม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทของสังคมสูงวัย รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมเป็นพลังในสังคมสำหรับคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการและผู้สูงวัย โดยการเชื่อมโยงระบบข้อมูลสวัสดิการรายบุคคล และการพัฒนาระบบการให้บริการสวัสดิการที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ธุรกิจ หรือองค์กรประชาสังคม เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบสวัสดิการถ้วนหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและควบคุมค่าใช้จ่ายไม่ให้เป็นภาระทางการคลังมากเกินไปส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการออมและการลงทุนระยะยาวเพื่อเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของประชาชนทุกกลุ่มด้วยมาตรการทางภาษีและอื่นๆ ตลอดจนส่งเสริมให้แรงงานทั้งในระบบและนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมอย่างทั่วถึง

๖) ลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง โดยการจัดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อให้สามารถระบุตัวกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ และให้ความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย ยากจน และผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อน โดยมีเป้าหมายการตัดขาดวงจรความยากจนไม่ให้ส่งต่อจากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูกหลาน และช่วยเหลือกลุ่มคนที่เดือดร้อนที่สุด

๗) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการศึกษาโดยเฉพาะสำหรับผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยในด้านบริการสาธารณสุข เน้นการกระจายทรัพยากรและเพิ่มบุคลากรทางการแพทย์ การพยาบาล ให้กระจายไปยังพื้นที่อำเภอ ตำบล เพื่อให้สามารถดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึง การพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพให้ครอบคลุมผู้มีรายได้น้อยให้ได้รับบริการที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำในด้านคุณภาพ รวมทั้งระบบคุ้มครองการรักษาพยาบาลต่อการเจ็บป่วยที่สร้างภาระทางการเงินโดยไม่คาดคิดหรือเกินขีดความสามารถของผู้มีรายได้น้อยสนับสนุนส่งเสริมให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพ รวมถึงการพัฒนาสถานพยาบาลให้มีคุณภาพและมีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรตามมาตรฐานสากลในทุกพื้นที่ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการสาธารณสุข ด้านการศึกษาเน้นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเสมอกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารและยากจนและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการการ

ดูแลเป็นพิเศษ การจัดให้มีมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาการสนับสนุนกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับจังหวัด การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้และนวัตกรรมของคนทุกกลุ่มรวมถึงระบบการติดตามสนับสนุนและประเมินผลเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพของประชาชน

๘) สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึงเน้นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนากลไกช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยในการต่อสู้คดีที่มีคุณภาพมาตรฐานและเพียงพอ การให้หลักประกันสิทธิของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเป็นธรรมและเสมอภาค และการมีมาตรการที่ละเอียดอ่อนสำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและการจัดการคดีเกี่ยวกับกลุ่มที่มีความเปราะบาง ตลอดจนการพัฒนาวิธีพิจารณาความแพ่งและคดีปกครองเพื่อเพิ่มโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม ปรับปรุงระบบโทษปรับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส และระบบการช่วยเหลือผู้พ้นโทษในการกลับสู่สังคม

แผนแม่บทฯ ประเด็น (๑๖) เศรษฐกิจฐานราก ประกอบด้วย ๒ แผนแม่บทย่อย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ (๑) การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ มีแนวทางในการพัฒนาที่เน้นการเพิ่มพูนองค์ความรู้และทักษะในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ความรู้และวินัยทางการเงิน และการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร แรงงานทั่วไป และกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง เพื่อยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ และมีความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สินอย่างยั่งยืน จนนำไปสู่การออมเพื่อเป็นทุนและหลักประกันในการลงทุนได้ต่อไป และ (๒) การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีแนวทางการพัฒนาที่เน้นการรวมกลุ่มในรูปแบบที่มีโครงสร้างการกระจายรายได้ ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และวิสาหกิจเพื่อสังคม พัฒนาช่องทางตลาดและเครือข่าย เพื่อให้เกิดการจัดการกลไกการตลาดครบวงจร ส่งเสริมและพัฒนากลไกการดูดซับมูลค่าทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้กลับสู่ชุมชน การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนและทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็น อาทิ ส่งเสริมให้มีนวัตกรรมทางการเงิน เพื่อสนับสนุนแหล่งทุนให้กับเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะให้สามารถนำมาหมุนเวียนสร้างประโยชน์ให้ผู้มีรายได้น้อย ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การปรับโครงสร้างและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ยั่งยืน^{๑๑}

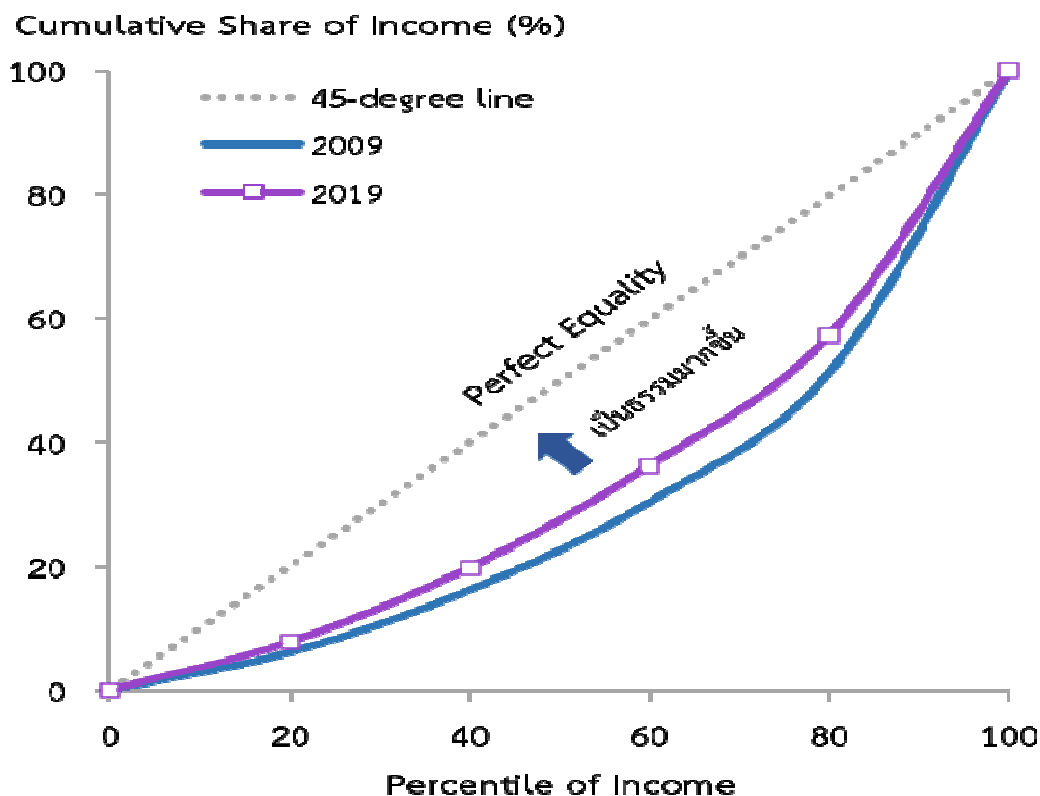
ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน และคาดว่าจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นหลังการระบาดของโควิด-๑๙ สิ้นสุดลง บทความนี้ได้วิเคราะห์ปัญหาความเหลื่อมล้ำของไทยใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านผลลัพธ์ โอกาส และผลกระทบ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการดำเนินนโยบายลดความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นที่การสร้างโอกาสในการหารายได้ให้กับครัวเรือน ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสรรรายได้ภาษีและรายจ่ายเงินโอน

^{๑๑} สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, รายงานสรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒), หน้า ๓๒๘.

ของภาครัฐ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยกลับมาเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ แข็งแรง ท้วถึง และยั่งยืนมากขึ้นในระยะยาว

ปัจจุบันนโยบายเศรษฐกิจในหลายประเทศไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะการขยายตัวเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างทั่วถึงด้วย ปัญหาความเหลื่อมล้ำจึงได้รับความสนใจมากขึ้น เพราะเป็นกระจกสะท้อนว่าครัวเรือนแต่ละกลุ่มจะได้รับผลดีจากการขยายตัวของเศรษฐกิจทั่วถึงมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำที่อยู่ในระดับสูงมาเป็นเวลานานยังอาจบั่นทอนอัตราการเติบโตและเสถียรภาพโดยรวมของเศรษฐกิจได้ บทความนี้จะนำเสนอให้เห็นว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำสามารถมองจากด้านใดได้บ้าง สถานการณ์ของไทยล่าสุดเป็นอย่างไร รวมถึงนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของครัวเรือนไทยนั้นเพียงพอแล้วหรือไม่ และมีอะไรที่สามารถทำเพิ่มเติมได้บ้าง

ความเหลื่อมล้ำ (Inequality) สะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งงานศึกษาของ UNESCAP (๒๐๑๘) ได้แบ่งนิยามความเหลื่อมล้ำออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๑ แสดง Lorenz Curve ของไทย (๒๐๐๙ vs ๒๐๑๙) (ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ)^{๑๒}

^{๑๒} สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, Lorenz Curve ของไทย (2009 vs 2019), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.pier.or.th/abridged/2021/06/> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

๑) ความเหลื่อมล้ำมองได้ ๓ ด้าน : Outcome/Opportunity/Impact^{๑๓}

๑.๑) ด้านผลลัพธ์ (Outcome)

สะท้อนจากข้อมูลทางเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยนิยามวัดจาก ๓ มิติ ได้แก่ รายได้ รายจ่ายเพื่อการบริโภค และความมั่งคั่ง ซึ่งในทางปฏิบัติสามารถวัดได้หลายวิธี เช่น การหาค่า Gini Index/Coefficients ที่เปรียบเทียบข้อมูลหลายประเทศกันได้ การสร้าง Lorenz Curve ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำในแต่ละช่วงเวลา (รูปที่ ๑) และการคำนวณหาอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ รายจ่ายเพื่อการบริโภค หรือความมั่งคั่ง สำหรับครัวเรือนในแต่ละกลุ่มรายได้ ในช่วงเวลาหนึ่งเทียบกับอีกช่วงเวลาหนึ่ง โดยการวัดความเหลื่อมล้ำด้านผลลัพธ์มักใช้เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำด้านอื่นๆ

๑.๒) ด้านโอกาส (Opportunity)

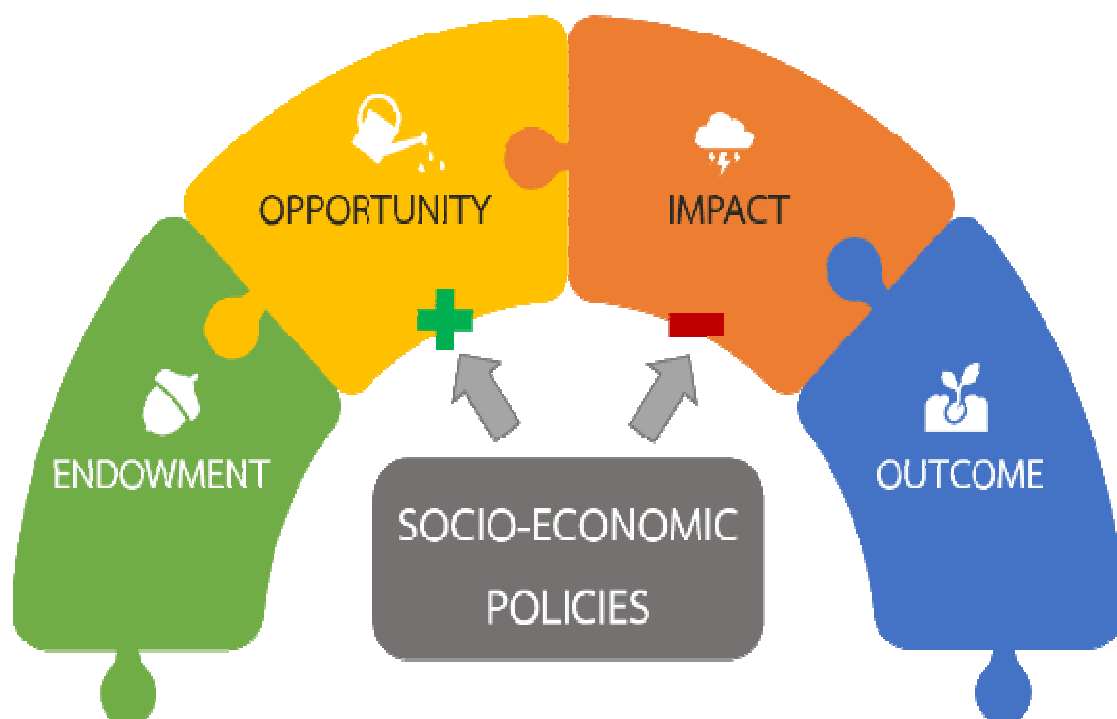
พิจารณาจากความสามารถในการเข้าถึงสิทธิและบริการขั้นพื้นฐานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ครัวเรือนแต่ละกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น การเข้าถึงความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย การเข้าถึงบริการทางการศึกษาและสาธารณสุข บริการทางการเงิน ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยี รวมถึงการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้ที่แตกต่างกันตามระดับรายได้ โดยความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสสามารถประเมินได้ทั้งในเชิงปริมาณ เช่น การนับจำนวนผู้มีสิทธิเข้าถึงการให้บริการขั้นพื้นฐานด้านต่างๆ และในเชิงคุณภาพ เช่น การวัดคุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลตามมาตรฐานสากล

๑.๓) ด้านผลกระทบ (Impact)

พิจารณาจากผลของปัจจัยภายนอก (External Shocks) ที่กระทบต่อครัวเรือน อาทิ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยขนาดของผลกระทบสำหรับแต่ละกลุ่มครัวเรือนมักไม่เท่ากันจาก ๒ สาเหตุหลัก คือ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อครัวเรือนต่างกัน เช่น เกิดน้ำท่วมเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ ทำให้รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในภาคนี้ลดลง และปัจจัยภายในของครัวเรือนที่มีทรัพยากรพื้นฐาน (Endowment) ต่างกัน ทำให้แม้ครัวเรือนจะเผชิญ shocks ลักษณะเดียวกัน แต่อาจได้รับผลกระทบไม่เท่ากัน เช่น การระบาดของโควิด-๑๙ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจที่สามารถปรับตัวไปขายสินค้าผ่านช่องทาง online น้อยกว่าธุรกิจที่ปรับตัวไม่ได้ หรือคนที่อาศัยในชุมชนแออัดและสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมมีโอกาสติดโรคระบาดได้ง่ายขึ้น เป็นต้น

ทั้งนี้ไม่ว่าความเหลื่อมล้ำด้านผลกระทบจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตามล้วนยิ่งตอกย้ำความแตกต่างของโอกาสและผลลัพธ์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ประเด็นสำคัญคือ ความเหลื่อมล้ำทั้ง ๓ ด้านเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยรูปที่ ๒ แสดงให้เห็นถึงต้นตอของปัญหาความเหลื่อมล้ำที่บรรเทาได้ด้วย การทำนโยบาย ยกเว้น ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากทรัพยากรพื้นฐานบางอย่าง เช่น ความสามารถโดยกำเนิด (innate ability) ที่ไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนควรมุ่งไปที่ ๒ ด้าน ทั้งการเพิ่มโอกาสและการสร้างเกราะลดแรงกระแทกจากปัจจัยภายนอกให้กับครัวเรือน

^{๑๓} สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, Lorenz Curve ของไทย (2009 vs 2019), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.pier.or.th/abridged/2021/06/> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].



แผนภาพที่ ๒.๒ การทำนโยบายแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน

การทำนโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การจ่ายเงินโอน เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้มีรายได้น้อย แม้จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านผลกระทบได้ แต่ยังไม่ถือเป็นการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน เนื่องจากผู้มีรายได้น้อยยังขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในการสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ทำให้ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง และยิ่งไปกว่านั้นแรงงานกลุ่มรายได้น้อยที่มีทักษะต่ำยังมีโอกาสได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในระดับที่รุนแรงกว่า และต้องใช้เวลาปรับตัวนานกว่าแรงงานกลุ่มอื่น จึงตกเป็นภาระของภาครัฐที่ต้องจ่ายเงินเยียวยาจำนวนมากเพื่อประคับประคองคนกลุ่มนี้

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้^{๑๔}

๑) เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ โดยขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ กำหนดนโยบายการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยให้มี

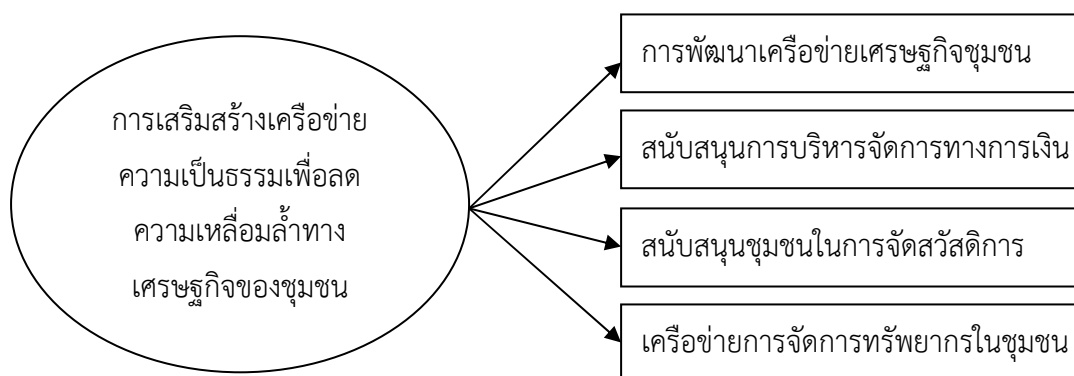
^{๑๔}สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), *สรุปยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/strategy-2/ [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพิ่มการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุดอย่างเพียงพอและเหมาะสม

๒) กระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง โดยส่งเสริมให้มีการกระจายการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้นระหว่างพื้นที่ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เร่งรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบตระหนักถึงประโยชน์ของการสร้างหลักประกันในวัยเกษียณและประโยชน์จากระบบประกันสังคม ส่งเสริมและจัดหาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมให้ประชากรกลุ่มต่างๆ ปรับปรุงปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งกฎหมาย กฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม

๓) เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงิน สนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ บริการ และการจัดการทรัพยากรในชุมชน

สรุป การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ในการศึกษาคำนี้ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรคือ การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน และสามารถเขียนเป็นโมเดลดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงองค์ประกอบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบริบทชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายบริบทชุมชน

บริบทชุมชน หมายถึง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ความเป็นมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เชิงวิทยาศาสตร์ คือความเป็นเหตุเป็นผลเป็นระบบ ตลอดจนเชิงคติวิทยา คือความเชื่อของชุมชนที่ต้องการศึกษา^{๑๕}

บริบท หมายถึงสภาพการณ์ หรือสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์การ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรม และบุคลากรขององค์การนั้นๆ โดยตรงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ “ชุมชน” หมายถึง การรวมตัวกันของหน่วยสังคมและที่อยู่อาศัยที่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม โดยใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น หมู่บ้าน เมือง นคร และมหานคร เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า “บริบทชุมชน” หมายถึง สภาพการณ์ หรือสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงลักษณะด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๑๖}

บริบทของชุมชน หมายถึงสถานการณ์แวดล้อมหรือความรู้เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่ให้เข้าใจความหมายของถ้อยคำที่อธิบายสภาพการณ์นั้นๆ เรียกรวมกันว่า context หรือ context of situation^{๑๗}

การศึกษาบริบทชุมชน คือ กระบวนการในการเข้าไปศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจเรื่องราวของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอดีต สถานการณ์ปัจจุบัน ปัจจัยแวดล้อมในชุมชน การทำความเข้าใจชุมชนก่อนที่จะลงมือทำงานถือเป็นหัวใจสำคัญและมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน เพราะนอกจากจะทำให้สามารถกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาได้อย่างตรงความต้องการและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนแล้ว การเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้งจะทำให้ดำเนินงานร่วมกับชุมชนได้ง่าย ราบรื่น และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย^{๑๘}

๒.๒.๒ ประเภทของการศึกษาบริบทชุมชน

การจำแนกประเภทของการศึกษาบริบทของชุมชนไว้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้^{๑๙}

๑) จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการนำความรู้ไปใช้ ได้แก่

^{๑๕} นุชนาถ ชูศรีโฉม, “การศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”, รายงานการวิจัย, (อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี., ๒๕๕๘), หน้า ๕.

^{๑๖} เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, “การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน : กรณีศึกษา ชุมชนกุดซุย หมู่ที่ ๘ ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”, รายงานการวิจัย, (มหาสารคาม : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๘), หน้า ๔.

^{๑๗} กาญจนา นาคสกุล, บริบท-บริบท, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=67> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

^{๑๘} ครรชิต พุทธิโภชา, คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์, [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www๑.nrct.go.th/downloads/sci_adviser/manual_develop_community.pdf [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

^{๑๙} ธนพรรณ ธาณี, การศึกษาชุมชน, (ขอนแก่น : บริษัทเพ็ญพรินต์ติ้ง, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔.

๑.๑) การศึกษาชุมชนแบบหาความรู้พื้นฐานทั่วไป เป็นการศึกษาชุมชนเพื่อหาข้อเท็จจริงทั่วไปภายในชุมชน

๑.๒) การศึกษาชุมชนแบบทดสอบความรู้เดิม เป็นการศึกษาชุมชนในลักษณะที่ต้องการทดสอบความรู้ต่างๆ ให้เกิดความรู้ที่นำเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

๑.๓) การศึกษาแบบนำไปใช้ในงานพัฒนา เป็นการศึกษาชุมชนในเรื่องต่างๆ เพื่อใช้ในงานพัฒนาและการวางแผน

๒) จำแนกตามเนื้อหาข้อมูลที่จะนำไปใช้ ได้แก่

๒.๑) การศึกษาชุมชนแบบข้อมูลโดยละเอียด โดยเป็นการศึกษาเพื่อต้องการหาข้อมูลรายละเอียดทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง การศึกษาประเภทนี้จะนำข้อมูลไปวางแผนในอนาคต เป็นแนวทางในการพัฒนา และมีระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลนาน

๒.๒) การศึกษาชุมชนแบบข้อมูลเฉพาะ หรือข้อมูลคร่าวๆ เป็นการศึกษาข้อมูลบางเรื่องที่จะนำไปใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับชุมชน เพื่อนำไปลงมือปฏิบัติงานพัฒนาทันที

๓) จำแนกตามวิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่

๓.๑) การศึกษาชุมชนโดยทำการสำรวจ เป็นวิธีการทางการศึกษาชุมชนที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ เพื่อให้ได้ข้อมูลในรูปแบบของข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น การสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็น

๓.๒) การศึกษาชุมชนโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม เป็นวิธีการทางการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการเข้าไปศึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยวิธีการเก็บรวบรวมในรูปแบบของข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยอาจมีการสังเกตการณ์การดำเนินงานของชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมในการทากิจกรรมร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด

๓.๓) การศึกษาชุมชนโดยทำการศึกษาจากเอกสาร คือ รูปแบบการศึกษาชุมชนในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลที่มีการบันทึกหรือเก็บรวบรวมไว้จากหลายๆ แหล่ง ทั้งจากข้อมูลที่มีผู้อื่นอาจเคยทำการศึกษามาแล้ว หรือมีผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูลไว้

๓.๔) การศึกษาชุมชนในรูปแบบอื่นๆ เช่น การศึกษาโดยใช้แบบประเมิน การศึกษาด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เป็นต้น

๔) จำแนกตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

๔.๑) การศึกษาชุมชนแบบปริมาณ เป็นการเสนอข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในลักษณะของตัวเลขสถิติต่าง จนถึงการวิเคราะห์สถิติขั้นสูง

๔.๒) การศึกษาชุมชนแบบคุณภาพที่มีการเสนอข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในชุมชนเป็นระยะเวลานานในลักษณะของการอธิบายพรรณานำเสนอโดยละเอียด

๕) จำแนกตามผู้กระทำการศึกษา ได้แก่

๕.๑) การศึกษาชุมชนแบบกระทำคนเดียว

๕.๒) การศึกษาชุมชนแบบกระทำเป็นกลุ่ม

๖) จำแนกตามทัศนคติของผู้ศึกษา ได้แก่

๖.๑) การศึกษาชุมชนโดยบุคคลภายนอกชุมชน

๖.๒) การศึกษาชุมชนโดยบุคคลภายในชุมชน

จากความหมาย แนวคิด และทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัย จึงสรุปได้ว่า บริบทชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกหรือประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารจัดการด้วยตนเอง และแก้ไขปัญหาของชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ ประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุนชุมชน ทรัพยากรชุมชน

๒.๒.๓ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้นำไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

ผู้นำในทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้นำสูงสุดในสมัยพุทธกาล ก็คือพระศาสดา อธิบายว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงนำหมู่ ชื่อว่าพระศาสดา เหมือนบุคคลผู้นำเกวียน ย่อมนำหมู่เกวียนข้ามที่ กันดาร ข้าม คือข้ามขึ้น ข้ามออก ข้ามพ้นที่กันดาร เพราะโจรที่กันดาร เพราะสัตว์ร้าย ที่กันดาร เพราะอดอยากที่กันดาร เพราะขาดน้ำ ได้แก่ ให้ถึงถิ่นที่ปลอดภัย ฉันทิ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็น ผู้นำ เป็นผู้นำโดยวิเศษ เป็นผู้ตามแนะนำ ทรงให้รู้จักประโยชน์ ให้พิจารณา ให้ฟังประโยชน์ ทรงให้เลื่อมใสได้ เพราะเหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงชื่อว่า ผู้ทรงนำหมู่ เพราะว่าพระผู้มีพระภาค เจ้านั้นทรงมีพระนามว่า "นายก" และ "วินายก" ไฉนอย่างหนึ่งที่เรียกพระพุทธเจ้า ก็คือ นายก ซึ่ง แปลว่า ผู้นำ^{๒๐}

ผู้นำ คือ ผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตาม ต้องการ หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันแล้ว เช่น เป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม่กระทั่ง เป็นหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ^{๒๑} เช่นเดียวกันผู้นำหรือนายสารถิที่ดีคือ ผู้ที่สามารถขบรถเทียม ม้าให้สามารถบรรทุกสิ่งของได้มาก ไปถึงจุดหมายปลายทางได้รวดเร็วและปลอดภัย เพราะมี คุณสมบัติของนายสารถิที่ดีสามารถ หรือนายวงดนตรีที่ดีคือ ที่สามารถควบคุมวงดนตรีหลายชิ้นหลายคน เป็นวงใหญ่ ให้บรรเลงเพลงได้ไพเราะเพราะพริ้ง สะกดใจผู้ฟังให้เคลิบเคลิ้ม เป็นสุข หรือให้ บรรเลงเพลงได้เร้าใจผู้ฟังให้สนุกสนานเพราะเป็นนายวงดนตรีที่มีความสามารถ กล่าวคือ มี สภาวะเป็นผู้นำสูง ฉันทิ หัวหน้าฝ่ายบริหารตลอดถึงหัวหน้างานทุกระดับขององค์กรที่จะสามารถ ปกครองบังคับบัญชา ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และสามารถบริหารจัดการ กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ขององค์กรให้บรรลุผลดี มีประสิทธิภาพสูง ก็จะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดีคือมีประมุข ศิลป์สูงฉันทิ^{๒๒}

สอดคล้องกันนั้นผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์ จะต้องวิเคราะห์ตัดสินใจโดยมองอย่างนักมอง ภาพรวมทั้งหมด และปฏิบัติตัวอย่างอ่อน อากายใจและสมองเข้าสัมพันธ์ สามารถวางแผนที่ชัดเจน

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *ภาวะผู้นำ*, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^{๒๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *พุทธวิธีบริหาร*, พิมพ์พิเศษ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๖.

^{๒๒} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล), *หลักธรรมมาภิบาลและประมุขศิลป์*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มงคลชัยพริ้นติ้ง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๑-๑๒๒.

จัดแผนงาน แผนคน และแผนเงินให้เข้ากันกระจายและมอบให้เป็น ตลอดจนการควบคุมนโยบายต่างๆ หรือแผนงาน ขององค์กรให้สามารถดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย^{๒๓}

นอกจากนั้นผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นไปสู่จุดหมายปลายทางได้ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด โดยใช้วิธีการตั้งใจและอาศัยบุคลิกภาพของตนเอง ที่ทำงานให้สำเร็จด้วยลักษณะต่างๆ คือ การใช้อำนาจ การกำหนดเป้าหมาย ทิศนะต่อองค์กร การทำหน้าที่ผู้นำโดยอาศัยความร่วมมือของผู้อื่น ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการวางตัวที่เหมาะสม^{๒๔} และผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่มสามารถที่จะตั้งใจ ชักนำ หรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่างๆ ของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ^{๒๕} คือลักษณะที่แสดงถึงความสามารถในการนำพา การดำเนินกิจการ การแก้ไขปรับปรุง และการรักษาขวัญและกำลังใจของกลุ่มทำให้กลุ่มบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการให้มากที่สุด^{๒๖} และเป็นบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งมาได้รับการยกย่องขึ้นมาเป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชา และอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้^{๒๗} เป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติเหมาะสมที่จะชักจูงใจและแนะนำคนอื่นให้ทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม^{๒๘}

สอดคล้องกันผู้นำ คือบุคคลที่จะสามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตนเองและสามารถคลี่คลายความตึงเครียดต่าง ๆ ลงได้ และสามารถนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้^{๒๙} และเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาผู้อื่นและประสานให้ผู้อื่นช่วย ช่วยทำกิจการงานต่างๆ ของตนให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยความเต็มใจ^{๓๐}

สรุปความหมายของ ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวหรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ สามารถในการนำพา การดำเนินกิจการ การแก้ไขปรับปรุง และการรักษาขวัญและกำลังใจของกลุ่มทำให้กลุ่มบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการให้มากที่สุด

^{๒๓} สิบปนนท์ เกตุทัต, “วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง,” ในผู้นำ, สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สติตะสิริ บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๑): ๓๒.

^{๒๔} เสนาะ ดิเอวาร์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๖-๘.

^{๒๕} สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิรัตน์ เอ็ดดเคชั่น จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๓.

^{๒๖} ถวิล ธาราโกชน์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สนพ. โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๑๗.

^{๒๗} ธรรมรส โชติกาญจนา, **มนุษย์สัมพันธ์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, ๒๕๑๙), หน้า ๑๓๑.

^{๒๘} ไสภกา ชูพิกุลชัยและคณะ, **เทคนิคการให้บริการปรึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕), หน้า ๒๑๙.

^{๒๙} Raymond J. Burdy, **Fundamental of Leadership Reading**, (Massachusetts Addison: Wesley Publishing Co., 1967), p.8.

^{๓๐} Normond L. Frigon , Sr.& Harry K. Jackson, Jr., **The Leader: Developing the Skill & Personal Qualities You Need to Lead Effectively**, (New York: American Management Association, 1996), p.8.

๒.๑.๒ ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

คำว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นเรื่องที่มีการพูดถึงเป็นอย่างมากในการบริหารงานทั้งจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งชุมชนต่างๆ เนื่องจากภาวะผู้นำจะเป็นตัวกำกับให้องค์กรเดินไปในทิศทางใด ดังนั้นจึงมีการศึกษาและให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้มากมาย การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมแนวคิดจากผู้รู้ทั้งหลายไว้ดังนี้

ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม^{๓๑} ภาวะผู้นำคือ การที่บุคคลหนึ่งสามารถใช้ศักยภาพของตนเอง ในการมีอิทธิพลหรือการเปลี่ยนแปลงขององค์การเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่บุคคลหรือองค์การนั้นต้องการ จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ เป็นการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการสร้างสรรค์หรือปลูกฝังศรัทธา ความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในระหว่างผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องการ อันเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การหรือกลุ่มนั่นเอง^{๓๒}

สอดคล้องกันภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Purposes) หรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่น และให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์การ^{๓๓} และภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะ หรือ ความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือติดต่อกันและกันให้ร่วมมือกันกับตน ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินจะเป็นไปในทางที่ดีหรือชั่วก็ได้^{๓๔}

นอกจากนั้นภาวะผู้นำ คือ ภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับและเกิดจุดมุ่งหมายร่วมกันในสังคมนั้นๆ^{๓๕} คือการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดต่อกันและกันเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย^{๓๖} เป็นคุณภาพของพฤติกรรมของบุคคลเพื่อชักนำบุคคลอื่น หรือชักนำกิจกรรมต่างๆ ใน

^{๓๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๓๒} สมพงษ์ สิงหะพล, ผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร, (นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

^{๓๓} รังสรรค์ ประเสริฐศรี, ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : ธนธการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑.

^{๓๔} กิติ ตยัคคานนท์, เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : แปลอักษร, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒.

^{๓๕} ประเวศ วะสี, “ภาวะผู้นำ สภาพในสังคมไทยและวิธีแก้ไข”, ในภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๒), หน้า ๗๑.

^{๓๖} กวี วงศ์พุด, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓.

ภาวะขององค์กร^{๓๗} และภาวะผู้นำ คือกระบวนการซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความคิดหวัง ค่านิยม และความสามารถในการติดต่อพบปะเจรจาของบุคคลและที่จะต้องไปเกี่ยวข้องกับด้วย ดังนั้น เพื่อจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่จะทำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นว่าสนับสนุนในความสามารถของเขา^{๓๘}

สรุปจากการศึกษา ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำ กิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติ เช่น ศิลปะ สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตรงร่วมกันในสังคมนั้นๆ

แนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

จากทฤษฎีภาวะผู้นำต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากมายนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอทฤษฎีจาก นักวิชาการที่ได้รวบรวมไว้และคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

มีนักวิชาการได้เสนอทฤษฎีของภาวะผู้นำแบบความสามารถพิเศษบนพื้นฐานจาก คุณสมบัติของผู้นำที่สังเกตเห็นได้ การศึกษาของเขาเป็นการสังเกตจากพฤติกรรมของผู้นำ โดยทำการ เปรียบเทียบระหว่างผู้นำที่มีความสามารถพิเศษกับผู้นำที่ไม่มีความสามารถพิเศษเขาได้ข้อค้นพบ เกี่ยวกับคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ (Charismatic Leaders) ที่สำคัญ ๗ ประการ ดังต่อไปนี้^{๓๙}

๑) วิสัยทัศน์กว้างไกล (Extremity Vision) คือผู้นำที่เห็นความสำคัญในการมี วิสัยทัศน์ไม่ใช่แต่เพียงจะทำการต่างๆ ให้แค่สำเร็จตามหน้าที่เท่านั้นการมีวิสัยทัศน์ย่อมต้องมีความ กล้าในการปรับเปลี่ยน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้ตามจะรับได้หรือตามได้ทันแค่ไหนโดยผู้นำที่ขาดความสามารถ พิเศษโดยทั่วไปมักจะทำได้เพียงให้ได้อยู่ในตำแหน่งเท่านั้นจะคิดปรับเปลี่ยนก็เพียงเล็กน้อยเพื่อไม่ให้ถูก ต่ำหนີได้ ไม่มีนโยบายหรือกลยุทธ์ที่ชัดเจนพอเป็นแผนงานอย่างเป็นทางการให้ทุกคนได้รู้หรือปฏิบัติ ตามได้อย่างไรก็ตามถ้าผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่ไกลเกินไปจนลูกน้องปรับเปลี่ยนและรับไม่ได้ ก็คิดว่าผู้นำ พยายามไป หรือเพราะไม่มีความสามารถในการปฏิบัติงานในปัจจุบันไปเลย

๒) กล้าเสี่ยง (High Personal Risk) โดยทั่วไปผู้นำที่มีความสามารถพิเศษนั้นจะ เป็นบุคคลที่ยอมเสียสละเพื่อกลุ่ม เพื่อองค์กร กล้าเสี่ยง และให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมใน ความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่ของผู้นำเอง ความเชื่อในใจลูกน้องจะมีให้เห็นในผู้นำแบบนี้และลูกน้องก็จะ เชื่อใจ ผู้นำที่สนใจในความต้องการของลูกน้องไม่ใช่เพื่อสิ่งที่ตนเองต้องการอย่างเดียว สิ่งที่จะ ประทับใจลูกน้องต่อการเสี่ยงของผู้นำก็คือ การเสี่ยงถึงขั้นยอมรับที่จะสูญเสียตำแหน่งหน้าที่ ผลประโยชน์และมวลาชนในองค์กรไป เพื่อความถูกต้องชอบธรรม

๓) ใช้กลยุทธ์หลายรูปแบบ (Use of Unconventional Strategies) คือผู้นำที่จะใช้ กลยุทธ์วิธีรูปแบบต่างๆ ไม่ยึดติดอยู่กับแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อให้วิสัยทัศน์ร่วมกันของผู้นำและผู้ตาม

^{๓๗}Chester I Bernard, **Organization and Management**, (Cambridge Massachusetts: Harvard University Press, 1962), p. 83.

^{๓๘}Rensis Likert, **The human Organization**, (New York: Mc Graw Hill, 1967), p. 172.

^{๓๙}Conger, J. A., & Kanungo, R. N., "The empowerment process: Integrating theory and practice", **Academy Management Review**, Vol. 13 No. (3) (1988): 471-472.

ประสบความสำเร็จ แม้ว่าบางยุทธวิธีจะสร้างแรงกดดันให้ผู้ตามมากกว่าปกติก็ตามการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีเพื่อสำเร็จจะเป็นคุณสมบัติของผู้นำชนิดนี้ ซึ่งผู้ตามจะสังเกตเห็นได้ชัดเจน ซึ่งค่อนข้างจะชื่นชอบ เพราะแสดงว่าได้มีความสนใจติดตามการปฏิบัติงาน รู้ถึงอุปสรรค และปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว ทันทการณ์ และประการสุดท้าย การแสดงถึงความตั้งใจทุ่มเทในการทำงานของผู้นำ

๔) ประเมินสถานการณ์ตลอดเวลา (Accurate Assessment of the Situation) โดยทั่วๆ ไปผู้นำที่จะเสี่ยงในเรื่องใดก็ตาม ย่อมต้องมีข้อมูลต่างๆ อดี เพื่อจะได้รู้ถึงปัจจัยที่จะสนับสนุนหรือขัดขวางการเสี่ยงในเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะเรื่องเวลา ผู้นำต้องเรียนรู้และมีทักษะในเรื่องความต้องการ คำนิยมต่างๆ กับปัจจัยรอบด้านนี้จะทำให้กล้าเสี่ยงนั้นประสบความสำเร็จในเวลาที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้นำจะต้องประเมินสถานการณ์ให้มีข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย ตลอดเวลา

๕) เปลี่ยนความยึดติดของผู้ตาม (Follower Disenchantment) โดยทั่วไปหลายคน คิดว่าผู้นำที่มีความสามารถพิเศษจะเป็นที่ต้องการ หรือเหมาะที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาที่วิกฤติ เรา จะพบว่าเหตุการณ์วิกฤติไม่ใช่เงื่อนไขของความต้องกาผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ เพราะถึงแม้ไม่มีเหตุการณ์วิกฤติเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้นำต้องการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน หรือเงื่อนไขการปฏิบัติงานใหม่ และกระตุ้นผลักดันให้ไปตามวิสัยทัศน์ใหม่ โดยผู้นำใช้กลยุทธ์ต่างๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญของผู้นำในการปฏิบัติงานที่ไม่ติดยึดหรือจำเจด้วยวิธีเดิม และเริ่มจะยอมรับการทำงานที่มีการแสวงหาวิธีทำงานใหม่ที่แตกต่างไป

๖) สื่อสารด้วยความมั่นใจ (Communication of Self-confidence) ผู้นำที่สื่อสารเรื่องราวต่างๆ ด้วยความมั่นใจจะเป็นที่ยอมรับว่ามีความสามารถพิเศษมากกว่าผู้ที่สับสนและไม่มี ความชัดเจน หรือคลุมเครือ ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ด้านต่างๆ จะไม่มีทางสำเร็จได้ ด้วยความโชคคิของผู้นำทุกครั้งไป หากเขาขาดการสื่อที่แสดงถึงความเชื่อมั่นความมั่นใจของผู้นำจะเป็นแบบอย่างของผู้ตาม ความรู้สึกของผู้ตามที่เชื่อว่าผู้นำมีความรู้วิธีการที่จะทำให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ย่อมตั้งใจทำงานหนัก เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้นำ นั่นคือเพิ่มโอกาสของความสำเร็จของงาน อันเนื่องมาจากการมีการสื่อสารด้วยความมั่นใจ

๗) ใช้อำนาจส่วนบุคคล (Use of Personal Power) โดยทั่วไปพบว่าผู้นำที่มีความสามารถพิเศษชอบใช้อำนาจส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ อำนาจแห่งความเชี่ยวชาญ และอำนาจแห่งความเป็นเพื่อนในการปฏิบัติงานให้เสร็จลุล่วง ส่วนผู้นำที่ใช้อำนาจหน้าที่สั่งการให้ลูกน้องปฏิบัติงาน แม้ว่าจะงานจะเสร็จลุล่วงด้วยดี ผู้นำก็ดูเหมือนไม่มีความสามารถพิเศษใดๆ เปรียบเหมือนกับการที่ผู้นำสั่งการให้ลูกน้องช่วยกันหากกลยุทธ์ต่างๆ และช่วยกันทำงานแม้ลูกน้องจะพอใจที่ได้มีส่วนร่วม แต่ผู้นำก็ไม่ได้รับการยกย่องใดๆ มากขึ้น เพราะไม่ได้แสดงความเชี่ยวชาญให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ตาม

สำหรับสุเมธ แสงนิมนวล ได้อธิบายเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมี ไว้ ๘ ด้านดังนี้^{๕๐}

๑) ไว้วางใจ ไม่หวงอำนาจ ผู้นำต้องไว้วางใจผู้ตามหรือลูกน้อง ไม่หวงอำนาจ ยิ่งมอบอำนาจออกไปมากยิ่งเป็นผลดีต่อการบริหาร เพราะจะช่วยแบ่งเบาในรายละเอียด ทำให้ผู้นำมี

^{๕๐}สุเมธ แสงนิมนวล, ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ส เจริญ การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖-๑๘.

เวลาที่จะสร้างสรรค์ ควบคุม และติดตามงาน ความสำคัญของการมอบอำนาจจึงอยู่ที่วิธีการ และการเลือกบุคคลที่จะรับมอบอำนาจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๒) หยั่งรู้แล้วเตรียมพร้อม ผู้นำต้องสามารถหยั่งรู้ว่าจะเกิดสถานการณ์เหตุการณ์เหตุการณอะไรขึ้นข้างหน้า เพื่อจะได้เตรียมรับสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงทีการหยั่งรู้ในที่นี้หมายถึงการหยั่งรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ คือหยั่งรู้จากการติดตามข่าวสารหรือจากการเก็บข้อมูลมาศึกษาในเชิงสถิติ ตัวอย่างเช่น ท้องที่ที่เคยประสบภัยธรรมชาติย่อมต้องมีข้อมูลเก่าที่สามารถนำมาใช้เตรียมการ เพื่อรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอีกได้ผู้นำที่ดีจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า ซ้ำซาก

๓) รู้จักตัวเอง ผู้นำต้องรู้จักตัวเอง รู้ว่าตัวเองเป็นคนอย่างไร มีจุดเด่นจุดด้อยหรือข้อดีข้อเสียประการใด จะได้ใช้เป็นปัจจัยในการนำผู้คนให้ได้ดียิ่งขึ้นโดยปกติ เรามักมีอคติทำให้มองตัวเองไม่ชัดหรือเข้าใจตัวเอง ทำให้ไม่รู้จักตัวเองอย่างแท้จริง ดังนั้น ปัจจุบันจึงมีการฝึกอบรม มีการให้ทำการประเมินเบื้องต้น โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของตนเอง ซึ่งใช้ได้ทั้งกับบุคคลและองค์กร หรือเราจะใช้วิธีง่ายๆ โดยให้สามีหรือภรรยา หรือลูก ซึ่งเป็นคนใกล้ชิด และจริงใจต่อเรา ช่วยวิเคราะห์และแนะนำก็ได้ วิธีการเหล่านี้ช่วยให้เรา รู้จักตัวตนของเราชัดเจนยิ่งขึ้น

๔) มีจินตนาการและการจูงใจ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีจินตนาการอย่างเช่นที่ไอน์สไตน์กล่าวไว้ว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” เพราะจินตนาการคือวิสัยทัศน์และความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการจำลองผลสำเร็จ ขั้นตอนการดำเนินการที่มีความเป็นไปได้ไว้ในสมอง คือ เมื่อคิดสร้างสรรค์สิ่งใดแล้ว ต้องคิดภาพในรายละเอียดให้ออกว่าต้องมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไรจึงจะสำเร็จในส่วนของความสามารถในการจูงใจนั้น เป็นศิลปะที่เรียนรู้ได้ จึงมีการเขียนไว้เป็นทฤษฎีต่างๆ ให้ผู้นำได้ศึกษามากมาย เพราะเมื่อผู้นำคิดสร้างสรรค์โครงการใดๆ ได้แล้ว แต่ไม่สามารถจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจนประสบผลสำเร็จได้ จินตนาการนั้นก็ไร้ความหมาย ดังนั้น การมีจินตนาการและมีความสามารถในการจูงใจผู้อื่น จึงเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำที่ดี

๕) ประพฤติสิ่งที่น่านับถือ ผู้นำจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้นำ นอกจากจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามและองค์กร ดังคำพูดที่ว่า “หัวไม่ส่าย หางไม่กระดิก” แล้วการปฏิบัติตนของผู้นำยังอยู่ในสายตาของผู้คน หากประพฤติดี ผู้คนก็ชื่นชม สรรเสริญ และในทางตรงกันข้าม หากประพฤติไม่ดี ผู้คนก็ชิงชังไม่นับถือ การถูกชิงชังและขาดความนับถือจะทำให้บารมีของผู้นำ ตลอดจนแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามลดน้อยลงหรือหมดไปนั้นย่อมเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง

๖) เชื่อมมั่นและรับฟัง ผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเองในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเฉพาะกับผู้ตามหรือลูกน้อง โลกในยุคประชาธิปไตย คนรุ่นใหม่ถูกฝึกให้มีความคิดเป็นของตนเอง และรับฟังเสียงของคนส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้นำที่ดีต้องมีคุณสมบัติทันโลก จึงจะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗) รู้จักปรับตัวและยืดหยุ่น ผู้นำต้องรู้จักปรับตัวตามสถานการณ์ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และพร้อมที่จะนำผู้อื่นให้ปรับตัวตาม อย่างที่เรียกว่า “เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง” อีกทั้งต้องมีความยืดหยุ่น รู้จักผ่อนปรนรับฟังความคิดเห็นของลูกน้องและเพื่อน

ร่วมงานบ้าง นั่นคือทำงานโดยยึดหลักนิติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญแก่หลัก รัฐศาสตร์ด้วย

๘) ยอมรับทั้งความผิดพลาดและความถูกต้อง ผู้นำทำอะไรก็ตาม หากผิดพลาดต้อง ยอมรับผิด ผู้นำต้องรู้จักการกล่าวคำขอโทษ เพราะคนเราไม่มีใครทำอะไรได้ถูกต้องเสมอไป แต่ความ ผิดพลาดในเรื่องเดียวกันนั้น ไม่ควรจะกระทำผิดซ้ำ และไม่ควรละเลยการเก็บสถิติ เพื่อประเมินหา ข้อดีข้อเสีย เมื่องานแต่ละงานเสร็จสิ้นลง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงด้านวิสัยทัศน์ที่มีต่อ องค์กร กลยุทธ์ และวัฒนธรรม โดยมุ่งสู่การใช้วิสัยทัศน์ ค่านิยมร่วมกัน กระบวนการเปลี่ยนแปลงจึง ขึ้นอยู่กับค่านิยมของบุคคล มักทำงานเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ มีการวางแผนอย่างละเอียดครอบคลุม ได้แก่^{๔๑}

- ๑) การรู้จักตนเอง (Self Awareness)
- ๒) มีจินตนาการ (Imagination)
- ๓) วิจารณ์ญาณ (Conscious)
- ๔) มีความมุ่งมั่นที่เป็นอิสระ (Independent Will)

โดยมีบุคคลนั้นจึงมีความแตกต่างในเรื่องต่าง เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ความคิดเห็น บุคลิกภาพ ตลอดจนเป้าหมายส่วนตัวของแต่ละบุคคลจึงจำเป็นต้องมีผู้นำเป็นผู้ประสานงานทั้ง แนวความคิดและข้อขัดแย้งต่างๆ เพื่อชักจูงให้บุคคลในองค์กรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒.๒.๔ ชุมชนแห่งการเรียนรู้

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง การที่กลุ่มของครูและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาซึ่งมี วิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าหมายเดียวกัน ทำการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาสมรรถนะตนเองในการจัดการเรียนการสอน^{๔๒}

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางการดำเนินการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน สถาบันการศึกษา โดยผู้สอนควรมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าการสอน ต้องอาศัยการ ร่วมมือร่วมพลังและพึ่งพากันและกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่ง ไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน^{๔๓}

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community : PLC) เป็นพัฒนาการของ การจัดการความรู้ (Knowledge Management) องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) โดยการผสมผสานแนวคิด ๒ ประการ คือ ๑)

^{๔๑} ธร สุนทรายุทธ์, การบริหารจัดการความเสี่ยงทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเนติกุลการ พิมพ์จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๕.

^{๔๒} Hord, S.M., Professional learning communities: communities of continuous inquiry and improvement, (Southwest Educational Development Laboratory, Austin : Texas, 1997), p 20.

^{๔๓} ยุพาภรณ์ ติรไพรวงศ์ และกรรทอง ออมสิน, “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพ : แนวทางการพัฒนาผู้สอนและผู้เรียน”, วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี, ๓๔, ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑).

ความเป็นมืออาชีพ (Professional) หมายถึง การทำอะไรได้ดีกว่ามือสมัครเล่น การไม่ทำร้ายสังคม จากความเชี่ยวชาญของตน การมีความสุจริตแห่งวิชาชีพ การมีความสุขจากการได้ทำประโยชน์แก่ สังคม และการตระหนักถึงจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ประกอบด้วยหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ที่ได้ มาตรฐาน มีการฝึกปฏิบัติทางวิชาชีพ และมีองค์การวิชาชีพรับรอง ๒) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) หมายถึง การรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสมรรถนะ เชิงวิชาชีพและคุณภาพของผู้เรียนร่วมกัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) การเรียนรู้การปฏิบัติงานในพื้นที่ (Field) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Sharing Learning) อย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการสอน (Focus on learning rather than on teaching) การทำงานร่วมกัน (Work Collaborative) และความรับผิดชอบต่อตนเอง (Self - Accountable)^{๔๔}

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community) เป็นการรวมตัวกันของครู ผู้มีเป้าหมายเดียวกันต่อการเรียนรู้ของศิษย์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนของตนเอง โดยอาศัย การเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เทคนิคที่สำคัญ เช่น การทบทวนผลการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยทักษะที่สำคัญคือการฟังและการสื่อสารที่ดี ตลอดทั้งการ รักษาสัมพันธภาพในชุมชนของตน ผลดังกล่าวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ลดความโดดเดี่ยวใน การทำงานของครู และเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน^{๔๕}

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) หมายถึง กลุ่มคนที่ตระหนักถึง ความสำคัญ ความจำเป็นของการเรียนรู้ มีทักษะและกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ ทุกคนคิดและปฏิบัติร่วมกันแบบหุ้นส่วน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ การสั่งสมความรู้และการสร้างความรู้ใหม่เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง และชุมชน^{๔๖}

๒.๒.๕ ทุนชุมชน

ทุนชุมชน หมายถึง สรรพสิ่งใดๆ ก็ตามที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและ เกิดขึ้นจากฝีมือหรือมันสมองภูมิปัญญาที่มีมูลค่าหรือคุณค่าของมนุษย์ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม คน วัฒนธรรม ประเพณี หรือปัจจัยบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมถึง “เงิน” ที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่มีมูลค่าต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันด้วย โดยทุนชุมชน แบ่งได้ ๕ ประเภท ดังนี้^{๔๗}

^{๔๔} วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล, การโค้ชเพื่อการรู้คิด, (กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๗), หน้า ๗๕-๗๖.

^{๔๕} ขวลิต ชูกำแพง, “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู Professional Learning Community: PLC”. วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๓, ๒ (ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑.

^{๔๖} สนอง โลหิตวิเศษ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้, (สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๕๓, (๒๕๖๑) : ๓๑.

^{๔๗} กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ดาวัน โหลด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.cdd.go.th/content/download/announce> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

๑) **ทุนมนุษย์ (Human Capital)** หมายถึง ความรู้ความชำนาญด้านต่างๆ ของคนทุกเพศ ทุกวัยในชุมชน ได้แก่ ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านภูมิปัญญา เช่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ครู พระสงฆ์ กลุ่มองค์กรต่างๆ เด็ก สตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ เด็กกำพร้า เป็นต้น รวมถึงผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจทั้งยากจนและร่ำรวย

๒) **ทุนสังคม (Social Capital)** หมายถึง ทรัพยากรทางสังคมที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพรวมทั้งความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกันของคนในชุมชน กลุ่มองค์กร เครือข่ายภาคประชาชน ภาคประชาสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ตลอดจนความเชื่อถือศรัทธาและวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน

๓) **ทุนกายภาพ (Physical Capital)** หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตหรือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตที่สนับสนุนการดำรงชีพของประชาชน ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ระบบไฟฟ้า ประปา ระบบพลังงาน การสื่อสารโทรคมนาคมโบราณวัตถุ โบราณสถาน หรือสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เป็นต้น

๔) **ทุนธรรมชาติ (Natural Capital)** หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นตัวกำหนดศักยภาพในการดำรงชีพและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ ภูเขา ทะเล เกาะ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน น้ำพุ พืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นต้น

๕) **ทุนการเงิน (Financial Capital)** หมายถึง ทรัพยากรที่เป็นตัวเงินรวมถึงโอกาสทางการเงินที่ประชาชนใช้เพื่อการดำรงชีพ ได้แก่ ทุนทางการเงินที่มาจากออม ที่เป็นเงินสด/เงินฝาก และทุนที่มาจากรายได้อื่น ได้แก่ เงินบำนาญ ค่าตอบแทน เงินกองทุนต่างๆ

๒.๒.๖ ทรัพยากรชุมชน

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับ เนื่องจากความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน น้ำ แร่ธาตุ ความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งมีความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการขยายตัวของประชากร ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด หากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหามลพิษ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การแย่งชิงทรัพยากร ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่มีการเข้ามาจัดการที่เหมาะสมแล้ว อาจทำให้ชุมชนต่างๆ ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศชาติด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามาดูแลจัดการทรัพยากรร่วมกัน ซึ่งสิทธิชุมชน (Community rights) เป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้ให้อำนาจกับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

“ชุมชน” ในความหมายดั้งเดิมหมายถึง “หมู่ชน กลุ่มคน ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็กอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน”^{๔๔} แต่ในความหมายที่กว้างขวางออกไปในสังคมสมัยใหม่ ปรากฏเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมากมาย ที่สมาชิกอาจ

^{๔๔}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖).

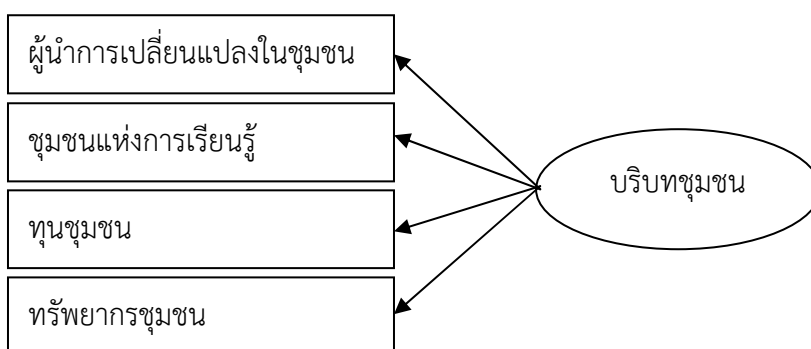
มิได้อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน แต่มีความผูกพัน มีผลประโยชน์เดียวกัน มีชะตากรรมร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนนิยามตนเองว่าเป็นหนึ่งในวงสัมพันธ์นั้นและสังคมก็รับรู้ว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั้น เช่น ชุมชนทางอากาศ ชุมชนผู้ได้รับผลกระทบ ผู้เดือดร้อนจากการพัฒนา คนพิการ ฯลฯ ดังนั้น “ชุมชน” จึงหมายถึง วงสัมพันธ์ในลักษณะที่กว้างขวางออกไปดังกล่าวด้วย

ดังกล่าวแล้วว่า “สิทธิชุมชน” เป็นวาทกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ แต่แท้ที่จริงแล้ว “สิทธิชุมชน” เป็นอุดมการณ์ที่แนบแน่นกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนมาอย่างยาวนาน^{๔๙} จากการใช้ชีวิตร่วมกันของชาวชุมชนที่ต้องพึ่งพาอาศัย ร่วมทุกข์ร่วมสุข เกิดความเอื้ออาทรและผูกพัน ความขัดแย้งแตกแยกที่เกิดขึ้นจะผลักดันให้มีการคิดค้นหาวิธีการจัดการภายในให้ลุล่วงไป ความเป็นไปของชุมชนในลักษณะดังกล่าว พัฒนาให้เกิด “กฎเกณฑ์” ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นข้อบัญญัติอันศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวชุมชนยึดถือร่วมกัน แฝงอยู่ในวิถีชีวิตชุมชน เกิดการผลิตซ้ำ เกิดการพัฒนาเป็นแบบแผนที่แข็งแรง ข้อบัญญัติดังกล่าวของชุมชน เป็นข้อบัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ “ขอบเขตอำนาจ” ที่สมาชิกแต่ละคนแต่ละฐานะพึงมี พึงได้รับท่ามกลางการดำเนินชีวิตด้วยกัน อำนาจนั้นเป็นอำนาจที่ทุกคนยอมรับภายใต้ “คุณค่าที่ยึดถือร่วมกัน” เป็นอำนาจที่มีความชอบธรรม ก็คือ “ระบบสิทธิ” ของชุมชนนั่นเอง

สิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับผู้พึ่งพาอาศัยทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเป็นอันดับแรก ชุมชนตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรชุมชนในการดำรงอยู่ ซึ่งทรัพยากรชุมชน (Community Resources) หมายถึง สรรพสิ่งที่อยู่ในชุมชน ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็น ๓ องค์ประกอบใหญ่ๆ คือ ๑) ทรัพยากรชุมชนทางชีวภาพ ได้แก่ มนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก ๒) ทรัพยากรชุมชนทางกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรตามธรรมชาติ คือ ดิน น้ำ แร่ธาตุ ป่าไม้ พลังงาน อากาศ และแสง ๓) ทรัพยากรที่ชุมชนสร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา กลุ่ม และองค์กรชุมชนต่างๆ เป็นต้น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดชุมชน ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันรักษาทรัพยากรชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้การมีสิทธิชุมชนต่อฐานทรัพยากรชุมชนนั้น มีอยู่ด้วยกัน ๒ ส่วน คือ สิทธิภายใน นั่นคือการจัดการความสัมพันธ์ต่อการใช้ทรัพยากรของสมาชิกในชุมชนและสิทธิภายนอก ซึ่งก็คือการอ้างสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและดำเนินการปกป้องฐานทรัพยากรไม่ให้ภายนอกเข้ามาทำลายหรือมาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่ส่งผลกระทบต่อดำรงอยู่ของชุมชน การดูแลรักษาทรัพยากรชุมชนจึงขึ้นอยู่กับชุมชนเป็นหลัก เนื่องด้วยชุมชนมีความสามารถในการเข้าถึงการใช้ประโยชน์ การกำหนดแนวทางการดูแลรักษา ให้เข้ากับวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น บริบทของชุมชน ทำให้การดูแลรักษาทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ และการยอมรับสิทธิชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการในการจัดการทรัพยากรชุมชนให้เป็นไปได้ด้วยดี

สรุป บริบทชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุนชุมชน ทรัพยากรชุมชน และสามารถเขียนเป็นโมเดลดังนี้

^{๔๙}ชลธิรา สัตยาวัฒนา, พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๖).



แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงองค์ประกอบบริบทชุมชน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต

พฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต หรือ Lifestyle นั้นเรามีหลายคำที่ใช้แทนกันได้ เช่น วิถีชีวิต การดำรงชีวิต แบบการใช้ชีวิต แนวทางการดำรงชีวิต ในที่นี้ผู้วิจัยได้ยึดคำว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต ไว้เป็นหลักสำหรับทำการศึกษาวิจัยต่อไป สำหรับความหมายของคำว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตนั้น มีผู้ศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ให้ความหมายต่างๆ ไว้มากมายดังต่อไปนี้

รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) หมายถึง แบบที่ประชาชนได้ใช้ชีวิตและใช้จ่ายเงิน และเวลา แบบการดำรงชีวิตมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพสิ่งจูงใจ ครอบครัว กลุ่มอ้างอิง ชั้นทางสังคม วัฒนธรรม และวัฒนธรรมย่อย ทั้งนี้เพราะว่าคนเราเกิดมาจะต้องใช้ชีวิตที่สัมผัสกับสิ่งต่างๆ ภายนอกตัว ประกอบกับการใช้ชีวิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากความเป็นบุคลิกภาพของตัวเองที่ผลักดันให้เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนขึ้นมา ดังนั้นแบบการดำเนินชีวิตของคนจึงสามารถแตกต่างกันออกไปได้^{๕๐}

รูปแบบการดำเนินชีวิตนั้นก็คือลักษณะของความเป็นอยู่ที่แสดงถึง การใช้เวลาของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร (Activities) การให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมรอบตัว (Interests) และความความคิดเห็นที่มีต่อตัวเองและสิ่งรอบข้าง (Opinions) ซึ่งตัวแปรเหล่านี้คือ ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological Characteristics) นั่นเอง^{๕๑}

รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) เป็นพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของบุคคลที่ทำให้บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน บุคคลที่มีลักษณะความต้องการภายในที่แตกต่างกันจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกันลักษณะด้านวัฒนธรรม ชั้นชั้นของสังคม ลักษณะของกลุ่มอิทธิพล และครอบครัวจะทำให้บุคคลมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันด้วย

รูปแบบการดำเนินชีวิต เป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน โดยการสร้างเป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากความต่อเนื่องของการดำเนินชีวิตในสังคม^{๕๒}

^{๕๐}สมจิตร์ ล้วนจำเจริญ, พฤติกรรมผู้บริโภค, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒.

^{๕๑}Assael, H., *Consumer behavior and marketing action*, (6th ed). (Ohio: South Western College, 1995), p. 57.

^{๕๒}Schiffman, Leon G; & Kanuk, Leslie Lazer., *Consumer behavior*. Upper Saddle River, (N.J. : Prentice-Hall, 1987), p. 61.

นักวิชาการมากมายต่างมุ่งศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค โดยที่

โบ ไรมเมอร์ (Reimer, ๑๙๙๕) ได้ศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของกิจกรรมในแต่ละวันที่แสดงถึงความเป็นตัวของคนนั้นๆ โดยที่รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลจะเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่มีใครเหมือน คนแต่ละคนจะเลือกทำในสิ่งที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ ซึ่งก็อาจจะไม่มีใครคนอื่น ๆ ทำในสิ่งเหล่านี้เหมือนกันก็ได้ จึงมีคนจำนวนหนึ่งที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เหมือนๆ กัน รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ไรมเมอร์ ได้จัดแบ่งไว้นั้น มีพื้นฐานความคิดในกรอบที่ว่าแต่ละบุคคลนั้นมีความสนใจที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต และมีการกระทำที่สนองต่อความสนใจนั้นๆ อย่างแน่นอน เป็นประจำ รูปแบบการดำเนินชีวิตนี้ไม่ได้หมายถึงกิจกรรมที่ทำเพื่อจุดประสงค์ต่างๆ เฉพาะเหตุการณ์ เพราะบางครั้งกิจกรรมที่ทำนั้นอาจมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกันในแต่ละครั้ง

รูปแบบการดำเนินชีวิตของไรมเมอร์ แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ดังต่อไปนี้^{๕๓}

๑) รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านวัฒนธรรม (Culture Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม หรือประเพณีนิยมในแต่ละสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมระดับชาวบ้านหรือระดับสูงก็ตาม เช่น การชมการแสดงทางวัฒนธรรม การสนทนาทางศิลปะ

๒) รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านสังคม (Societal Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องรอบตัวที่เห็นว่าสำคัญ นอกเหนือจากสิ่งที่เป็นอยู่ทั่วไป และเป็นสิ่งที่ควรค่าต่อการที่บุคคลจะเข้าไปร่วมทำเพื่อส่วนรวม เช่น เรื่องการเมือง สังคม และสภาพแวดล้อม เป็นต้น

๓) รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านบันเทิง (Entertainment Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น เกี่ยวกับความพึงพอใจ และความบันเทิงของตนเองมากกว่าสิ่งอื่นๆ เช่น การชมภาพยนตร์ การซื้อสินค้าเพื่อสนองความพอใจส่วนตัว

๔) รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านบ้านและครอบครัว (Home and Family Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นที่มีลักษณะของความใกล้ชิด และเป็นเรื่องส่วนตัวที่เกี่ยวกับตนเอง บ้าน และคนในครอบครัวของตนเอง เช่น การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

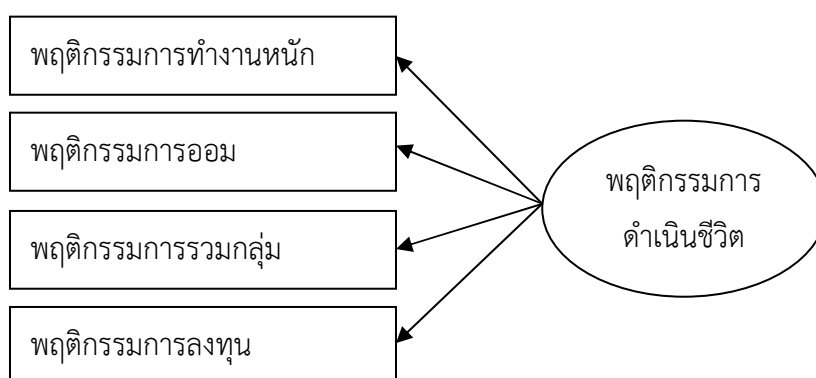
๕) รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มุ่งเน้นด้านกีฬา กิจกรรมกลางแจ้ง และสุขภาพ (Sports and Outdoor Orientation) หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง เช่น การเล่นกีฬา สุขอนามัยในการรับประทานอาหาร รวมไปถึงการใช้ชีวิตกลางแจ้ง เช่น การแคมป์ปิ้ง

นอกจากนั้น Riemer (๑๙๙๕) ได้ทำการศึกษารูปแบบของเยาวชนในประเทศสวีเดน พบว่าในปัจจุบันเยาวชนสวีเดนมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบ Entertainment Orientation คือ ไป

^{๕๓}Reimer, B., Youth and modern lifestyle in youth culture in late modernity, London: Saga, 1995), p. 124-135.

ในทางที่เกี่ยวกับความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ เพราะนอกเหนือจากกิจกรรมที่ทำเป็นประจำอย่างเรื่อง การเรียน หรือการทำงานแล้ว ความสนใจในเรื่องความสุข ความบันเทิงก็นับเป็นเรื่องที่สำคัญ และ สำหรับเยาวชนแล้วได้ถือเอาเรื่องนี้เป็นจริงเป็นจังกว่าวัยผู้ใหญ่ รูปแบบการดำเนินชีวิตในแบบบันเทิง นี้ก็เป็นสิ่งที่เหมือนกันในกลุ่มเยาวชนทุกระดับชนชั้นทางสังคมและเศรษฐกิจ ส่วนรูปแบบอื่นๆ นั้นจะ รวมอยู่ในสัดส่วนที่มากน้อยต่างๆ กันไปตามแต่กิจกรรม เช่น การดูโทรทัศน์เป็นกิจกรรมเพื่อความ บันเทิงและในขณะเดียวกันอาจเป็นกิจกรรมทางด้านครอบครัว ซึ่งเป็นรูปแบบของ Home and Family Orientation ด้วยก็ได้

สรุป พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรคือ พฤติกรรม การทำงานหนัก พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม พฤติกรรมการลงทุน และสามารถเขียน เป็นโมเดลดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงองค์ประกอบพฤติกรรมการดำเนินชีวิต

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ

๒.๔.๑ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะเป็นแง่มุมหรือสาขาหนึ่งของการศึกษาในทางสังคมศาสตร์ เพื่อใช้เป็น เครื่องมือในการอธิบายปรากฏการณ์การทำงานของรัฐบาล เป็นรูปแบบการศึกษาที่เพิ่งเกิดขึ้น ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ปีค.ศ. ๑๙๕๐ ทุกประเทศทั่วโลกได้พยายามที่จะพัฒนาฟื้นฟูประเทศ ของตน มีการพัฒนาต่างๆ มากมายทางด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ และการเมือง นักรัฐศาสตร์จึงได้ ให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของนโยบายในการบริหารประเทศ

นโยบายด้านสาธารณะเป็นจุดที่มีความน่าสนใจมากและได้รับความนิยมน้อยมากจาก ทางรัฐศาสตร์เพื่ออธิบายเหตุและผลการทำงานของรัฐบาล โดยนโยบายด้านสาธารณะมีการ ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนทั้งด้านองค์ความรู้และหน่วยในการ วิเคราะห์ นโยบายสาธารณะนี้ได้มีการเริ่มศึกษากันในอเมริกาช่วงทศวรรษ ๑๙๖๐ บนแนวคิดที่ว่า รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาได้และต้องการจะแยกการกำหนดนโยบายออกจากการ บริหารโดยอาศัยความรู้ที่ได้จากการศึกษามาแก้ปัญหาได้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

มีนักคิดต่างๆ มากมายที่พยายามให้นิยามของนโยบายสาธารณะเอาไว้ แต่โดยรวมแล้วจะ ให้ความสำคัญถึงการใช้อำนาจหน้าที่ที่กระทำต่อสังคม โดยมีจุดสำคัญของแนวคิดอยู่ที่จุดมุ่งหมาย

(Goals) เป้าประสงค์ (Purpose) แผนงาน (Programs) การปฏิบัติ (Practices) และ ผลกระทบ (Effects) แนวคิดเหล่านี้ไม่ได้จำกัดว่ารัฐบาลจะพิจารณาเพื่อกระทำตามที่กำหนดเป็นนโยบายอย่างเดียว อาจจะเป็นการกำหนดว่าไม่กระทำในแบบนั้นๆ ด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่านโยบายสาธารณะคือสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจทำหรือตัดสินใจไม่ทำก็ถือเป็นนโยบายสาธารณะเพราะมีผลกระทบต่อสังคมในด้านการหาหนทางที่จะแก้ไขปัญหาสาธารณะอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีจุดมุ่งหมายหลักของการกำหนดนโยบาย ๕ ประการ คือ^{๕๔}

๑. เพื่อนำนโยบายไปใช้จัดการแก้ไขปัญหาสาธารณะ
๒. เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์และวิธีปฏิบัติต่อการตัดสินใจและการปฏิบัติของรัฐบาล
๓. เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในวันข้างหน้าที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
๔. เพื่อให้เกิดความชัดเจนในจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์และผลงาน
๕. เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์สูงสุด

นโยบายฯ จัดได้ว่าเป็นเครื่องมือของรัฐบาลอย่างหนึ่งที่สามารถจะทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้อื่นในสังคม เพราะนโยบายจะเป็นตัวกำหนดให้ประชาชนต้องทำหรือต้องไม่ทำตามนโยบายที่รัฐเป็นผู้กำหนด แต่ก่อนที่จะมาเป็นนโยบายได้รัฐก็ต้องอาศัยเครื่องมือต่างๆ ที่รัฐมีอยู่มากมายมาเป็นตัวสร้างนโยบายขึ้นมา เครื่องมือที่สำคัญที่รัฐนำมาใช้ คือ^{๕๕}

๑. กฎหมาย (Law) รัฐสามารถจะออกกฎหมายหรือพระราชบัญญัติโดยอาศัยอำนาจและกลไกทางรัฐสภา เพื่อกำกับนโยบายให้ประชาชนทำตาม ประชาชนก็สามารถจะอาศัยกฎหมายเพื่อผลักดันนโยบายได้ แต่ไม่เท่ากับรัฐบาลเป็นผู้ใช้เอง

๒. การบริการ (Services) รัฐเป็นผู้จัดสรรและให้บริการแก่ประชาชน เช่น ด้านสาธารณสุข ปลอดภัย ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา แต่ที่มีปัญหาคือคำถามที่ว่ารัฐสามารถบริการอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ มีกลไกใดที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นได้มากเพียงใด เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เหมาะสมเป็นอย่างดี

๓. เงิน (Money) เงินเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ และขับเคลื่อนการทำงานต่างๆ ซึ่งรัฐเป็นผู้จัดสรรให้แก่ประชาชนในหลายๆ ด้าน เช่นการจัดสรรเงินอุดหนุนเกษตรกรประกันราคาพืชผล กองทุนหมู่บ้าน ค่ายังชีพผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้มีรายได้น้อย เงินต่างๆ เหล่านี้สามารถจะไปถึงมือผู้เดือดร้อนได้มากน้อยและทั่วถึงในการแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากที่แท้จริงของประชาชนเพียงใด

๔. ภาษีอากร (Taxes) การที่รัฐจะมีเงินไปใช้จ่ายในโครงการต่างๆ รัฐจำเป็นต้องมีช่องทางในการหารายได้เข้ารัฐ นั่นคือการจัดเก็บภาษีอากรต่างๆ โครงสร้างและรูปแบบการจัดเก็บภาษีเป็นกลไกที่สำคัญและละเอียดอ่อนมาก การกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บภาษีมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เป็นทั้งผลดีและผลเสียในการที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจและทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวได้ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการใช้จ่ายของคนในชาติ เกิดการหมุนเวียนของเม็ดเงินภายในประเทศ หรืออาจเป็นแรงบีบคั้นยับยั้งการใช้จ่ายได้โดยการเพิ่มอัตราภาษีอากรให้สูงมากๆ ได้

^{๕๔} เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, นโยบายสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๔.

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘-๑๙

๕. เครื่องมือทางเศรษฐกิจชนิดอื่น (Other Economic Instrument) รัฐสามารถจะออกกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้ เช่น นโยบายการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในการใช้จ่ายในกิจการ หรือการค้าประกันกิจการต่างๆ ในประเทศ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสบางอย่างให้แก่ประชาชน

๖. การขอร้อง (Suasion) วิธีการชนิดนี้จะใช้เป็นโอกาสต่างๆ ของการดำเนินการจัดการของรัฐบาล ซึ่งเครื่องมืออื่นๆ ใช้ไม่ได้ผลในการแก้ไขปัญหา รัฐบาลมีอำนาจที่จะปฏิบัติได้เพื่อที่จะร้องขอการสนับสนุนจากคนในชาติ อาจเป็นการทำสัญญาเพื่อให้ได้เงินช่วยเหลือบนเงื่อนไขสัญญาที่รัฐจะตอบแทนให้ในภายหลัง หรือให้สิทธิ์บางประการเป็นการแลกเปลี่ยน และหากการขอร้องยังไม่ได้ผลตามที่รัฐวางแนวทางแก้ไขไว้แล้ว รัฐก็สามารถจะใช้วิธีบังคับโดยอาศัยกลไกทางด้านภาษี หรืออาจใช้อำนาจบังคับโดยตรง

จะเห็นได้ว่านโยบายนั้นไม่ได้จะถูกกำหนดขึ้นมาโดยที่ไม่มีปัจจัยมากระตุ้นได้เลย จะถูกสร้างขึ้นมาก็ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่มีผลในการกระตุ้นให้เกิดเป็นนโยบายได้ สภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น ได้แก่

๑. สภาพแวดล้อมด้านสถาบัน (Institutional Context) มุ่งเน้นไปที่สถาบันทางการเมืองหรือระบอบการปกครองของรัฐ ตัวอย่าง เช่น สหรัฐอเมริกาที่เป็นระบบเสรีนิยม มีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลเป็นตัวกำหนดนโยบาย แตกต่างจากจีนที่เป็นระบอบสังคมนิยม นโยบายจะถูกกำหนดโดยพรรคและคณะผู้นำ

๒. สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ (Economic Context) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญมากเพราะเป็นเรื่องของปากท้องของประชาชน ช่วงตั้งแต่ปี ๑๙๘๐ ทั่วโลกประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก มีการแข่งขันทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศมากประเทศที่มีพลังอำนาจทางเศรษฐกิจมากมักจะเอาเปรียบประเทศที่ด้อยกว่า ก่อเกิดเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในระดับโลก นั้นย่อมทำให้กระทบต่อนโยบายในการบริหารประเทศอย่างมากโดยเฉพาะกับประเทศด้วยพัฒนา ที่จะประสบปัญหาในด้านทุนในการที่จะนำไปใช้พัฒนาประเทศรวมไปถึงอัตราการว่างงาน สวัสดิการสังคม และการสาธารณสุขพื้นฐาน สภาพทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ย่อมส่งผลต่อนโยบายโดยรวมของรัฐ

๓. สภาพแวดล้อมด้านประชากร (Demographic Context) ทรัพยากรมนุษย์เป็นตัวชี้วัดถึงระดับการพัฒนาของรัฐ เพราะประชากรของรัฐใดที่มีอัตราการครองชีพที่ดีย่อมบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิตของคนในรัฐนั้นๆ นโยบายต่างๆ ที่จะถูกกำหนดออกมาเป็นนโยบายๆ ย่อมจะอยู่ในรูปของการให้ช่วยเหลือที่ดีกับพลเมือง มีความพร้อมในทุกด้านทั้งงบประมาณ บริการ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สิ่งเหล่านี้ย่อมจะมีผลต่อทิศทางการกำหนดนโยบาย

๔. สภาพแวดล้อมด้านอุดมการณ์ (Ideological Context) อุดมการณ์ในที่นี้หมายถึงลัทธิทางการเมือง เป็นตัวบ่งชี้ทิศทางของนโยบายๆ ของรัฐนั้นๆ ได้ ลัทธิทุนนิยมก็จะมีนโยบายที่จะมุ่งเน้นไปทางเศรษฐกิจ นโยบายใดที่จะช่วยส่งเสริมให้สภาพทางเศรษฐกิจที่ดีได้ รัฐบาลนั้นก็พยายามผลักดันให้เกิดเป็นนโยบายแห่งชาติ เช่น นโยบายทางด้านภาษี นโยบายส่งเสริมธุรกิจในทุกภาคทุกระดับ แต่หากเป็นลัทธิสังคมนิยมก็จะมุ่งเน้นไปทางด้านพื้นฐานของสังคม ควบคุมการผลิตและเน้นการกระจายรายได้ นโยบายก็จะออกมาในทางด้านเรื่องปากท้องของคนในชาติ

ดังนั้นแนวคิดในเรื่องของนโยบายสาธารณะจึงจะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของรัฐที่เป็นปัญหาหลักใหญ่ของรัฐบาลนั้นๆ ในช่วงเวลานั้น ขึ้นกับปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยทางการมีเครื่องมือของรัฐนั้นในการแก้ไขปัญหาว่าจะจัดการแบบใด ซึ่งจะทำให้หน้าตาของนโยบายมีความแตกต่างกันไป และเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอด

๒.๔.๒ การนำนโยบายไปปฏิบัติ

นโยบายเป็นเพียงรูปร่างหน้าตาของแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ เป็นเพียงเจตนารมณ์ของรัฐที่จะทำอะไรบางอย่างที่คาดว่าจะประโยชน์ต่อประชาชน ความสำคัญอยู่ที่การนำนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จและเพื่อที่จะสนองนโยบายของรัฐบาลให้ได้ผลดีระดับใด นโยบายเป็นเพียงกรอบแนวคิด การนำไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ถูกกำหนดแนวทางในการปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติทางราชการ ในการกำหนดนโยบายต่างๆ นั้นจะต้องกำหนดระเบียบหรือขั้นตอนในการปฏิบัติให้ชัดเจน ซึ่งที่ผ่านมามักจะพบว่า การปฏิบัติงานจะเป็นหน้าที่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงาน โดยผู้กำหนดนโยบายจะไม่ได้เข้าไปมีบทบาทในการดำเนินการ

ความมุ่งหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นสิ่งที่ชัดเจนแน่นอนคือให้นำไปปฏิบัติอย่างแท้จริง ให้นำนโยบายไปดำเนินการตามกรอบแนวคิดของนโยบายนั้นอย่างจริงจังเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของนโยบายนั้น โดยมีลำดับขั้นตอนที่สำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ^{๕๖}

๑. มอบหมายให้หน่วยงานหรือบุคลากรที่ชัดเจนให้นำนโยบายไปปฏิบัติ
๒. ศึกษานโยบายให้เข้าใจและปรับให้เป็นระเบียบปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของนโยบาย
๓. บูรณาการหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางเจ้าหน้าที่ และกลุ่มเป้าหมาย
๔. ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเป้าหมายตามจุดประสงค์การดำเนินการ

กล่าวโดยสรุปคือการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ดี ผู้นำไปปฏิบัติต้องศึกษานโยบายให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์และเป้าประสงค์ของนโยบายนั้นอย่างถ่องแท้ เลือกใช้ทรัพยากรทุกอย่างที่มีให้เหมาะสมและเพียงพอทั้งทรัพยากรบุคคล งบประมาณ ระเบียบปฏิบัติ แผนงาน วัตถุประสงค์ สภาพแวดล้อม ทั้งหมดที่เป็นปัจจัยในการดำเนินงาน ทำการวิเคราะห์ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้วนำไปปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนพร้อมประเมินและวิเคราะห์วิจัยควบคู่ไปกับการดำเนินงาน คาดคะเนผลความเป็นไปได้ ระหว่างการนำนโยบายไปใช้ ปรับปรุงและพัฒนานโยบายตามกรอบแนวคิดของนโยบายนั้น

ทั้งนี้เพราะการออกแบบนโยบายกับการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจพบกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมอย่างไม่คาดคิดมาเป็นปัจจัยเพิ่มปัญหา ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาบนกรอบของอำนาจหน้าที่และระเบียบราชการ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาให้สำเร็จและบรรลุผลตรงตามความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

๒.๔.๓ การติดตามและประเมินผลนโยบาย

ขั้นตอนสุดท้ายของกลไกนโยบายหรือนโยบายสาธารณะคือขั้นตอนการติดตามและประเมินผลนโยบาย นโยบายต่างๆ ที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้แก้ไขปัญหาสาธารณะนั้นจะเป็นการมองภาพใหญ่ของปัญหาแล้วกำหนดวิธีการในการแก้ไขปัญหา ปัจจัยที่เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาในแต่ละ

^{๕๖} เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, นโยบายสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓๔

พื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีการดำเนินการจัดการตามนโยบาย ต้องมีการวางแผนติดตามและประเมินผลเป็นระยะทุกขั้นตอน เพื่อนำเอาผลการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินงานต่อไปจนบรรลุวัตถุประสงค์

ในทางทฤษฎีแล้ว การติดตามและการประเมินผลนโยบายเป็นคนละขั้นตอน ผู้วิจัยได้นำทั้งสองขั้นตอนมากล่าวไว้รวมกันเพราะเห็นว่าทั้งสองขั้นตอนมีความใกล้ชิดในเชิงปฏิบัติซึ่งมักจะมีการทำควบคู่กันไปในการนำผลการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์^{๕๗}

การติดตามผลนโยบาย (Policy Monitoring) เป็นขั้นตอนการปฏิบัติของหน่วยงานที่จะต้องทำเพื่อดูความคืบหน้าของการดำเนินงานตามนโยบายในแต่ละระยะ ซึ่งแน่นอนว่าจะมีการประเมินผลการดำเนินงานและการประเมินผลความเป็นไปได้ของนโยบายได้อย่างพอประมาณ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือการบริการให้แก่ประชาชนอย่างไร เพราะวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ของนโยบายคือการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนเป็นหลัก

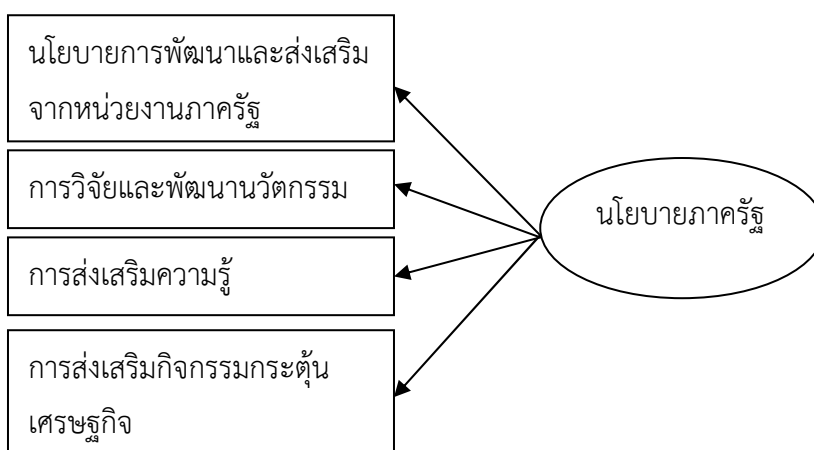
ส่วนการประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามนโยบายว่ามีการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนนั้น บรรลุผลมากน้อยขนาดไหน มีปัญหาอะไรที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโดยการนำเสนอให้แก่ผู้บริหาร โดยการประเมินผลนโยบายจะมีเงื่อนไขต่างๆ มากมาย เช่น ระดับ เกณฑ์ หรือวิธีการ ทุกเงื่อนไขเป็นไปในรูปแบบการวิจัยโครงการประเภทหนึ่ง คือเป็นการวิจัยประยุกต์เพื่อประเมินผลความก้าวหน้า (Formative) หรือประเมินผล สรุป (Summative) ของนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ^{๕๘}

ทั้งการติดตามและประเมินผลนโยบายจะสามารถทำให้หน่วยงานหรือรัฐบาลได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการบริหารทรัพยากรและการดำเนินนโยบาย ซึ่งจะช่วยให้เป็นส่วนในการตัดสินใจ จัดสรรทรัพยากรและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจะตัดสินใจเลือกทางแก้ไขปัญหา เพราะรู้สาเหตุที่แท้จริงจากการได้ดำเนินนโยบายนั้นไปแล้ว ทำให้มีแนวทางในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานของนโยบายนั้นๆ ให้ทันสมัยเหมาะสมและถูกต้องกับการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น พร้อมทั้งจะสนับสนุนให้เป็นนโยบายหลักที่สามารถจะปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป หรือหากเกิดปัญหาที่ยากแก่การแก้ไขก็สามารถจะตัดสินใจหยุดโครงการหรือนโยบายได้อย่างมั่นใจและชัดเจนโดยมีผลการวิจัยที่ได้วิจัยแล้วเป็นหลักฐานสนับสนุนในการตัดสินใจ

สรุป นโยบายภาครัฐ ในการศึกษาคครั้งนี้ประกอบด้วย ๔ ตัวแปรคือ นโยบายการพัฒนา และส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ และสามารถเขียนเป็นโมเดลดังนี้

^{๕๗} เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, นโยบายสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗๙.

^{๕๘} เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, การประเมินผลนโยบายสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑.



แผนภาพที่ ๒.๖ แสดงองค์ประกอบนโยบายภาครัฐ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการทบทวนทั้งรายงานการวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งเป็นการทบทวนทั้งรายงานการวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

หทัยชนก คตะสมบุรณ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ๑) การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ๒) การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓) คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ๔) การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

ตลอดชีวิต การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การแบ่งปันทรัพยากรในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านนวัตกรรมของชุมชนในลักษณะที่หลากหลายร่วมกัน^{๕๙}

อุทิศ ทาหอม ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนบนฐานวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้กลายเป็นของกิน ของฝาก การท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมทางสังคม เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยได้คำว่า มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ในบทความนี้ได้นำเสนอแนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมบนฐานวัฒนธรรมไว้ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การพัฒนาคนในชุมชน ๒) เน้นการพัฒนาบนฐานชุมชน ๓) การพัฒนาทักษะศาสตร์สมัยใหม่ ๔) สรุบทบทเรียน ๕) สร้างภาคีเครือข่าย การพัฒนาชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวางรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง สร้างความรู้ความเข้าใจในศักยภาพ เตรียมความพร้อมชุมชนพึ่งตนเองได้ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนภายใต้คำว่า “เท่าทัน เท่าเทียม” องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมนับเป็นกลไกที่สำคัญกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคม ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความคิดสร้างสรรค์สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้อย่างชาญฉลาดบนพื้นฐานคำว่า “รหัสวัฒนธรรม” หรือ Creative DNA ของตนเอง เป็นทรัพย์สินทางปัญญาสั่งสมจากบรรพบุรุษ และสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต^{๖๐}

จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุรณกุล และสุพัฒน์กุล ภัคโชค ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อ 45 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ” ผลการศึกษาพบว่า ๑) การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการจำเป็นของชุมชนในเรื่องอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ๒) การจัดโครงการโรงซ้อรวมใจ ด้านอัคคีภัยโดยใช้เงินทุนต้นกล้าสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการจำเป็นของชุมชน ๓) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ปัญหาของชุมชนคือการรวมกลุ่มของสมาชิกชุมชนโรงในรูปแบบของ กลุ่มช่วยเหลือตนเองตัวแบบดังกล่าวสามารถเป็นแนวการปฏิบัติที่ดีเลิศในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่นๆ ได้^{๖๑}

อรธมพร กีก้างพลู, กนกกานต์ แก้วนุช และพุลพงศ์ สุขสว่าง ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนประเทศไทย

^{๕๙} ทัทัยชนก คะตะสมบุรณ์, “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๓) : ๔๗๔.

^{๖๐} อุทิศ ทาหอม, “การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”, วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๕๕.

^{๖๑} จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุรณกุล และสุพัฒน์กุล ภัคโชค, “การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อ ๔๕ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๗) : ๑๓๕.

พิจารณารายปัจจัยโดยเรียงลำดับความสำคัญ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภายนอกพื้นที่ที่ไม่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งจากผลการศึกษาเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบูรณาการกับการวางแผนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยการจัดการจากสาเหตุหลักที่สำคัญหรือปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำในสังคม นอกจากนี้ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถปรับตัวและการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย^{๖๒}

สมชัย จิตสุชน ได้ศึกษาเรื่อง “ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย” ผลการศึกษาพบว่า ความเหลื่อมล้ำเป็นบ่อเกิดหรือปัจจัยเสริมของอีกหลากหลายปัญหาในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งปัญหาการเมืองที่คุกรุ่นและปะทุเป็นระยะในรอบกว่าสิบปีหลังนี้ ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่เรื้อรังและหากไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจัง คาดว่าสังคมไทยจะยังมีปัญหานี้ต่อไปในอนาคต จากกระบวนการสะสมทุนกระจุกตัวและความถ่างมากขึ้นของผลตอบแทนจากเงินเดือนค่าจ้าง ประสบการณ์ต่างประเทศบ่งชี้ว่าการลดความเหลื่อมล้ำต้องการความมุ่งมั่นและความยินยอมของสังคมในการจัดระเบียบเศรษฐกิจผ่านนโยบายที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้จริง ซึ่งแม้บริบทสังคมการเมืองของไทยปัจจุบันกำลังเคลื่อนไปทิศทางนั้นแต่ก็ยังเป็นไปอย่างค่อนข้างช้า และยังคงตกอยู่ในกับดักนโยบายประชานิยมที่มีศักยภาพในการลดความเหลื่อมล้ำไม่มากหรือกระทั่งเพิ่มความเหลื่อมล้ำในบางนโยบาย และเมื่อผสมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบางประการที่เพิ่มความเสี่ยงต่อความเหลื่อมล้ำเช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและคนจน จึงเป็นความท้าทายว่าไทยจะสามารถมีนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างทัน่วงทีจนไม่ตกอยู่ในกับดักความเหลื่อมล้ำหรือไม่

นโยบายที่มีผลความเหลื่อมล้ำได้มากที่สุดคือการใช้จ่ายรัฐด้านสวัสดิการและด้านสังคมและนโยบายภาษี ซึ่งรัฐบาลไทยทุกยุคสมัยที่ผ่านมายังมีได้ใช้นโยบายทั้งสองด้านนี้ในการลดความเหลื่อมล้ำมากเท่าที่ควรโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วไป ระบบภาษีไทยยังมีช่องว่างให้คนรวยเสียภาษีน้อยกว่าความสามารถมาก ไม่จำเป็นการขาดภาษีที่เก็บบนฐานทรัพย์สิน การหลีกเลี่ยงภาษีหลากหลายประเภท ส่วนด้านสังคมสวัสดิการนั้น ประชาชนไทยยังห่างไกลจากความฝันของดร. ปวย อึ้งภากรณ์ ในเรื่องสวัสดิการถ้วนหน้า “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” มาก โดยเฉพาะสำหรับผู้ทำงานนอกระบบ เด็กเล็กลูกหลานผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงวัยที่ขาดคนดูแล โอกาสในการพัฒนาตัวเองของผู้ต่างเศรษฐกิจฐานะก็ยังห่างกันมาก

อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าไทยควรมีสวัสดิการถ้วนหน้าในทุกเรื่อง เพราะจะมีปัญหาความยั่งยืนของระบบสวัสดิการเอง ไทยควรเรียนรู้จากประสบการณ์หลายประเทศที่กำลังปฏิรูปเพื่อหาจุดสมดุลระหว่างการดูแลประชาชนอย่างทั่วถึง ผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน และความยั่งยืน หนึ่ง

^{๖๒} อรรถพร ก๊กค่างพลู, กนกกานต์ แก้วนุช และพูลพงศ์ สุขสว่าง, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย”, **มนุษยศาสตร์สาร**, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๓ (สิงหาคม ๒๕๖๓) : ๒๑๔.

ในกระแสปฏิรูปสากลที่ไทยควรคำนึงถึงคือระบบสวัสดิการที่ดีควรมีลักษณะของ “การลงทุนทางสังคม (social investment)” เช่น ให้ลำดับความสำคัญกับดูแลเด็กและเยาวชนเพราะผลตอบแทนกลับต่อสังคมสูงมาก เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรประยุกต์ใช้พัฒนาการใหม่ๆ ของการบริหารสวัสดิการ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเครื่องมือ (tools) เช่น ระบบฐานข้อมูล การตรวจสอบคุณสมบัติผู้ควรได้รับสวัสดิการ (means testing) หรือนวัตกรรมในการสร้างเครือข่ายสังคมเพื่อร่วมกันให้บริการหรือกระทั่งรับภาระการเงินระบบสวัสดิการ กล่าวโดยสรุปความท้าทายของระบบสวัสดิการของไทยมี (ก) ต้องเร็ว ทั้งถึง และครบถ้วน (ข) ต้องไม่แพง มีประสิทธิภาพ (ค) ต้องลดความเหลื่อมล้ำได้จริง (ง) ให้น้ำหนักกับการลงทุนด้านสังคม (จ) ต้องขับเคลื่อนนโยบายอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมการเมืองไทย (ฉ) ต้องปฏิรูประบบการบริหาร (ช) ต้องเร่งสร้างประชาคมสวัสดิการ

ความท้าทายอีกประการคือเศรษฐกิจไทยยังต้องมีการขยายตัวพร้อมๆ กับการลดความเหลื่อมล้ำหรือที่เรียกว่าแนวทางการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (Inclusive growth) ในรายงานได้เสนอรูปธรรมของนโยบายแนวนอน โดยแยกเป็นข้อเสนอโยบายย่อยสำหรับกลุ่มประชากรที่แบ่งเป็นคนรวยที่สุด คนรวย คนชั้นกลางทั่วไป คนชั้นกลางระดับล่าง และผู้มีรายได้/คนจน นโยบายที่เป็นรูปธรรมเหล่านี้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นวาระการปฏิรูปประเทศไทยได้^{๖๓}

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน ซึ่งเป็นการทบทวนทั้งรายงานการวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัยพบว่า มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ธัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลีมรัตน์ภัทรกุล ได้ศึกษาเรื่อง “ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่าย” ผลการศึกษาพบว่า ๑) ชาวตำบลหนองสาหร่าย ประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในการเพาะปลูก การเข้าถึงแหล่งทุน การเข้าถึงอำนาจทางการเมือง และเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ ๒) ชาวตำบลหนองสาหร่าย มีระบบการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยกระบวนการ คือ ๒.๑) การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง ๒.๒) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ ๒.๓) การทำงานอย่างเป็นระบบ ๒.๔) การติดตามประเมินผล ๓) ทำให้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่นได้เป็น ๕G Model (หนองสาหร่ายโมเดล) ประกอบด้วย G๑ = Good Leader คือ การมีผู้นำที่ดี G๒ = Good Team การมีทีมงานที่ดี G๓ = Good Planning การมีแผนที่ดี G๔ = Good Participation การมีส่วนร่วมที่ดีมีประสิทธิภาพ และ G๕ = Good Quality of life การมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๖๔}

อัครเดช พรหมกัลป์, จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และสุรพล สุธะพรหม ได้ศึกษาเรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำ : วิเคราะห์เชิงบริบทการควมรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนใน

^{๖๓} สมชัย จิตสุชน, “ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย TDRI, ๒๕๕๘), หน้า ๓.

^{๖๔} ธัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลีมรัตน์ภัทรกุล, “ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่าย”, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๓) : ๓๗๕.

จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า ๑. บริบทในการควมรวบรวมองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนมี ๗ องค์ประกอบ คือ (๑) ผู้บริหาร ผู้ปกครอง หรือนักการเมืองท้องถิ่น (๒) การเงิน การคลังและการงบประมาณ (๓) ความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย (๔) ปัจจัยสนับสนุนทางการเมือง (๕) การสื่อสารทางการเมือง (๖) อำนาจ ผลประโยชน์ และเศรษฐกิจ (๗) ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ๒. ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำกับการควมรวบรวมองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตั้งอยู่บนกรอบความคิดใน ๔ มิติ คือ (๑) ปัจจัยกำหนด (๒) จิตวิทยาทางการเมือง (๓) การแลกเปลี่ยน (๔) ความสำนึกเชิงเหตุผล และ ๓. ข้อเสนอแนะเชิง นโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ คือ (๑) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการขับเคลื่อน (๒) การส่งเสริมและผลักดันเพื่อเตรียมความพร้อม (๓) การริเริ่มเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ (๔) การทบทวนประเด็นข้อขัดข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา^{๖๕}

ปณิธิ บุญสา และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “บริบทของกระบวนการทางปัญญาในแก้ไขปัญหาของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวิจัยภาคเหนือ” ผลการศึกษาพบว่า บริบทของกระบวนการทางปัญญาในการแก้ไขปัญหของชุมชนใช้กระบวนการทางปัญญาคือมรรควิธี (โยนิโสมนสิการ) ในฐานะของวิธีการทางปัญญาในการพิจารณาและวิเคราะห์การเข้าถึงอริยสัจสี่และนำไปสู่ไตรสิกขาสามหรือก่อให้เกิดสังคมแห่งปัญญา (ปัญญา-ศีล-สมาธิ) โดยมีวิธีคิดแบบอริยสัจจและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการพิจารณา บริบทของกระบวนการปัญญาในการแก้ไขปัญหของชุมชนทั้งสามชุมชน มีการจัดฐานการเรียนรู้การลดปัญหาหนี้สิน รวมถึงการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งผลที่เกิดขึ้นทั้งสามชุมชนเป็นผลมาจากการสร้างความรู้และพัฒนากระบวนการในการจัดการความรู้ ที่มีขั้นตอนสำคัญทั้งการพิจารณา แยกแยะ วิเคราะห์ พิสูจน์ ข้อมูลความรู้ ที่ผ่านจากการปฏิบัติจริงและพิสูจน์ซ้ำในกระบวนการทางปัญญา^{๖๖}

บุญทนากกร พรหมภักดี และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “บริบททางสังคมและวิถีชุมชนของชาวบ้านแถบลุ่มน้ำชีกับการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ลักษณะของการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ประกอบด้วย ๔ ประเด็น ได้แก่ ๑) สภาพหมู่บ้าน ประกอบด้วย ประวัติหมู่บ้าน ที่ตั้งหมู่บ้าน แหล่งน้ำ และการคมนาคม ๒) กระบวนการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลสถานะสุขภาพชาวบ้านของ อสม. การจัดทำผังเครือข่าย และแผนที่เดินดินของ อสม. ๓) พฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ประกอบด้วย การกินยารักษาโรคพยาธิใบไม้ตับ และพฤติกรรมการบริโภคอาหารเสี่ยงโรคพยาธิใบไม้ตับ ๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานของหมู่บ้าน ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนและปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของ อสม. ๓. ประเด็นเงื่อนไขเชิงบริบท ได้แก่ ประวัติหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน สภาพด้านสังคมและวัฒนธรรมสภาพทางด้านเศรษฐกิจ สภาพการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเงื่อนไข

^{๖๕} อัครเดช พรหมภักดี, จำนวนค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และสุรพล สุยะพรหม, “การลดความเหลื่อมล้ำ: วิเคราะห์เชิงบริบทการควมรวบรวมองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์”, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๔) : ๘๑.

^{๖๖} ปณิธิ บุญสา และคณะ, “บริบทของกระบวนการทางปัญญาในแก้ไขปัญหของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวิจัยภาคเหนือ”, **วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา**, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๑๖๓.

สอดคล้องประกอบด้วย พฤติกรรมการบริโภคอาหารเสี่ยง ได้แก่ อาหารประเภทปลาดิบที่ปรุงกินได้ทันที อาหารประเภทปลาดิบที่ต้องนำไปหมัก และอาหารประเภทสุกๆ ดิบๆ และการรักษาโรคพยาธิใบไม้ตับ ๔. ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับของชาวบ้าน ประกอบด้วยผลสืบเนื่องจากพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ได้แก่ มีการปรับพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับที่เหมาะสมนำไปสู่การลดการบริโภคอาหารโรคพยาธิใบไม้ตับและไม่ติดเชื้อโรคพยาธิใบไม้ตับของชาวบ้าน^{๖๗}

นุชจรี ศรีอุปโย ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการบริบทชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต ผ่านเครื่องมือการศึกษาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม” ผลการศึกษาพบว่า ๑. เส้นทางประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นการแสดงประวัติความเป็นมาของชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจเนื่องจากระบบสาธารณสุขปกคลุมที่เข้าถึงสิ่งที่ขาดคือตลาดของหมู่บ้านและห้างร้านค้าใหญ่ ๒. ปฏิทินการผลิตสินค้าเกษตร แสดงแผนการผลิตด้านการเกษตรของชุมชนพบว่ามีประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการที่นายทุนเข้ามาในชุมชนเกิดหมู่บ้านจัดสรรและการขายที่ดินทำกิน ๓. แผนที่เดินดิน แสดงทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนโดยแบ่งออกเป็น ๒ ด้านที่ค้นพบคือปราชญ์ชุมชน จำนวน ๑๗ คนและสถานที่สำคัญ ๗ แห่งมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิถีชีวิตของชุมชนด้วย ๔. โองานชีวิต เป็นการศึกษารายรับและรายจ่ายของชุมชนพบว่ามีรายจ่ายมากกว่ารายรับวัยรุ่นและวัยทำงานออกนอกบ้านขาดการมีส่วนร่วมในชุมชนขาดผู้สืบทอดด้านวัฒนธรรมเป็นต้น^{๖๘}

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิต

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการทบทวนทั้งรายงานการวิจัย คุชฎีนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยพบว่ามีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ตรียาลักษณ์ เรื่องราย และนันทิชา หาสุนทร ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี” ผลการศึกษาพบว่า ๑. บุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก ๒. บุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนัก

^{๖๗}บุญหนากร พรหมภักดี และคณะ, “บริบททางสังคมและวิถีชุมชนของชาวบ้านแถบลุ่มน้ำชีกับการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ”, สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๗ จังหวัดขอนแก่น, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๑๒.

^{๖๘}นุชจรี ศรีอุปโย, “การจัดการบริบทชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต ผ่านเครื่องมือการศึกษาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพายัพอีสเทอร์น, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๙) : ๒๓๘.

นายกรัฐมนตรีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับของพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๖๔}

พระครูเกษมธรรมสุนทร (เกษมพล เขมธมโม) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันตสูตรของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันตสูตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจน ด้วยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจชุมชน เพื่อแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มคนระดับล่าง ขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้อำนวยการ ไม่ให้เสียตายทรัพย์ในการทำทาน ให้วางใจต่อผู้ที่มารับทาน ไม่ให้เบียดเบียนคน สัตว์ และตัดต้นไม้

สภาพเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนตำบลวังสวาบฯ ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้ที่ไม่แน่นอน เกิดจากการรวมตัวของชุมชน มีแรงจูงใจมาจากการดูสื่อต่างๆ กระบวนการสร้างเครือข่ายใช้วิธีนำเสนอในที่ประชุม สร้างเครือข่ายด้วยการสนทนาและชักชวนกัน จุดอ่อนคือขาดองค์ความรู้ จุดแข็งคือมีทรัพยากรที่หลากหลายและคนใช้ชีวิตแบบพอเพียง ผลผลิตคือชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

วิเคราะห์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันตสูตร ของชุมชนตำบลวังสวาบฯ สามารถสรุปเป็น ๓ ประเด็นสำคัญ ๑) การวางแผน เป็นยุทธศาสตร์การปราบโจรและความยากจน ๒) การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง เป็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการผลิตและการจำหน่าย ๓) การเสริมเศรษฐกิจให้มั่นคง เป็นยุทธศาสตร์การสร้างพันธมิตรทางการตลาด^{๖๕}

ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “ระบบวนเกษตรทางเลือกสำหรับการพึ่งตนเองกรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา กาฬสินธุ์ และขอนแก่น ภายใต้การนำร่องวนศาสตร์ชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ภายใน ๓ ประเด็น คือ ลักษณะพื้นที่ ระบบการจัดการ และผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรได้พยายามนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ด้านการคัดเลือกพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ จึงทำให้ระบบการจัดการมีความแตกต่างกัน เช่น บางพื้นที่เน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อป้อนตลาด บางพื้นที่ปลูกไว้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน รวมทั้งรักษาความอุดมสมบูรณ์ของต้นน้ำลำธารเป็นหลัก แต่ทุกพื้นที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การช่วยแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจลดอัตราการพึ่งพิงตลาดได้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรมีความพยายามขยายพื้นที่วนเกษตรของตนให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการขาดทุนน้อยกว่าการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ข้อสำคัญระบบดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ป่าไม้ และดินได้เป็นอย่างดี^{๖๖}

^{๖๔} ตรียาลักษณ์ เรืองราย และนันทิชา หาสุนทร, “พฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี”, วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๐๙.

^{๖๕} พระครูเกษมธรรมสุนทร (เกษมพล เขมธมโม), “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวกฎทันตสูตรของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น”, **หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ก.

^{๖๖} ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ, “วนเกษตร : ทางเลือกสำหรับการพึ่งตนเอง”, วารสารวนศาสตร์ชุมชน, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (๒๕๓๖) : ๒-๓๖.

ธัญชนก ปะวะละ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของตำบลกำแพง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า ๑. บริบทของชุมชน ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ๑.๑ มีจุดแข็ง ได้แก่ ๑) ทรัพยากรในชุมชน ประกอบด้วย ป่าชุมชน แหล่งน้ำสาธารณะ วิถีชุมชน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน ๒) งานประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ บุญมหาชาติ สงกรานต์ สงฆ์ข้าวดำ บุญบั้งไฟ เทียนพรรษา งานบุญมหาชาติเห็ดข้าวปั้นเอาบุญผะเหวด และประเพณีออกพรรษา ๓) แหล่งท่องเที่ยว เช่น กู่ข้าวดำ ศูนย์ศิลปาชีพ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ วัดพัฒนาตัวอย่าง ๔) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำปอไฟ หมอสูตรชาวบ้าน วิทยกร หมอสมุนไพร ช่างทอผ้าไหมมัดหมี่ ทำปุ๋ยหมัก ช่างเย็บผ้า ทอผ้าไหม ปักผ้า จักสาน ๕) การรวมกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออกทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าว กลุ่มผู้เลี้ยงโคหมูนเวียน ๖) กฎ ระเบียบ/ค่านิยมและความสัมพันธ์ของชุมชน ห้ามทิ้งขยะในที่สาธารณะ ห้ามขับซิ่งเสียงดัง ห้ามทะเลาะวิวาทภายในหมู่บ้าน ห้ามยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ๑.๒ จุดอ่อน และสภาพปัญหาของชุมชน ๑) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนนลำเรียงพืชผลทางการเกษตรไม่ดีพอ โครงสร้างด้านชลประทานโดยเฉพาะคลองส่งน้ำทางการเกษตรไม่ทั่วถึงใช้เครื่องจักรและสารเคมีในการทำเกษตร ขาดไฟฟ้าเพื่อการเกษตร ขาดอินเทอร์เน็ตแหล่งค้นหาข้อมูลที่ทันสมัย ขาดความรู้ทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ขาดความรู้และวิธีการทำปุ๋ยหมักที่ถูกต้อง ๒) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีการว่างงานกันสูง รายได้เฉลี่ย /คน/ปีอยู่ในระดับต่ำ ผลผลิตทางการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ ประชาชนยังไม่รู้จักระบบพึ่งตนเอง คริวเรือนไม่มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ละครายจ่ายของครอบครัว ไม่มีทุนประกอบอาชีพเสริม ๓) ด้านสังคมการเมือง การปกครอง ปัญหายาเสพติดในชุมชน เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างในสังคม เยาวชนแต่งงานก่อนวัยอันควร กรรมการหมู่บ้านไม่ได้ปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ เด็ก /เยาวชนมีค่านิยมด้านวัตถุ ๔) ด้านการศึกษา ศาสนา, วัฒนธรรม, ประเพณี ขาดการสืบทอดภูมิปัญญาและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ความเจริญทางด้านวัตถุเพิ่มขึ้น ๕) ด้านสาธารณสุข รับประทานอาหารที่ปนเปื้อนสารพิษ มีการระบาดของลูกหมู่นุ้ยงลาย การเผาขยะภายในชุมชน ๖) ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนไม่นิยมปลูกต้นไม้ ทิ้งขยะไม่เป็นที่^{๑๒}

๒.๕.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายภาครัฐ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการทบทวนทั้งรายงานการวิจัย คุชชีนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัยพบว่ามีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

นิตติรา ไทยประเสริฐ ได้ศึกษาเรื่อง “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม” ผลการศึกษาพบว่า ๑) สาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายของรัฐเอง แต่นโยบายของรัฐ โดยเฉพาะมาตรการทางการคลังก็เป็นหนึ่งในมาตรการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ๒) ในปัจจุบันรายได้จากภาษีส่วนใหญ่ของรัฐบาลไทยมาจากภาษีทางอ้อม โดยภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีสำคัญที่สุด ๓) ในประเทศไทย ภาษี

^{๑๒} ธัญชนก ปะวะละ และคณะ, “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของตำบลกำแพง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๐), หน้า ข.

บุคคลธรรมดาที่มีอัตราถดถอย ภาษีมูลค่าเพิ่มมีอัตราก้าวหน้าเล็กน้อย ภาษีศุลกากรและภาษีสรรพสามิตที่จ่ายโดยธุรกิจมีอัตราถดถอย แต่ภาษีศุลกากรที่จ่ายตามฐานะของครัวเรือนมีลักษณะเป็นกลาง และภาษีสรรพสามิตที่จ่ายโดยครัวเรือนที่มีรายได้ปานกลางมีภาระภาษีสูงกว่าครัวเรือนยากจนและครัวเรือนร่ำรวย ๔) ประชาชนไทยผู้มีฐานะดีได้รับประโยชน์จากระบบการใช้จ่ายของภาครัฐมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ ๕) ปัญหาทางระบบภาษีส่วนใหญ่สามารถแก้ไขได้โดยการทบทวนข้อกำหนดและปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น โดยแนวทางที่รัฐควรเร่งดำเนินการคือการขยายฐานภาษีและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีพร้อมทั้งการทบทวนการลดหย่อนภาษี (ทั้งภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม) ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีรายได้สูงหรือวิสาหกิจที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูง ๖) การแก้ปัญหาเรื่องการใช้จ่ายภาครัฐสามารถทำได้โดย (๑) เพิ่มการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพมากขึ้น และให้การอุดหนุนภาคอุดมศึกษาเท่าที่จำเป็น (๒) จัดสรรทรัพยากรด้านสาธารณสุขใหม่โดยลดการอุดหนุนแก่ภูมิภาคที่มีรายได้สูง และเพิ่มการอุดหนุนแก่ภูมิภาคที่มีรายได้น้อยแทน และ (๓) อุดหนุนการลงทุนในระบบขนส่งสาธารณะให้ทั่วถึงในทุกภูมิภาค^{๗๓}

พระเชมทัต สีสสารุ (รินสำราญ) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษาพบว่า ๑. จากการศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบของความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย พบว่า การเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับของคนไทยอยู่ในสัดส่วนที่สูง แต่ยังมีเด็กในวัยเรียนบางส่วนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ในส่วนด้านรายได้นั้น ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้นในด้านที่ดิน ชาวบ้านที่ทำการเกษตรไม่ได้มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง คนรวยก็มีแต่จะใช้อำนาจใช้เงินกว้านซื้อที่ดินเพิ่มมากขึ้น และด้านการบริการสาธารณสุข ผู้ที่มีรายได้น้อยมีโอกาสเสียชีวิตจากโรคร้ายไข้เจ็บสูงกว่าคนที่มีรายได้มาก ระบบสวัสดิการของภาครัฐระหว่างสวัสดิการของข้าราชการกับบริการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค หรือระบบประกันสังคมจากนายจ้าง สิ่งที่เป็นสิทธิประโยชน์ไม่เท่ากัน ๒. ผลการศึกษานโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พบว่า ๑) ด้านการศึกษานั้น ขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน ๒) ด้านรายได้ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ๓) ด้านที่ดิน รัฐสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ๔) ด้านบริการสาธารณสุข จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐในพื้นที่ได้ พัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาคและระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ๓. ผลการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พบว่า

^{๗๓} นลิตรา ไทยประเสริฐ, “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๔), หน้า ๑.

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลดลงมากกว่าปัจจุบันนี้ สังคมไทยยังคงต้องการมาตรการช่วยเหลือในการป้องกันหรือลดความเหลื่อมล้ำสำหรับผู้ด้อยโอกาสมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งมีใช้โครงการประชานิยม แต่ควรมีการบริหารจัดการที่มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสอันเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างแท้จริง กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษน่าจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นหญิง ความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมอาจนำมาซึ่งผลกระทบรอบด้าน^{๗๔}

สุปรียา หวังพัชรพล และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “ชุดโครงการวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง” ผลการศึกษาพบว่า ทิศทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ เป็นต้นมา มีวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อเป็นการสร้างความเจริญ เกิดการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ระหว่างเมืองและชนบท แม้ความแตกต่างทางรายได้หรือความยากจนโดยสมบูรณ์จะลดลงในภาพรวม กลับสร้างความเหลื่อมล้ำในมิติอื่นๆ โดยเฉพาะในด้านทรัพยากรที่เห็นชัดขึ้นและในมิติทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ตามมา ตลอดจนมิติทางกายภาพและสภาพแวดล้อมที่เห็นได้ชัดด้วยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภายในเมืองเอง หรือพื้นที่ที่กำลังเข้าสู่ความเป็นเมืองที่กำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงตามนโยบายการพัฒนาที่เน้นเพียงด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมความพยายามในการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยนโยบายและโครงการต่างๆ ของรัฐบาลในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมาไม่สามารถสร้างความเท่าเทียมกันเชิงพื้นที่ให้เกิดขึ้นไม่เพียงเฉพาะในระดับประเทศแต่รวมไปถึงระดับภูมิภาค และนโยบายเมืองหลักที่เป็นหัวใจหลักของนโยบายการกระจายความเจริญอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นระหว่างเมืองหลักกับเมืองอื่นๆ ภายในภูมิภาคเดียวกัน

ชุดโครงการงานวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยตามกรอบประเด็นการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ของ สกว. (Strategy Research Issues: SRI) ข้อ SRI ๔: การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม (Inequality Reduction) และยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) ในการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ด้วยความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นของโครงการวิจัยระยะที่ ๑ เพื่อสังเคราะห์ประเด็นความเหลื่อมล้ำในมิติต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคนจน โดยเฉพาะคนจนในเขตเมืองที่กำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลง โครงการวิจัยจึงศึกษาโดยใช้บริบทของเมืองสี่ประเภท แบ่งตามประเภทหน้าที่ใช้สอยหลักของเมืองที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา อันได้แก่ เมืองศูนย์กลาง เมืองอุตสาหกรรม เมืองท่องเที่ยว และเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชุดโครงการวิจัยนี้จึงเป็นการสังเคราะห์เนื้อหาจากงานปริทัศน์สถานภาพความรู้ของความเหลื่อมล้ำในเมืองสี่ประเภทดังกล่าว ที่ผ่านการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัย นโยบายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสวนากลุ่มย่อยกับประชาชนในเขตพื้นที่ เพื่อการสังเคราะห์และลำดับความสำคัญของประเด็นความ

^{๗๔} พระเชมทัต สีสสาโร (รื่นสำราญ), “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน”, **หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

เหลื่อมล้ำและคนจนเมือง สำหรับการพัฒนาข้อเสนอในระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ที่นำไปสู่การเสนอ ยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างที่เกี่ยวข้อง ในระยะต่อไปของชุดโครงการวิจัยนี้

จากการปริทัศน์สถานภาพความรู้เรื่องความเหลื่อมล้ำในเมืองทั้งสี่ประเภท สามารถลำดับ ความสำคัญของความเหลื่อมล้ำในสี่ประเภทเมือง คือ มิติด้านพื้นที่ ส่วนลำดับต่อมาคือกลุ่มความ เหลื่อมล้ำด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการเมืองและลำดับสุดท้ายคือกลุ่มความเหลื่อมล้ำด้านสังคม วัฒนธรรมและความรู้ ผลการศึกษาได้สะท้อนภาพของ ‘คนจนเมือง’ ที่มี ความซ้อนทับกันในหลายมิติ โดยสามารถอธิบายออกได้เป็น ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มคนจนเชิงรายได้ กลุ่มชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่ กลุ่มแรงงาน และกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งผลการศึกษาจะใช้เพื่อการพัฒนาข้อเสนองานวิจัยสำหรับการดำเนินงาน ระยะต่อไปของชุดโครงการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ออกแบบวางแผนการดำเนินงานวิจัยเพื่อกำหนดทิศ ทางการทำงานที่นำไปสู่การขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์ โดยสามารถ ประเภทงานวิจัยในระยะที่ต่อไปออก เป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑) งานวิจัยเชิงประจักษ์ โดยอาจเน้นด้านการวิจัยเชิงลึกของข้อมูลในรายประเด็น หรือเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ ซึ่งเน้นบทบาทของนักวิจัยหรือนักวิชาการ ๒) งานวิจัยที่พัฒนาร่วม กับท้องถิ่น หรือให้กลุ่มคนในท้องถิ่นเป็นนักวิจัยหลัก และ ๓) งานวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วยใจทศใน พื้นที่ที่มีอยู่ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและภาคอื่นๆ โดยมุ่งเน้นการสร้างกลไกการทำงานร่วมกับ โครงสร้างต่างๆ ของเมืองที่มีอยู่^{๗๕}

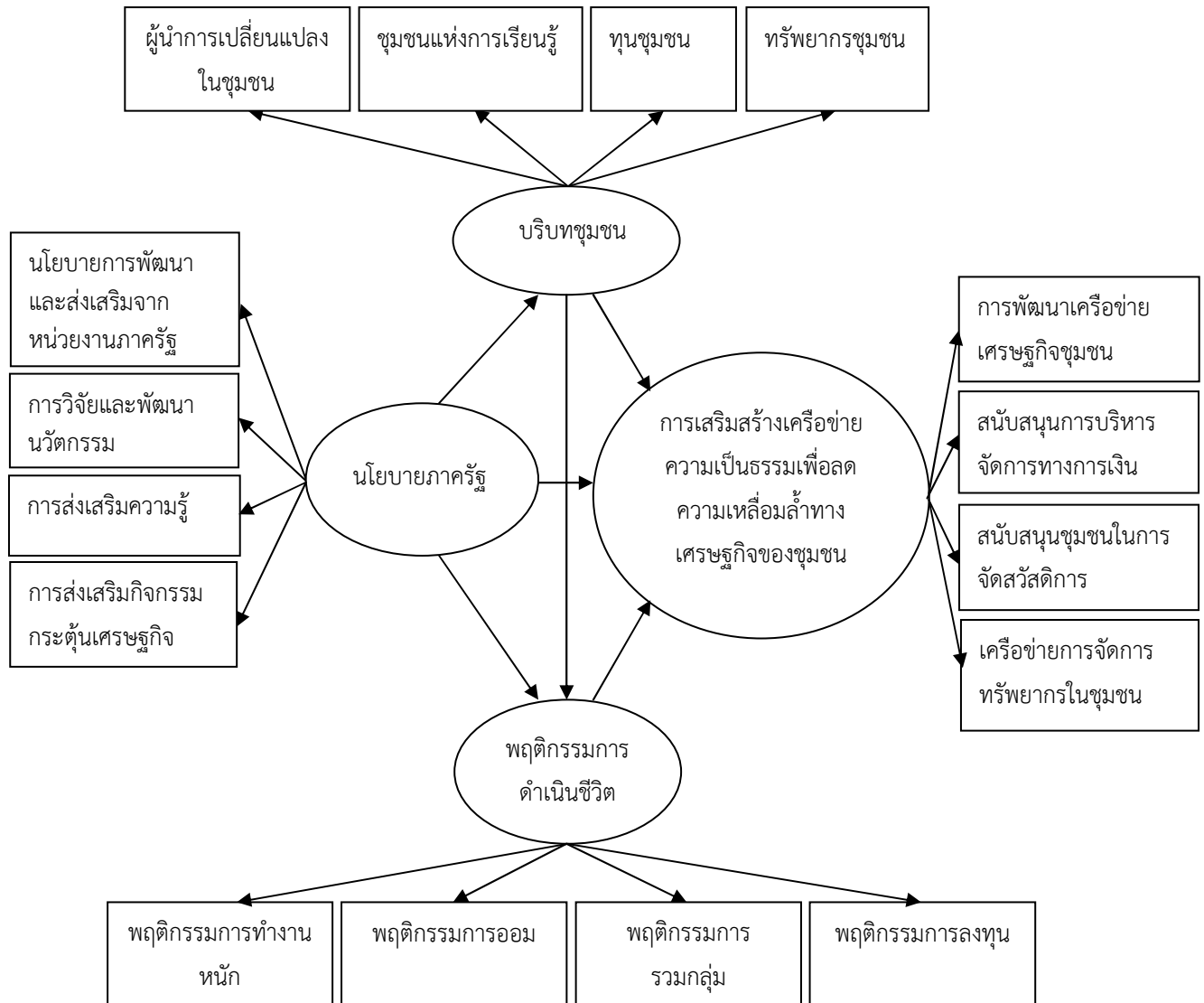
สันตฤกษ์ บุญช่วย ได้ศึกษาเรื่อง “การลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน: ว่า ด้วยการประกอบสร้างนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการศึกษาพบว่า ความเหลื่อมล้ำอาจหมายถึงความไร้ยุติธรรม ไม่เท่าเทียมกัน หรือเต็มไปด้วยความบิดเบี้ยวใน ทุกๆ ภาคส่วนของสังคมและจะยังคงดำรงอยู่ต่อไป สำหรับประเทศไทยปัญหาความเหลื่อมล้ำที่อยู่คู่ กับสังคมไทยมายาวนานนี้ ปรากฏตัวในหลายรูปแบบซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อมโยงทั้งปัจจัยการ พัฒนาอย่างก้าวกระโดด ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่กระนั้นยังไม่สามารถหาทางใน การแก้ไขปัญหาให้มีความชัดเจนและยั่งยืนได้ นำมาซึ่งความต้องการในการสถาปนาชุดนโยบายสร้าง ความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งเรื่องงบประมาณ, บุคลากร และการสร้างการเป็น หุ้นส่วนระบบเครือข่าย หากสามารถผลักดันให้รัฐบาลนำไปสู่การเป็นวาระแห่งชาติได้แล้วจะเป็นการ ลดทอนปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน^{๗๖}

^{๗๕} สุปรียา หวังพัชรพล และคณะ, “ชุดโครงการวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง”, รายงานการ วิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นและ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), มปท.), หน้า ๑.

^{๗๖} สันตฤกษ์ บุญช่วย, “การลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน : ว่าด้วยการประกอบสร้าง นโยบายสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, ๑๓(๔) (๒๐๒๐) : ๑๔๑.

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๗ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสถานการณ์โดยไม่มีกรทดลอง (The One Shot Non-Experiment Case Study)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๗๘,๓๐๖ คน^๑

๒) กลุ่มตัวอย่าง

๒.๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๔๐๐ ตัวอย่าง สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยโดยการพิจารณาจากความเหมาะสมของจำนวนค่าพารามิเตอร์ ที่ทำการประมาณค่าภายใต้โมเดลตามสมมติฐานในกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมตามแนวคิดของนักวิจัยด้านโมเดลการวิเคราะห์ลิสรล คือ

^๑สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดขอนแก่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th/56.htm> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

Lindeman, Merenda and Gold^๒ และ Weiss^๓ ที่ได้ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างตามกฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร ไว้เป็น ๑ พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง ๑๐-๒๐ ตัวอย่าง จากกรอบแนวคิดการวิจัยพบว่ามีค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณภายใต้โมเดลอิสระทั้งหมด ๔๐ พารามิเตอร์ ใช้เส้นพารามิเตอร์ละ ๑๐ ตัวอย่างเท่ากับ $40 \times 10 = 400$ ตัวอย่าง

๒.๒) การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นตอนโดย

ชั้นตอนที่ ๑ สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการจัดแบ่งประชากรเป็นกลุ่มของแต่ละตำบล ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จะใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละกลุ่ม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

การแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน แสดงไว้ในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ การแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน	จำนวนประชากร	สัดส่วน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๑	หนองโก	๒๑,๗๐๓	$\frac{400 \times 21,703}{78,306}$	๑๑๑
๒	หนองกุงใหญ่	๑๐,๔๘๒	$\frac{400 \times 10,482}{78,306}$	๕๔
๓	ห้วยโจด	๖,๓๔๖	$\frac{400 \times 6,346}{78,306}$	๓๒
๔	ห้วยยาง	๕,๙๘๗	$\frac{400 \times 5,987}{78,306}$	๓๑
๕	บ้านฝาง	๗,๘๖๕	$\frac{400 \times 7,865}{78,306}$	๔๐
๖	ดูนสาด	๘,๐๐๕	$\frac{400 \times 8,005}{78,306}$	๔๑
๗	หนองโน	๖,๑๘๓	$\frac{400 \times 6,183}{78,306}$	๓๒
๘	น้ำอ้อม	๔,๗๙๙	$\frac{400 \times 4,799}{78,306}$	๒๔

^๒Lindeman RH, Merenda PF, Gold RZ., **Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis**, (Scott, Foresman, Glenview, IL, 1980), p. 163.

^๓Weiss, R., **The Provision of Social Relationship**, In Z. Rubin (Ed), (Doing Unto others Englewood Cliff, N. J: Prentice-Hall, 1972), pp. 17-26.

ตารางที่ ๓.๑ การแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อหน่วยงาน	จำนวนประชากร	สัดส่วน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
๙	หัวหน้าคำ	๖,๙๓๖	$\frac{๔๐๐ \times ๖,๙๓๖}{๗๘,๓๐๖}$	๓๕
รวมประชากร		๗๘,๓๐๖	รวมกลุ่มตัวอย่าง	๔๐๐

ขั้นตอนที่ ๒ จากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแบบ ๒ ใบคือ เป็นผู้ให้ข้อมูลและไม่เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยมีของชำร่วยแจกสำหรับผู้ให้ข้อมูล และเก็บข้อมูลจนกระทั่งครบ ๔๐๐ ตัวอย่างตามที่ต้องการ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน ๒ ชนิด ได้แก่

๑) แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๑๒ ข้อ โดยแยกตามตัวแปรดังนี้

นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ	จำนวน ๓ ข้อ
การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม	จำนวน ๓ ข้อ
การส่งเสริมความรู้	จำนวน ๓ ข้อ
การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ	จำนวน ๓ ข้อ

ส่วนที่ ๓ สอบถามเกี่ยวกับบริบทชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๑๒ ข้อ โดยแยกตามตัวแปรดังนี้

ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน	จำนวน ๓ ข้อ
ชุมชนแห่งการเรียนรู้	จำนวน ๓ ข้อ
ทุนชุมชน	จำนวน ๓ ข้อ
ทรัพยากรชุมชน	จำนวน ๓ ข้อ

ส่วนที่ ๔ สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๑๒ ข้อ โดยแยกตามตัวแปรดังนี้

พฤติกรรมการทำงานหนัก	จำนวน ๓ ข้อ
พฤติกรรมการออม	จำนวน ๓ ข้อ
พฤติกรรมการรวมกลุ่ม	จำนวน ๓ ข้อ

พฤติกรรมการลงทุน	จำนวน ๓ ข้อ
ส่วนที่ ๕ สอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๑๒ ข้อโดยแยกตามตัวแปรดังนี้	
การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน	จำนวน ๓ ข้อ
สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน	จำนวน ๓ ข้อ
สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ	จำนวน ๓ ข้อ
เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน	จำนวน ๓ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ถึงส่วนที่ ๕ ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale^๔ ซึ่งจะมีข้อคำถามแบบประมาณค่าที่ใช้วัด ๕ ระดับ (Rating Scale) และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	๕	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	๔	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	๓	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	๒	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	๑	คะแนน

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการอภิปรายผล ซึ่งผลจากการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น มีดังนี้ จากสูตร

$$\begin{aligned} \text{ช่วงชั้นคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับการวัด}} \\ &= \frac{5-1}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

จะได้เกณฑ์การแปลผล ๕ ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	๔.๒๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	๓.๔๑ - ๔.๒๐	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	๒.๖๑ - ๓.๔๐	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	๑.๘๑ - ๒.๖๐	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๘๐	หมายถึง	น้อยที่สุด

๒) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๒.๑) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

^๔Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", **Reading in Attitude Theory and Measurement**. (Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son, 1967), pp. 90-95.

^๕มัลลิกา บุณนาค, **สถิติเพื่อการตัดสินใจ**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔๓.

๒.๒) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลเพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยการนำข้อมูลสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปร ทั้ง ๑๖ ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น ๔๘ ข้อคำถาม แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ คน เพื่อตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะประเมินให้คะแนน ๓ ระดับ คือ +๑ = มีความสอดคล้อง ๐ = ไม่แน่ใจ -๑ = ไม่สอดคล้อง แล้วคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องแต่ละข้อตั้งแต่ ๐.๖๐ ขึ้นไป

๒.๓) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน ๓๐ คน

๒.๔) นำแบบสอบถามที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ซึ่งต้องได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ ๐.๘๗๙

๒.๕) แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลจากการทดลองใช้ในขั้นตอนที่ผ่านมา มาทำการปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นจึงนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ บริบทชุมชน พฤติกรรมการดำเนินชีวิต และการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และสังเคราะห์ตัวแปรในโมเดลการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยทำการรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่างๆ แล้ววิเคราะห์เอกสารโดยการจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสารแหล่งที่มา และสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่นๆ ต่อไป

๒) การศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๔๐๐ คน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนต่อไปนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒) การวิเคราะห์เนื้อหาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา^๖

๒.๑) ผู้วิจัยตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นสำหรับการคัดเลือกเอกสาร และหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์

๒.๒) ผู้วิจัยวางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความในเอกสารที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่า จะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบท (Text) และจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

๒.๓) ผู้วิจัยคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยตั้งคำถามเกี่ยวกับเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ตามหัวข้อในแบบการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยทำการพิจารณาเอกสารในสภาพที่เป็นปัจจัย และเปรียบเทียบคุณลักษณะของเนื้อหาเข้ากับบริบทของเอกสาร โดยมีการโยงคุณลักษณะเข้ากับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยเลือกมาเปรียบเทียบ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

๒.๔) วิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏ (Manifest Content) ในเอกสารวัดความถี่ของคำหรือข้อความในเอกสารเท่านั้น ไม่ใช้การตีความหมายของข้อความ

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อศึกษากลุ่มตัวแปรที่ยังไม่มีทฤษฎี หรือแนวคิดสนับสนุนเรื่องนั้นมาก่อน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากตัวแปรเหล่านั้น แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อต้องการทราบว่ามีกลุ่มตัวแปร (Set of Variables) ทั้งหมดมีกี่ปัจจัย (Factor) ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัย จะช่วยลดตัวแปรลงและได้ปัจจัยซึ่งทำให้เข้าใจลักษณะของข้อมูลได้ง่าย และสามารถสร้างตัวแปรแฝงเพื่อนำตัวแปรแฝงมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต่อไป ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้^๗

^๖ สุภางค์ จันทวานิช, การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔.

^๗ นงลักษณ์ วิรัชชัย, โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๒.

๓.๑) ตรวจสอบเบื้องต้นว่า ข้อมูลสามารถนำมาวิเคราะห์ปัจจัยได้หรือไม่ โดยการพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร จากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO-MSA) มากกว่า .๗๐ ถึง ๑ และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญ แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน เหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์ปัจจัย

๓.๒) สกัดปัจจัยขั้นต้น (Factor Extraction) ใช้วิธี Principal Component Analysis โดยมีเกณฑ์กำหนดจำนวนปัจจัย คือ ค่าไอเกน (Eigen Values) มากกว่า ๑ และ Scree Plot เส้นกราฟเริ่มเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน

๓.๓) หมุนแกนปัจจัย (Factor Rotation) เพื่อให้ได้ปัจจัยรวมที่ชัดเจน

๓.๔) สร้างคะแนนปัจจัย (Factor Score) เพื่อสร้างตัวแปรแฝงจากตัวแปรสังเกตได้

๓.๕) ตั้งชื่อปัจจัยให้สื่อความหมายถึงตัวแปรทั้งหมดในปัจจัย

๔) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เป็นการบูรณาการของสถิติวิเคราะห์ที่สำคัญ คือการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) โมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วย ๒ ส่วน คือโมเดลการวัด (Measurement Model) และโมเดลโครงสร้าง (Structural Model)

๔.๑) โมเดลการวัด (Measurement Model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) อันดับทีหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงว่า ตัวแปรสังเกตได้/ตัวบ่งชี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม Lisrel (Linear Structure Relation) และพิจารณาคัดเลือกปัจจัยและตัวบ่งชี้ จากตัวแปรสังเกตได้/ตัวบ่งชี้ที่มีสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ซึ่งสามารถอธิบายองค์ประกอบสูงตั้งแต่ร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป

๔.๒) โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝง ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปร และวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของทฤษฎีหรือทดสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยขั้นตอน ๒ ส่วนคือ

๔.๒.๑) การประมาณค่าพารามิเตอร์

(๑) การกำหนดข้อมูลจำเพาะโมเดล (Specification of the Model) ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาว่าตัวแปรสาเหตุตัวใดบ้างที่ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยผู้วิจัยใช้โมเดลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ประกอบด้วยตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตได้ โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นของโมเดลว่าความสัมพันธ์ของโมเดลทั้งหมดเห็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear) เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก (Additive) และเป็นความสัมพันธ์ทางเดียว (Recursive Model) ระหว่างตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) และตัวแปรภายใน (Endogenous Variables)

(๒) การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Identification of the Model) ผู้วิจัยใช้เงื่อนไขกฎที่ (t-rule) นั่นคือจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าจะต้องน้อยกว่าหรือ

เท่ากับจำนวนสมาชิกในเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบโดยจะให้จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า (t) และจำนวนตัวแปรสังเกต (NI) ซึ่งนำมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกในเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมได้ กฎที่กล่าวไว้ว่า แบบจำลองจะระบุค่าได้พอดีเมื่อ $t \leq (n/2) (NI) (NI+1)$ และใช้กฎความสัมพันธ์ทางเดียว (Recursive Rule) เพื่อตรวจสอบเงื่อนไขพอเพียง

(๓) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Parameter Estimation from the Model) ผู้วิจัยใช้การประมาณค่าโดยใช้วิธี ML (Maximum Likelihood) ซึ่งเป็นวิธีที่แพร่หลายที่สุด วิธีนี้ใช้ฟังก์ชันความกลมกลืนที่ไม่ใช่ฟังก์ชันแบบเส้นตรง แต่ก็ยังเป็นฟังก์ชันที่บอกความแตกต่างระหว่าง เมทริกซ์ S และ Σ ได้ ค่าประมาณของพารามิเตอร์ที่ได้จากวิธี ML มีความคงเส้นคงวา (Consistency) มีประสิทธิภาพและความเป็นอิสระจากมาตรวัด การแจกแจงสุ่มของค่าประมาณพารามิเตอร์ที่ได้จากวิธี ML เป็นแบบปกติ และความแกร่งของค่าประมาณขึ้นอยู่กับขนาดของค่าพารามิเตอร์

๔.๒.๒) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Goodness of Fit Measures) เพื่อศึกษาภาพรวมของโมเดลว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด ผู้วิจัยใช้สถิติที่จะตรวจสอบดังนี้

(๑) ค่าไค-สแควร์ (Chi-square Statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชันความสอดคล้องมีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่าไค-สแควร์ มีค่าต่ำมากหรือยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มาก และค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๒) ค่าสัดส่วน χ^2/df เนื่องจากเมื่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างมาก ค่าไค-สแควร์ก็จะยิ่งสูงมากจนอาจทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงแก้ไขโดยพิจารณาค่า χ^2/df ซึ่งควรมีค่าไม่ควรเกิน ๒.๐๐^๕

(๓) ดัชนีระดับความสอดคล้อง (Goodness-of-Fit Index: GFI) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความสอดคล้องจากโมเดลก่อน และหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชัน ความสอดคล้องก่อนปรับโมเดลค่า GFI หากมีค่าตั้งแต่ ๐.๙๐-๑.๐๐ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๔) ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index: AGFI) ซึ่งนำ GFI มาปรับแก้ โดยคำนึงถึงขนาดของอิสระ (df) ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่างหาค่า AGFI หากมีค่าตั้งแต่ ๐.๙๐-๑.๐๐ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๕) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ใช้เปรียบเทียบโมเดลเชิงสมมติฐานการวิจัยว่ามีความสอดคล้องสูงกว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มากน้อยเพียงใด ค่าที่ดีควรมีค่าตั้งแต่ ๐.๙๐ ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

^๕ สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ, และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL, (กรุงเทพมหานคร : เจริญมั่นคงศึกษารพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๔.

(๖) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual: Standardized RMR) เป็นค่าบอกความคลาดเคลื่อนของโมเดล มีค่าต่ำกว่า ๐.๐๕ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

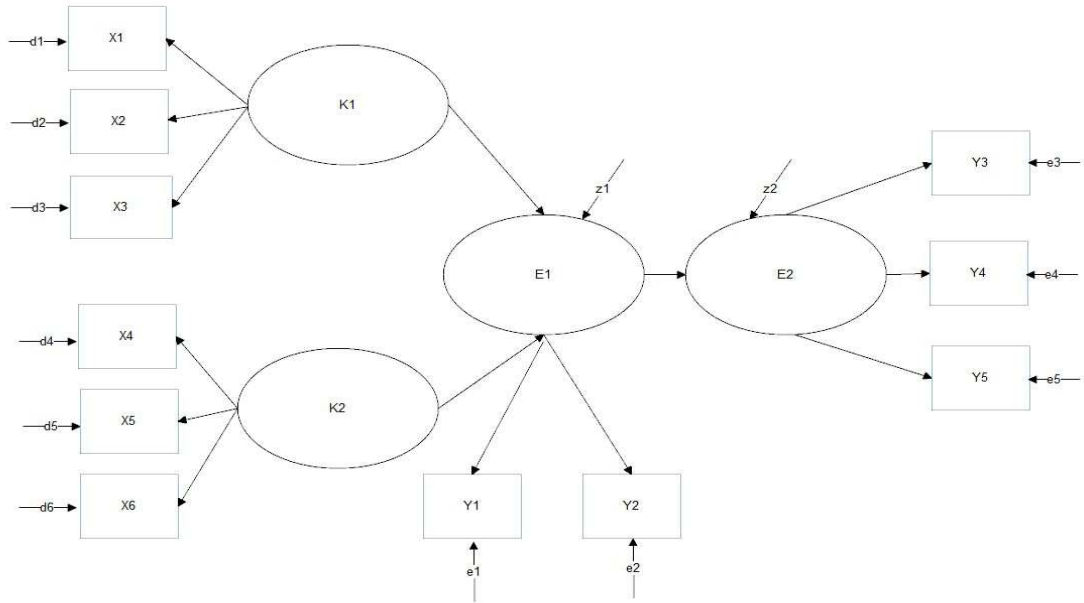
(๗) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องของโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ซึ่งค่า RMSEA ที่ดีมาก ๆ ควรมีค่าต่ำกว่า ๐.๐๕ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๘) ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ (Critical N: CN) เป็นดัชนีที่แสดงขนาดของตัวอย่างที่จะยอมรับดัชนีแสดงความสอดคล้องของโมเดลได้ และค่า CN ควรมีค่ามากกว่า ๒๐๐ ของกลุ่มตัวอย่าง (Diamantopoulos & Sigauw, ๒๐๐๐)^๙

(๙) เมทริกซ์ความคลาดเคลื่อนในการเปรียบเทียบความสอดคล้อง (Fitting Residuals Matrix) หมายถึงเมทริกซ์ที่มีผลต่างของเมทริกซ์ S และ Sigma ซึ่งประกอบไปด้วยค่าความคลาดเคลื่อนทั้งในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ค่าสูงสุดของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Largest Standardized Residual) ระหว่างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่เข้าสู่วิเคราะห์กับเมทริกซ์ที่ประมาณได้ โดยค่าเศษเหลือเคลื่อนที่เข้าใกล้ศูนย์ จะถือว่าโมเดลมีแนวโน้มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ความพอดีเศษเหลือเหมาะสมอยู่ระหว่าง -๒ ถึง ๒

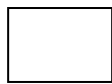
(๑๐) การปรับโมเดล (Model Modification Indexes: MI) ผู้วิจัยปรับโมเดลบนพื้นฐานของทฤษฎีและงานวิจัยเป็นหลัก โดยมีการดำเนินการคือ จะตรวจสอบผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ว่ามีความสมเหตุสมผลหรือไม่ มีค่าใดแปลกเกินความเป็นจริงหรือไม่ และพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation) ให้มีความเหมาะสม รวมทั้งพิจารณาค่าความสอดคล้องรวม (Overall Fit) ของโมเดลว่า โดยภาพรวมแล้วโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด และจะหยุดปรับโมเดลเมื่อพบว่า ค่าสูงสุดของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานต่ำกว่า ๒.๐๐

^๙Diamantopoulos, A & Sigauw, A.D., *Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated*, (Sage Publications: London, 2000), p. 223.

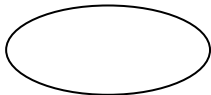


แผนภาพที่ ๓.๑ โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

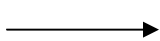
ภาพโมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ดังนี้^{๑๐}



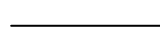
หมายถึง ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables)



หมายถึง ตัวแปรแฝง (Latent Variables)

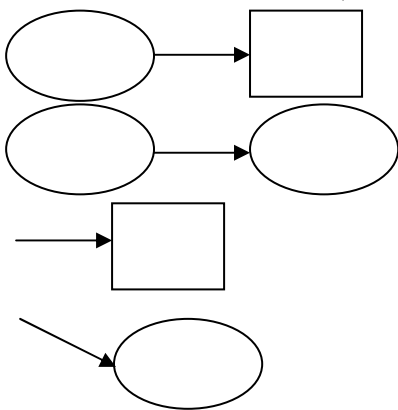


หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หรือน้ำหนักปัจจัย



หมายถึง ความสัมพันธ์หรือความแปรปรวนร่วมของสองตัวแปร

ในการสร้างโมเดลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำสัญลักษณ์เหล่านี้มาเขียนรวมกันเพื่อใช้แทนความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดล ดังนี้



แทน สัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรสังเกตได้บนตัวแปรแฝง หรือสัญลักษณ์ของปัจจัย

แทน สัมประสิทธิ์ถดถอยของปัจจัยหนึ่งบนอีกปัจจัยหนึ่ง หรือสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

แทน ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้

แทน ความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ปัจจัย

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ : เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL, หน้า ๑๔๖.

ตัวแปรแฝง (Latent variables) ในโมเดลสมการโครงสร้างแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ตัวแปรแฝงที่เป็นสาเหตุ เรียกว่า ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Variables) ในภาพคือ K1 และ K๒/ ใช้สัญลักษณ์ K หรือ ξ (อ่านว่า KSI)

๒. ตัวแปรแฝงที่เป็นผล เรียกว่า ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variables) ในภาพคือ E1 และ E2 ใช้สัญลักษณ์ E หรือ η (อ่านว่า ETA)

ตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables) ในโมเดลสมการโครงสร้างแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ตัวแปรสังเกตได้สำหรับวัดตัวแปรแฝงภายนอก ใช้สัญลักษณ์ X ในภาพคือ X1 X2 X3 X4 X5 และ X6 โดยที่

X1 X2 และ X3 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ K1

X4 X5 และ X6 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ K2

๒. ตัวแปรสังเกตได้สำหรับวัดตัวแปรแฝงภายใน ใช้สัญลักษณ์ Y ในภาพคือ Y1 Y2 Y3 Y4 และ Y5 โดยที่

Y1 และ Y2 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ E1

Y3 Y4 และ Y5 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ E2

ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ X ใช้สัญลักษณ์ d หรือ δ (อ่านว่า DELTA)

ส่วนความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ Y ใช้สัญลักษณ์ e หรือ ϵ (อ่านว่า EPSILON) ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรแฝง E ใช้สัญลักษณ์ z หรือ ζ (อ่านว่า ZETA)

ดังนั้น d1 d2 d3 d4 d5 และ d6 เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ X1 X2 X3 X4 X5 และ X6 ตามลำดับ

e1 e2 e3 e4 และ e5 เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ Y1 Y2 Y3 Y4 และ Y5 ตามลำดับ

z1 และ z2 เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ E1 และ E2 ตามลำดับ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารที่ตรงกันจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-Distribution

F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-Distribution

SKEW แทน ค่าความเบ้ (skewness)

KUS แทน ค่าความโด่ง (kurtosis)

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment

Correlation Coefficient)

SE	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)
R^2	แทน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation)
หรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์		
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square Statistics)
df	แทน	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
p-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
ξ	แทน	ตัวแปรแฝงภายนอก (Ksi)
λ	แทน	ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระกับตัวแปรแฝงภายนอก
δ	แทน	ความคลาดเคลื่อนภายใต้ตัวแปรอิสระ
η	แทน	ตัวแปรแฝงภายใน (Eta)
Γ	แทน	เมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุจาก ξ ไป η
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)
SRMR	แทน	ดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized RMR)
RMSEA	แทน	ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation)
CN	แทน	ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (Critical N)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct Effects)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects)
TE	แทน	อิทธิพลรวม (Total Effects)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น ๓ ประเด็นดังนี้

๔.๑ การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๔.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๔.๑ การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๔.๑.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล (n=๔๐๐)

ลำดับ	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑	เพศ		
	ชาย	๑๙๘	๔๙.๕
	หญิง	๒๐๒	๕๐.๕
	รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๒	อายุ		
	๑๘-๓๐ ปี	๖๙	๑๗.๒
	๓๑-๔๐ ปี	๑๑๘	๒๙.๕
	๔๑-๕๐ ปี	๑๒๕	๓๑.๓
	๕๑-๖๐ ปี	๗๗	๑๙.๓
๖๑ ปีขึ้นไป	๑๑	๒.๗	

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)			(n=๔๐๐)
ลำดับ	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
	รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๓	ระดับการศึกษา		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๙๓	๔๘.๒
	ปริญญาตรี	๑๘๙	๔๗.๓
	ปริญญาโทขึ้นไป	๑๘	๔.๕
	รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๔	อาชีพ		
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๗	๔.๒
	ผู้นำชุมชน	๗๒	๑๘.๐
	เกษตรกร	๒๗๒	๖๘.๐
	รับจ้างทั่วไป	๓๙	๙.๘
	รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๕	รายได้ต่อเดือน		
	ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๘	๔.๕
	๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท	๓๐๒	๗๕.๕
	๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท	๖๑	๑๕.๒
	มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป	๑๙	๔.๘
	รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ คน สรุปได้ดังนี้

ด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๕ และเพศชาย จำนวน ๑๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕

ด้านอายุ พบว่า อันดับแรกมีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕ มีอายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓ มีอายุระหว่าง ๑๘-๓๐ ปี จำนวน ๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒ และมีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๗ ตามลำดับ

ด้านระดับการศึกษา พบว่า อันดับหนึ่งจบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๒ รองลงมาคือปริญญาตรี จำนวน ๑๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓ และปริญญาโทขึ้นไป จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๕ ตามลำดับ

ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน ๒๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐ รองลงมาคือผู้นำชุมชน จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐ รับจ้างทั่วไป จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๘ และมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ ตามลำดับ

ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๕ รองลงมา มีรายได้อยู่ระหว่าง ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒ มีรายได้มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๘ และมีไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๕ ตามลำดับ

๔.๑.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ ประกอบด้วย นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ ดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๓

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐในภาพรวม (n=๔๐๐)

ข้อ	นโยบายภาครัฐ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ	๔.๐๙	๐.๗๖๗	มาก
๒	การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม	๔.๒๒	๐.๗๔๐	มากที่สุด
๓	การส่งเสริมความรู้	๔.๑๖	๐.๖๙๒	มาก
๔	การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ	๓.๙๔	๐.๗๘๒	มาก
ภาพรวมนโยบายภาครัฐ		๔.๑๐	๐.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้านได้แก่ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ และอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านดังนี้ ด้านการส่งเสริมความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ ด้านนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙ และด้านการส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ จำแนกเป็นรายข้อ (n=๔๐๐)

ข้อ	๑. ด้านนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	รัฐบาลมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีเงินหรือกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต	๔.๐๘	๑.๐๒๔	มาก
๒	ภาครัฐมีนโยบายในแก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในชุมชน	๔.๐๒	.๘๗๘	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ
จำแนกเป็นรายชื่อ (ต่อ) (n=๔๐๐)

ข้อ		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓	ภาครัฐมีการส่งเสริมระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ รวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรี และเด็ก	๔.๑๖	.๘๒๐	มาก
	ภาพรวม	๔.๐๙	.๗๖๗	มาก
๒. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม				
๔	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการวิจัยแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร	๔.๒๔	.๙๓๗	มากที่สุด
๕	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาแปรรูปสินค้าเกษตร	๔.๐๗	.๙๗๕	มาก
๖	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมด้านการเกษตร เช่น สมาร์ทฟาร์ม โคนง นา	๔.๓๕	.๘๓๙	มากที่สุด
	ภาพรวม	๔.๒๒	.๗๔๐	มากที่สุด
๓. การส่งเสริมความรู้				
๗	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรแก่ชุมชน	๔.๑๕	.๘๕๙	มาก
๘	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้	๔.๒๑	.๘๑๒	มากที่สุด
๙	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการทำอาชีพเสริมนอกจากการทำเกษตร เช่น การปลูกพืชหน้าแล้ง การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น	๔.๑๓	.๘๐๗	มาก
	ภาพรวม	๔.๑๖	.๖๙๒	มาก
๔. การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ				
๑๐	ภาครัฐเข้ามาช่วยในการเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนและอาหารพื้นถิ่นของชุมชน	๔.๑๘	.๙๑๘	มาก
๑๑	ภาครัฐส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพ และชูทรัพยากรธรรมชาติที่งดงาม ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	๓.๘๓	๑.๐๖๖	มาก
๑๒	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการของหมู่บ้าน กิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าและความคุ้มค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน	๓.๘๐	๑.๐๐๔	มาก
	ภาพรวม	๓.๙๔	.๗๘๒	มาก
	ภาพรวมนโยบายภาครัฐ	๔.๑๐	.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ด้านนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ ภาครัฐมีการส่งเสริมระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ รวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรีและเด็ก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ รองลงมาคือ รัฐบาลมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีเงินหรือกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘ และภาครัฐมีนโยบายในแก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒ ตามลำดับ

๒. ด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อได้แก่ ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมด้านการเกษตร เช่น สมาร์ทฟาร์ม โคนง นา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๕ รองลงมาคือ ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการวิจัยแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ และภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาแปรรูปสินค้าเกษตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ ตามลำดับ

๓. ด้านการส่งเสริมความรู้ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ข้อได้แก่ ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๑ อยู่ในระดับมาก ๒ ข้อได้แก่ ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมปรับปรุงวิธีการและเทคโนโลยีทางการเกษตรแก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ และ ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการทำอาชีพเสริมนอกจากการทำเกษตร เช่น การปลูกพืชหน้าแล้ง การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ ตามลำดับ

๔. ด้านการส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ ภาครัฐเข้ามาช่วยในการเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนและอาหารพื้นถิ่นของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ รองลงมาคือ ภาครัฐส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพ และสุขภาพกายและสุขภาพจิตของสมาชิกในชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ และภาครัฐเข้ามาส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการของหมู่บ้าน กิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าและความคุ้มค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ตามลำดับ

๔.๑.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทนชุมชน ทรัพยากรชุมชน ดังแสดงในตารางที่ ๔.๔-๔.๕

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทชุมชนในภาพรวม (n=๔๐๐)

ข้อ	บริบทชุมชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน	๔.๒๕	๐.๖๖๙	มากที่สุด
๒	ชุมชนแห่งการเรียนรู้	๔.๒๗	๐.๗๐๓	มากที่สุด
๓	ทุนชุมชน	๔.๒๕	๐.๗๑๔	มากที่สุด
๔	ทรัพยากรชุมชน	๔.๒๔	๐.๗๕๐	มากที่สุด
ภาพรวมบริบทชุมชน		๔.๒๕	๐.๖๑๖	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านได้แก่ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ รองลงมาคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ ทุนชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ และทรัพยากรชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทชุมชนจำแนกเป็นรายชื่อ (n=๔๐๐)

ข้อ	๑. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ผู้นำชุมชนของท่านมีความรู้ ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี	๔.๒๕	๐.๗๗๑	มากที่สุด
๒	ผู้นำชุมชนของท่านเป็นผู้มีคุณธรรม มีความโอบอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับในชุมชน	๔.๒๙	๐.๗๔๐	มากที่สุด
๓	ผู้นำชุมชนของท่านมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	๔.๒๐	๐.๘๐๒	มาก
ภาพรวม		๔.๒๕	๐.๖๖๙	มากที่สุด
ข้อ	๒. ชุมชนแห่งการเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๔	ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่ม ร่วมกันคิดวิเคราะห์ เพื่อหาทางในการแก้ปัญหาของชุมชน	๔.๓๑	๐.๗๘๕	มากที่สุด
๕	ชุมชนของท่านมีการศึกษาดูงาน และนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน	๔.๒๔	๐.๘๓๓	มากที่สุด
๖	ชุมชนของท่านมีการปฏิบัติร่วมกันแบบหุ้นส่วน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน	๔.๒๗	๐.๗๙๒	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๒๗	๐.๗๐๓	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทชุมชนจำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ) (n=๔๐๐)

ข้อ	๓. ทุนชุมชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๗	ชุมชนของท่านถือได้ว่าเป็นชุมชนสีขาว คือ ไม่มียาเสพติด ไม่มีการลักเล็ก ขโมยน้อย เกิดขึ้น	๔.๒๕	๐.๘๐๓	มากที่สุด
๘	ชุมชนของท่านมีปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ความสามารถและถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ให้กับลูกหลาน	๔.๒๕	๐.๘๙๑	มากที่สุด
๙	ชุมชนของท่านระบบคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัย การประปา ไฟฟ้าอย่างทั่วถึง	๔.๒๕	๐.๘๕๒	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๒๕	๐.๗๑๔	มากที่สุด
๔. ทรัพยากรชุมชน				
๑๐	ชุมชนของท่านมีทรัพยากรน้ำที่เพียงพอในการอุปโภคบริโภค	๔.๒๙	๐.๘๑๕	มากที่สุด
๑๑	ชุมชนของท่านมีทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นการอนุรักษ์โดยคนในชุมชน	๔.๑๘	๐.๘๗๘	มาก
๑๒	ชุมชนของท่านการร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน	๔.๒๓	๐.๘๔๘	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๒๔	๐.๗๕๐	มากที่สุด
ภาพรวมบริบทชุมชน		๔.๒๕	๐.๖๑๖	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อได้แก่ ผู้นำชุมชนของท่านเป็นผู้มีคุณธรรม มีความโอปอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙ รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนของท่านมีความรู้ ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ และอยู่ในระดับมาก ๑ ข้อได้แก่ ผู้นำชุมชนของท่านมีความมุ่งมั่นในการทำงานมีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ ตามลำดับ

๒. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่ม ร่วมกันคิดวิเคราะห์ เพื่อหาทางในการแก้ปัญหาของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑ รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีการปฏิบัติร่วมกันแบบหุ้นส่วน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ และชุมชนของท่านมีการศึกษาดูงาน และนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ ตามลำดับ

๓. ทุนชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อได้แก่ ชุมชนของท่านถือได้ว่าเป็นชุมชนสีขาว คือ ไม่มียาเสพติด ไม่มีการลักเล็ก ขโมยน้อย เกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ ชุมชนของท่านมีประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถและถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ให้กับลูกหลาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ และชุมชนของท่านระบบคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัย การประปา ไฟฟ้าอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ เท่ากัน

๔. ทรัพยากรชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อได้แก่ ชุมชนของท่านมีทรัพยากรน้ำที่เพียงพอในการอุปโภค บริโภค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙ รองลงมาคือ ชุมชนของท่านการร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๓ และอยู่ในระดับมาก ๑ ข้อได้แก่ ชุมชนของท่านมีทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นการอนุรักษ์โดยคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ ตามลำดับ

๔.๑.๔ ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย พฤติกรรมการทำงานหนัก พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม พฤติกรรมการลงทุน ดังแสดงในตารางที่ ๔.๖-๔.๗

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตในภาพรวม (n=๔๐๐)

ข้อ	พฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	พฤติกรรมกรรมการทำงานหนัก	๔.๒๕	๐.๗๒๒	มากที่สุด
๒	พฤติกรรมกรรมการออม	๔.๒๐	๐.๗๐๘	มาก
๓	พฤติกรรมกรรมการรวมกลุ่ม	๔.๑๘	๐.๗๑๔	มาก
๔	พฤติกรรมกรรมการลงทุน	๔.๐๘	๐.๗๕๐	มาก
ภาพรวมพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต		๔.๑๘	๐.๖๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๒๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้านได้แก่ พฤติกรรมการทำงานหนัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ และอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านได้แก่ พฤติกรรมการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ พฤติกรรมการรวมกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ และพฤติกรรมการลงทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรดำเนินการดำเนินชีวิตจำแนกเป็นรายข้อ (n=๔๐๐)

ข้อ	๑. พฤติกรรมการทำงานหนัก	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ท่านทำงานอย่างสม่ำเสมอจนกว่างานจะเสร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก	๔.๒๒	๐.๘๓๔	มากที่สุด
๒	ท่านตั้งใจทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวให้มียูมีกิน	๔.๒๐	๐.๘๓๒	มาก
๓	ท่านขยัน อดทน โดยตระหนักเสมอว่าลำบากในวันนี้จะสบายในวันหน้า	๔.๓๓	๐.๘๒๒	มากที่สุด
ภาพรวม		๔.๒๕	๐.๗๒๒	มากที่สุด
๒. พฤติกรรมการออม				
๔	ท่านเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน หรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นจะได้ไม่ลำบาก	๔.๒๒	๐.๘๐๗	มากที่สุด
๕	ท่านเก็บเงินไว้เพื่อใช้สำหรับสร้างที่พักอาศัย หรือต้องการซื้อที่อยู่อาศัย	๔.๑๘	๐.๘๔๖	มาก
๖	ท่านเก็บเงินไว้เพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน	๔.๒๐	๐.๘๒๑	มาก
ภาพรวม		๔.๒๐	๐.๗๐๘	มาก
๓. พฤติกรรมการรวมกลุ่ม				
๗	ท่านเข้าร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนเสมอ	๔.๑๙	๐.๘๑๒	มาก
๘	ท่านเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น	๔.๑๖	๐.๘๗๒	มาก
๙	ท่านสนับสนุนด้านการเงิน และแรงงานเพื่อส่วนรวมของชุมชน	๔.๑๙	๐.๘๔๕	มาก
รวม		๔.๑๘	๐.๗๑๔	มาก
๔. พฤติกรรมการลงทุน				
๑๐	ท่านทำประกันในชีวิต หรือทำประกันอุบัติเหตุ เพื่อไว้ให้กับลูกหลาน	๔.๑๓	๐.๘๔๐	มาก
๑๑	ท่านฝากเงินกับสหกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้รับดอกเบี้ยในอนาคต	๔.๐๖	๐.๘๕๗	มาก
๑๒	ท่านซื้อฉลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล หรือทองคำ เพื่อหวังกำไรในอนาคต	๔.๐๖	๐.๘๓๑	มาก
ภาพรวม		๔.๐๘	๐.๗๕๐	มาก
ภาพรวมพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต		๔.๑๘	๐.๖๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๒๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

๑. พฤติกรรมการทำงานหนัก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อได้แก่ ท่านขยัน อดทน โดยตระหนักเสมอว่าลำบากในวันนี้ จะสบายในวันหน้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ รองลงมาคือ ท่านทำงานอย่างสม่ำเสมอจนกว่างานจะเสร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ และอยู่ในระดับมาก ๑ ข้อได้แก่ ท่านตั้งใจทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวให้มีผู้มีกิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ ตามลำดับ

๒. พฤติกรรมการออมพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ข้อได้แก่ ท่านเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน หรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นจะได้ไม่ลำบาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ อยู่ในระดับมาก ๒ ข้อได้แก่ ท่านเก็บเงินไว้เพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และท่านเก็บเงินไว้เพื่อใช้สำหรับสร้างที่พักอาศัย หรือต้องการซื้อที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ ตามลำดับ

๓. พฤติกรรมการรวมกลุ่ม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ ท่านเข้าร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนเสมอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ ท่านสนับสนุนด้านการเงิน และแรงงานเพื่อส่วนรวมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ และท่านเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ ตามลำดับ

๔. พฤติกรรมการลงทุน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ ท่านทำประกันในชีวิต หรือทำประกันอุบัติเหตุ เพื่อไว้ให้กับลูกหลาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ รองลงมาคือ ท่านฝากเงินกับสหกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้รับดอกเบี้ยในอนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖ และท่านซื้อฉลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล หรือทองคำ เพื่อหวังกำไรในอนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖ ตามลำดับ

๔.๑.๕ ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วย การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน ดังแสดงในตารางที่ ๔.๘-๔.๙

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในภาพรวม (n=๔๐๐)

ข้อ	การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน	๔.๒๒	๐.๗๐๔	มากที่สุด
๒	สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน	๔.๑๙	๐.๖๙๒	มาก
๓	สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ	๔.๑๗	๐.๗๗๔	มาก
๔	เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน	๔.๑๑	๐.๗๗๓	มาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย
ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในภาพรวม (ต่อ) (n=๔๐๐)

ข้อ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ภาพรวมการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน	๔.๑๗	๐.๖๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย
ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๑๗ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก
ที่สุด ๑ ด้านได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ อยู่ในระดับมาก ๓
ด้านได้แก่ สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ สนับสนุนชุมชนในการจัด
สวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๔.๑๑ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย
ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนจำแนกเป็นรายข้อ
(n=๔๐๐)

ข้อ		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน กับคนในชุมชน และเครือข่ายนอกชุมชน	๔.๒๕	๐.๗๙๐	มากที่สุด
๒	ชุมชนของท่านมีการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถ ของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง	๔.๒๔	๐.๗๗๕	มากที่สุด
๓	มีการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชน ภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน	๔.๑๗	๐.๘๔๔	มาก
ภาพรวม		๔.๒๒	๐.๗๐๔	มากที่สุด
๒. สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน				
๔	คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์และ จ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียน	๔.๑๖	๐.๘๓๖	มาก
๕	ชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนอื่นๆ ที่สามารถ บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๒๗	๐.๗๗๙	มากที่สุด
๖	ชุมชนมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหาร เงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน	๔.๑๖	๐.๗๘๗	มาก
ภาพรวม		๔.๑๙	๐.๖๙๒	มาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่าย
ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนจำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

(n=๔๐๐)

ข้อ	๓. สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๗	ชุมชนของท่านมีการจัดสวัสดิการ เช่น การใช้แนวคิด สัจจะวันละบาทมาจัดทำสวัสดิการในชุมชน	๔.๑๘	๐.๘๓๒	มาก
๘	ชุมชนมีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมี เป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน	๔.๑๕	๐.๘๗๐	มาก
๙	ชุมชนท่านมีการจัดสวัสดิการหรือจัดบริการสังคม ให้กับผู้สูงอายุ และสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุด้วย	๔.๑๗	๐.๙๐๐	มาก
ภาพรวม		๔.๑๗	๐.๗๗๔	มาก
๔. เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน				
๑๐	ชุมชนของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการ ทรัพยากรในชุมชน	๔.๑๕	๐.๘๔๐	มาก
๑๑	มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยกัน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	๔.๑๔	๐.๙๑๗	มาก
๑๒	ชุมชนให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความ คิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรใน ชุมชน	๔.๐๕	๐.๘๗๘	มาก
ภาพรวม		๔.๑๑	๐.๗๗๓	มาก
ภาพรวมการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน				
		๔.๑๗	๐.๖๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

๑. การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๒ ข้อได้แก่ ชุมชนของท่านสร้างเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับคนในชุมชน และเครือข่ายนอกชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ และอยู่ในระดับมาก ๑ ข้อได้แก่ มีการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ ตามลำดับ

๒. สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ข้อได้แก่ ชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนอื่นๆ ที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ อยู่ในระดับ

มาก ๒ ข้อได้แก่ คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์และ จ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ และชุมชนมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหารเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ ตามลำดับ

๓. สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ ชุมชนของท่านมีการจัดสวัสดิการ เช่น การใช้แนวคิดสัจจะวันละบาทมาจัดทำสวัสดิการในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ รองลงมาคือ ชุมชนท่านมีการจัดสวัสดิการหรือจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุ และสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุด้วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และชุมชนมีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ ตามลำดับ

๔. เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยได้แก่ ชุมชนของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ และชุมชนให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๕ ตามลำดับ

๔.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๔.๒.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-Distribution
SKEW	แทน	ค่าความเบ้ (skewness)
KUS	แทน	ค่าความโด่ง (kurtosis)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
SE	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)
R^2	แทน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation) หรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square Statistics)
df	แทน	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
p-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
ξ	แทน	ตัวแปรแฝงภายนอก (Ksi)
λ	แทน	ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระกับตัวแปรแฝงภายนอก

δ	แทน	ความคลาดเคลื่อนภายใต้ตัวแปรอิสระ
η	แทน	ตัวแปรแฝงภายใน (Eta)
Γ	แทน	เมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุจาก ζ ไป η
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)
SRMR	แทน	ดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized RMR)
RMSEA	แทน	ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation)
CN	แทน	ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (Critical N)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct Effects)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects)
TE	แทน	อิทธิพลรวม (Total Effects)

ชื่อตัวแปรแฝงภายนอก

ตัวแปรนโยบายภาครัฐ

POL1	แทน	นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ
POL2	แทน	การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม
POL3	แทน	การส่งเสริมความรู้
POL4	แทน	การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ

ชื่อตัวแปรแฝงภายใน

ตัวแปรบริบทชุมชน

COM1	แทน	ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน
COM2	แทน	ชุมชนแห่งการเรียนรู้
COM3	แทน	ทุนชุมชน
COM4	แทน	ทรัพยากรชุมชน

ตัวแปรพฤติกรรม การดำเนินชีวิต

BEH1	แทน	พฤติกรรมการทำงานหนัก
BEH2	แทน	พฤติกรรมการออม
BEH3	แทน	พฤติกรรมการรวมกลุ่ม
BEH4	แทน	พฤติกรรมการลงทุน

ตัวแปรการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ของชุมชน

NET1	แทน	การนำวัสดุอุปกรณ์สินค้ามาใช้ในธุรกิจ
NET2	แทน	การดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ

NET3	แทน	การจัดส่งสินค้าออก
NET4	แทน	การตลาดและการขาย

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

	POL1	POL2	POL3	POL4	COM1	COM2	COM3	COM4	BEH1	BEH2	BEH3	BEH4	NET1	NET2	NET3	NET4
POL1	1															
POL2	.568**	1														
POL3	.632**	.663**	1													
POL4	.605**	.572**	.762**	1												
COM1	.588**	.627**	.669**	.644**	1											
COM2	.187**	.326**	.239**	.151**	.363**	1										
COM3	.201**	.335**	.314**	.194**	.395**	.751**	1									
COM4	.175**	.283**	.227**	.129**	.352**	.641**	.720**	1								
BEH1	.312**	.337**	.357**	.247**	.350**	.585**	.543**	.628**	1							
BEH2	.515**	.469**	.567**	.496**	.574**	.372**	.416**	.343**	.428**	1						
BEH3	.457**	.382**	.599**	.534**	.476**	.243**	.181**	.184**	.369**	.657**	1					
BEH4	.519**	.476**	.538**	.486**	.599**	.374**	.302**	.260**	.376**	.593**	.569**	1				
NET1	.532**	.415**	.575**	.587**	.611**	.248**	.206**	.229**	.360**	.618**	.613**	.578**	1			
NET2	.494**	.376**	.570**	.542**	.627**	.206**	.232**	.229**	.323**	.580**	.596**	.565**	.756**	1		
NET3	.482**	.370**	.519**	.513**	.548**	.190**	.160**	.198**	.310**	.549**	.625**	.505**	.716**	.759**	1	
NET4	.477**	.387**	.552**	.509**	.570**	.202**	.130**	.150**	.290**	.561**	.638**	.534**	.706**	.718**	.718**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

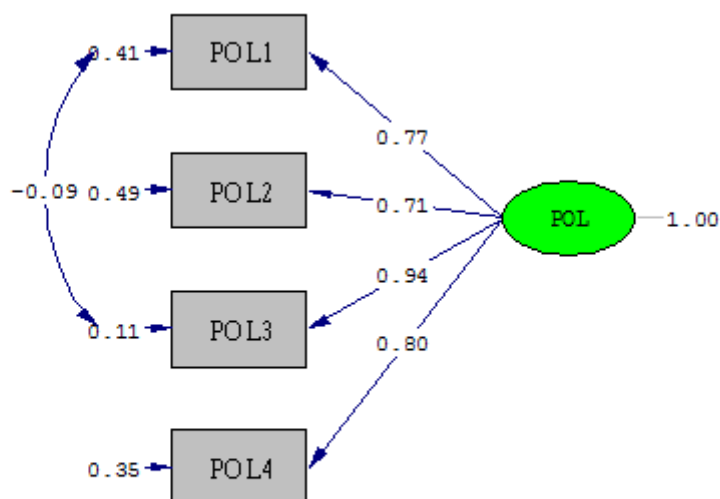
Bartlett's Test of Sphericity = 3788.684, df = 120, p = .000, Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .918

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ตัวแปรนโยบายภาครัฐ บริบทชุมชน และพฤติกรรมการดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ นอกจากนี้ยังพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ในภาพรวม เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่จะต้องมีค่าไม่เกิน ๐.๘๐ เพื่อป้องกันปัญหาภาวะเส้นตรงร่วมเชิงพหุ (Multicollinearity) เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามีค่าเท่ากับ ๓๗๘๘.๖๘๔, $df=๑๒๐$, $p=๐.๐๐๐$ แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity Matrix) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๐๑ แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบได้สอดคล้องกับค่า $KMO = ๐.๙๑๘$ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ ๑ แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้สัมพันธ์กันมาก มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป และเมื่อตรวจปัญหาภาวะเส้นตรงร่วมเชิงพหุ พบว่าไม่มีตัวแปรสังเกตได้คู่ใดมีค่าเกิน ๐.๘๐

๔.๒.๓ การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๑ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ ตัวอย่าง แสดงผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๑) ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลนโยบายภาครัฐ ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



Chi-Square=1.11, $df=1$, P-value=0.29169, RMSEA=0.019

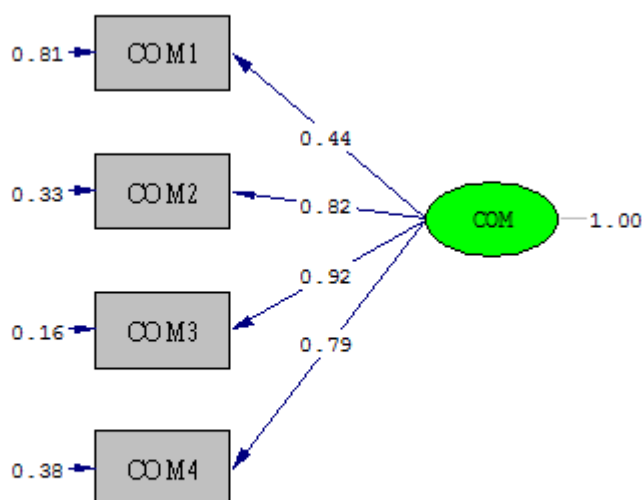
แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลนโยบายภาครัฐ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลนโยบายภาครัฐกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับ
โมเดลการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.291	ผ่านเกณฑ์
χ^2 /df	น้อยกว่า 2.00	1.11	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.0083	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.019	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	1782.02	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๒๙๑ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๑.๑๑ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๑ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2 /df) เท่ากับ ๑.๑๑ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๘ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๐๘๓ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๑๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๑๗๘๒.๐๒ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่าโมเดลนโยบายภาครัฐ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

๒) ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลบริบทชุมชนที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



Chi-Square=0.18, df=2, P-value=0.91464, RMSEA=0.000

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลบริบทชุมชน

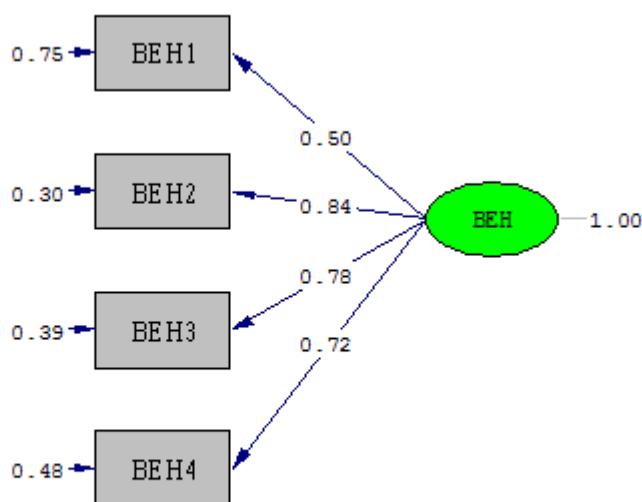
ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลบริบทชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.914	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	น้อยกว่า 2.00	0.09	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.0036	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	15318.94	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๙๑๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๐.๑๘ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๒ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ ๐.๐๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๐๓๖ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่า

ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๑๕๓๑๘.๙๔ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่าโมเดลบริบทชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

๓) ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



Chi-Square=1.08, df=2, P-value=0.58411, RMSEA=0.000

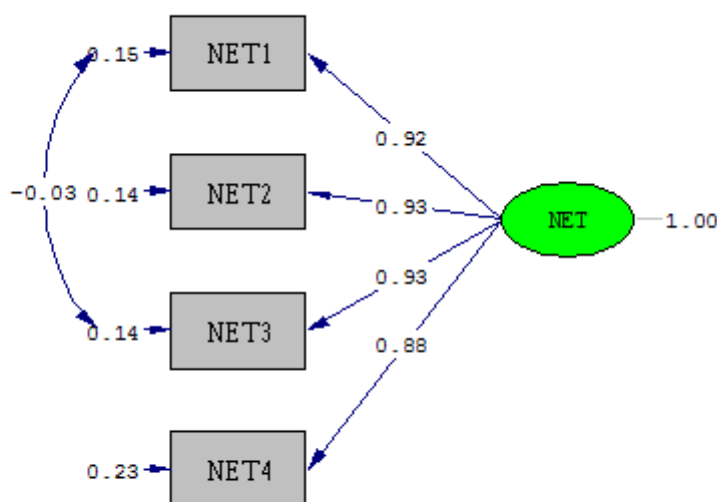
แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.584	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	น้อยกว่า 2.00	0.54	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.0099	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	2511.15	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๕๘๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๑.๐๘ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๒ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ ๐.๕๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๐๙๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๒๕๑๑.๑๕ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่าโมเดลพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

๔) ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



Chi-Square=0.23, df=1, P-value=0.63447, RMSEA=0.000

แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

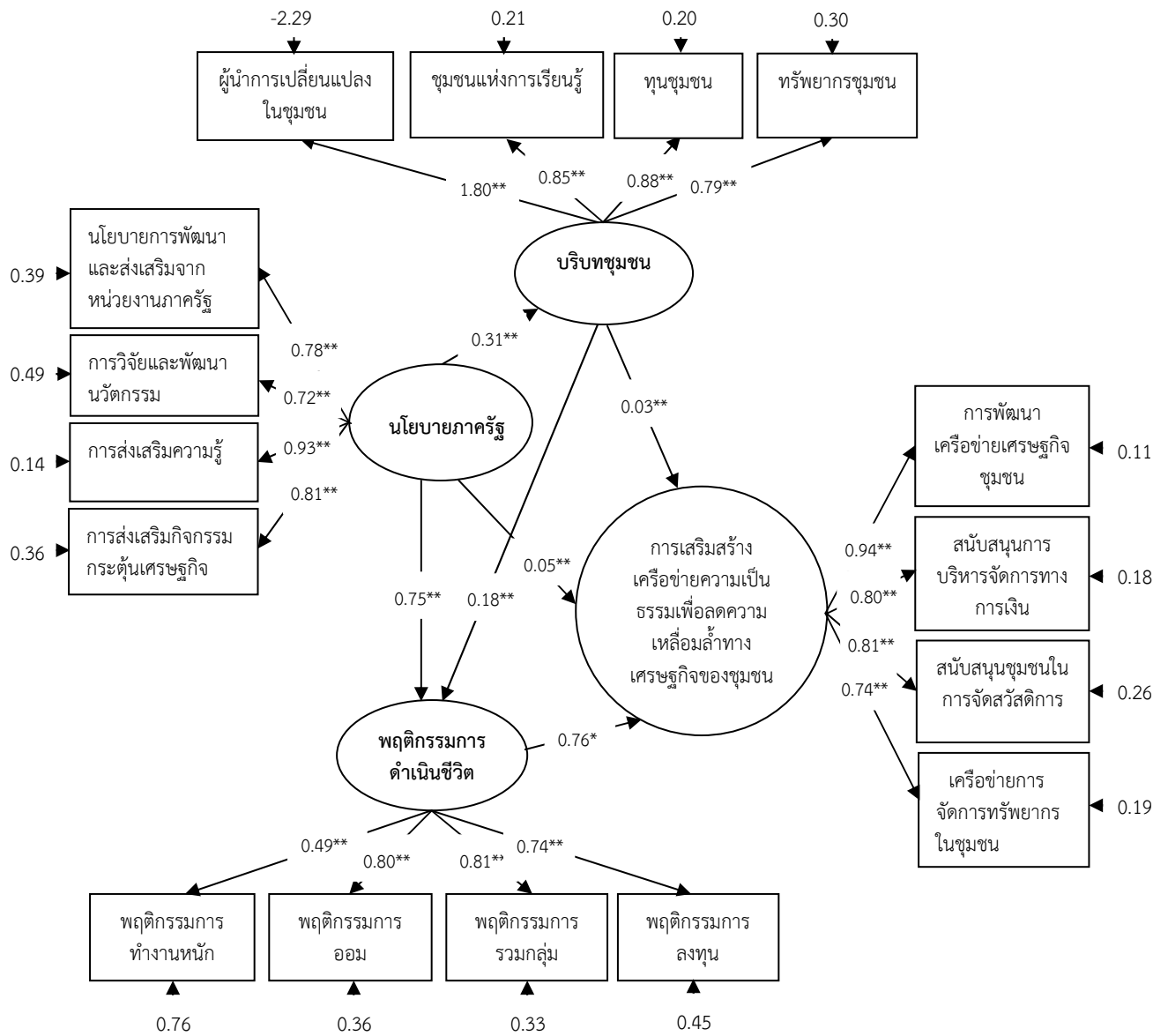
ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.634	ผ่านเกณฑ์
χ^2 /df	น้อยกว่า 2.00	0.23	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.0016	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	8773.77	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๖๓๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๐.๒๓ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๑ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2 /df) เท่ากับ ๐.๒๓ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๐๑๖ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๘๗๗๓.๗๗ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่าโมเดลการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

๔.๒.๔ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ของวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ ๒ คือ นโยบายภาครัฐ บริบทในชุมชน พฤติกรรมการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัยตามแผนภาพที่ ๔.๕ ดังนี้



Chi-Square=87.85, df=68, P-value= 0.05304, RMSEA=0.031

แผนภาพที่ ๔.๕ แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลไกของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้าง
เครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอ
กระนวน จังหวัดขอนแก่น

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.053	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	น้อยกว่า 2.00	1.291	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	0.96	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.93	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.039	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.031	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	330.74	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่าค่า p-value มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๐๕๓ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๘๗.๘๕ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๘๖ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ ๑.๒๙๑ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๐.๙๖ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๓ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๓๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๓๑ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๓๓๐.๗๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ผลผ่านเกณฑ์ แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

จากการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับ นโยบายภาครัฐ บริบทในชุมชน พฤติกรรมการดำเนินชีวิต มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปเป็นตารางผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ที่มีกิจกรรมสนับสนุนเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตัวแปรเหตุ	COM			BEH			NET		
ตัวแปรผล	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
POL	0.31** (0.04)	-	0.31** (0.04)	0.81** (0.10)	0.06** (0.02)	0.75** (0.09)	0.67** (0.06)	0.62** (0.09)	0.05 (0.09)
COM	-	-	-	0.18* (0.07)	-	0.18* (0.07)	0.16** (0.06)	0.13** (0.05)	0.03 (0.12)
BEH	-	-	-	-	-	-	0.76** (0.12)	-	0.76** (0.12)
ค่าสถิติ	Chi-Square = 81.71, df = 64, GFI = 0.98, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.026								
ตัวแปร	COM1	COM2	COM3	COM4	BEH1	BEH2	BEH3		
ความเที่ยง	3.23	0.72	0.77	0.63	0.24	0.64	0.65		
ตัวแปร	BEH4	NET1	NET2	NET3	NET4	POL1	POL2		
ความเที่ยง	0.55	0.89	0.82	0.74	0.81	0.61	0.51		
ตัวแปร	POL3	POL4							
ความเที่ยง	0.86	0.65							
สมการโครงสร้างของตัวแปร	COM			BEH		NET			
R ²	0.10			0.68		66			
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร									
ตัวแปรแฝง	COM	BEH	NET	POL					
COM	1.00								
BEH	0.41	1.00							
NET	0.36	0.81	1.00						
POL	0.31	0.81	0.67	1.00					

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p < .01, *p < .05

TE = ผลรวมอิทธิพล IE = อิทธิพลทางอ้อม DE = อิทธิพลทางตรง

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง ๐.๒๔-๓.๒๓ โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน (COM1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๓.๒๓ รองลงมาคือ การส่งเสริมความรู้ (POL3) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๘๖ ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ พฤติกรรมการทำงานหนัก (BEH1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๒๔

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในพบผลดังนี้

๑. บริบทชุมชน (COM) มีค่าเท่ากับ ๐.๑๐ แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ นโยบายภาครัฐ (POL) สามารถอธิบายความแปรปรวนของบริบทชุมชน (COM) ได้ร้อยละ ๑๐

๒. พฤติกรรมการดำเนินชีวิต (BEH) มีค่าเท่ากับ ๐.๖๘ แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ นโยบายภาครัฐ (POL) และบริบทชุมชน (COM) สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการดำเนินชีวิต (BEH) ได้ร้อยละ ๖๘

๓. การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน (NET) มีค่าเท่ากับ ๐.๖๖ แสดงว่าตัวแปรในโมเดลคือ นโยบายภาครัฐ (POL) บริบทชุมชน (COM) และพฤติกรรมการดำเนินชีวิต (BEH) สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน (NET) ได้ร้อยละ ๖๖

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดลพบผลดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐ (POL) กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน (NET) ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๖๗ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๕ อิทธิพลทางอ้อม ๐.๖๒ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๖๗ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า นโยบายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ ต้องอาศัยบริบทชุมชน และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทชุมชน (COM) กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน (NET) ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๓๖ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๓ อิทธิพลทางอ้อม ๐.๓๓ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๓๖ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า บริบทชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุนชุมชน ทรัพยากรชุมชน ต้องอาศัยพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเพื่อทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดำเนินชีวิต (BEH) กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน (NET) ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๘๑ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๗๖ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๗๖ โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการทำงานหนัก พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม พฤติกรรมการลงทุน ทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้

๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

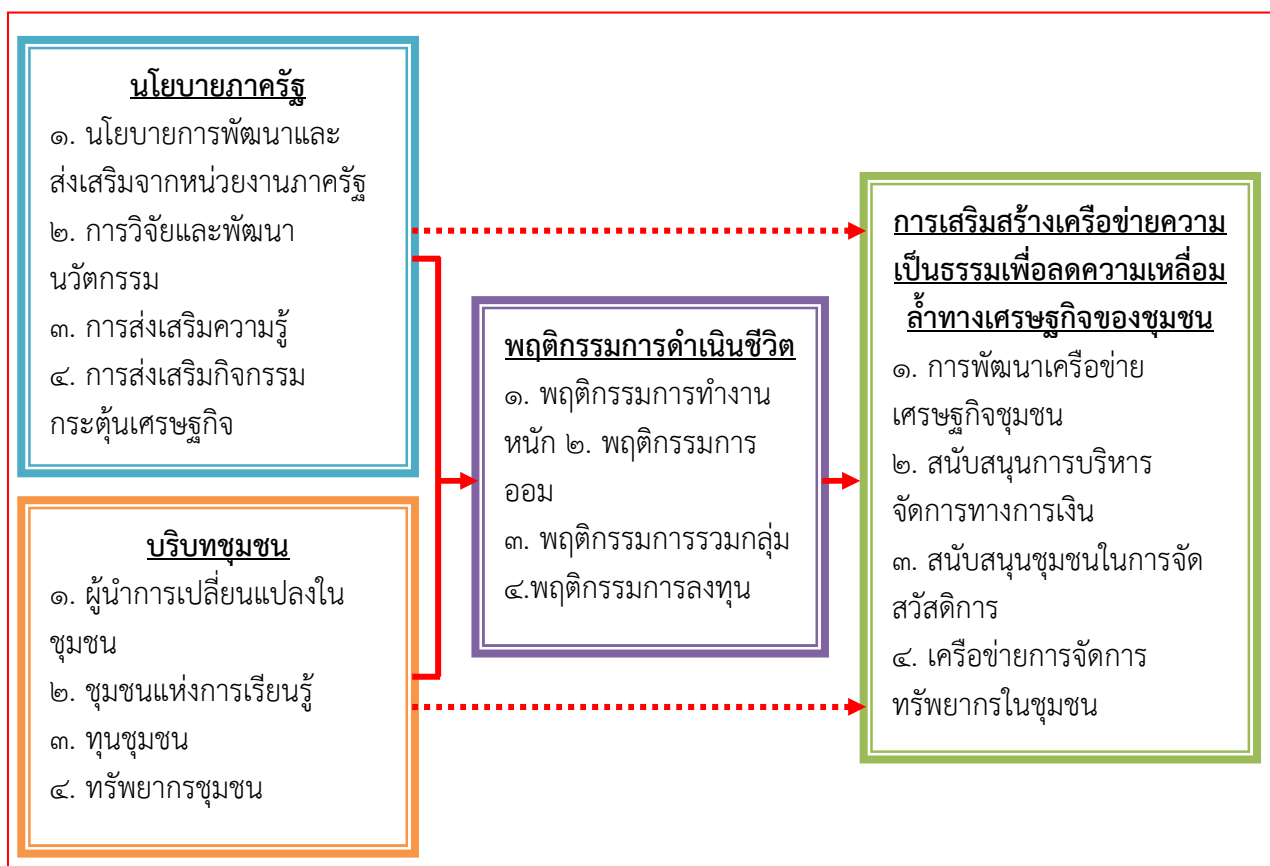


แผนภาพที่ ๔.๖ แสดงรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย ดร.ณัฐ รุ่งรังษี และคณะ

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น คณะผู้วิจัยได้นำมากำหนดสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและคำอธิบายดังนี้



แผนภาพที่ ๔.๖ แสดงรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย ดร.ณัฐ รุ่งวงษ์ และคณะ

จากแผนภาพรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

๑. การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับคนในชุมชนและเครือข่ายนอกชุมชน พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง และการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน ๒) สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน โดยชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนอื่นๆ ที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนในชุมชนเป็นสมาชิกสหกรณ์และ ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียน และชุมชนมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหารเงินทุน

หมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน ๓) สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ โดยชุมชนต้องมีการจัดสวัสดิการ เช่น การใช้แนวคิดสัจจะวันละบาทมาจัดทำสวัสดิการในชุมชน การจัดสวัสดิการหรือจัดบริการสังคม ให้กับผู้สูงอายุและสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุด้วย และชุมชนควรมีกิจกรรมสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้จัดตั้ง ขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน ๔) เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยชุมชนต้องมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน สร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและ ตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน

๒. พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย ๑) พฤติกรรมการทำงานหนัก โดยประชาชน ต้องขยัน อดทน ให้ตระหนักเสมอว่าลำบากในวันนี้ จะสบายในวันหน้า ทำงานอย่างสม่ำเสมอจนกว่า งานจะเสร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก และตั้งใจทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวให้มีอยู่มีกิน ๒) พฤติกรรมการออม โดยประชาชนต้องเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาด ฝันเกิดขึ้นจะได้ไม่ลำบาก เก็บเงินไว้เพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน และเก็บเงินไว้เพื่อใช้สำหรับสร้างที่พัก อาศัยหรือการซื้อที่อยู่อาศัย ๓) พฤติกรรมการรวมกลุ่ม โดยประชาชนต้องเข้าร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ในชุมชน สนับสนุนด้านการเงินและแรงงานเพื่อส่วนรวมของชุมชน และเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ๔) พฤติกรรมการลงทุน โดยประชาชน ควรทำประกันชีวิตหรือทำประกันอุบัติเหตุเพื่อไว้ให้กับลูกหลาน ผักเงินกับสหกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ ได้รับดอกเบี้ยในอนาคต และซื้อฉลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล หรือทองคำ เพื่อหวังกำไรในอนาคต ด้วย

๓. นโยบายภาครัฐ ประกอบด้วย ๑) นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงาน ภาครัฐ โดยภาครัฐควรมีการส่งเสริมระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ รวมทั้ง ช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรีและเด็ก ส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตและการมีเงินหรือกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมใน อนาคต และกำหนดนโยบายในแก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในชุมชน ๒) การวิจัยและ พัฒนานวัตกรรม โดยภาครัฐต้องเข้ามาส่งเสริมชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมด้านการเกษตรอย่าง จริงจัง เช่น สมาร์ทฟาร์ม โคก หนอง นา เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการวิจัยแปรรูป ผลิตภัณฑ์อาหาร และเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาแปรรูปสินค้าเกษตร ๓) การส่งเสริม ความรู้ โดยภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้ ส่งเสริมปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรแก่ชุมชน และเข้ามาส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการทำ อาชีพเสริมนอกจากการทำเกษตร เช่น การปลูกพืชหน้าแล้ง การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ๔) ด้านการ ส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยภาครัฐควรเข้ามาช่วยในการเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนและ อาหารพื้นถิ่นของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพและชูทรัพยากรธรรมชาติที่งดงาม ให้เป็น เอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งเข้ามาส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการของหมู่บ้าน กิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าและความคุ้มค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วย

๔. บริบทชุมชน ประกอบด้วย ๑) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน โดยผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ มีคุณธรรม มีความโอปอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับในชุมชน รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถในการทำ กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และมีความมุ่งมั่นในการทำงานมีความเป็นกันเองและมีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี ๒) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยชุมชนควรมีการรวมกลุ่ม ร่วมกันคิดวิเคราะห์ เพื่อหาทางใน

การแก้ปัญหาของชุมชน มีการปฏิบัติร่วมกันแบบหุ้นส่วน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน และมีการศึกษาดูงาน และนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนด้วย ๓) ทุนชุมชน โดยพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนสีขาว คือ ไม่มียาเสพติด ไม่มีการลักเล็ก ขโมยน้อย เกิดขึ้น มีประชาชนชาวบ้าน ที่มีความรู้ความสามารถและถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ให้กับลูกหลาน และพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัย การประปา ไฟฟ้าอย่างทั่วถึง ๔) ทรัพยากรชุมชน โดยพัฒนาทรัพยากรน้ำให้มีความเพียงพอในการอุปโภค บริโภค การร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยคนในชุมชน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ ตัวอย่าง ซึ่งเป็นขนาดที่เหมาะสมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย ๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ๒) แบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ ๓) แบบสอบถามเกี่ยวกับบริบทชุมชน ๔) แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิต และ ๕) แบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๗๙ ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งได้แบบสอบถามกลับมาครบ ๔๐๐ ฉบับ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การเสนอสรุปผลการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่ ๒ เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๕ และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๕

ด้านอายุ พบว่า อันดับแรกมีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓ รองลงมา มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕ มีอายุระหว่าง ๕๑-๖๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓ มีอายุระหว่าง ๑๘-๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒ และมีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๒.๗ ตามลำดับ

ด้านระดับการศึกษา พบว่า อันดับหนึ่งจบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๒ รองลงมาคือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓ และปริญญาโทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔.๕ ตามลำดับ

ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๐ รองลงมาคือผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๙.๘ และมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ ตามลำดับ

ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๗๕.๕ รองลงมาคือรายได้อยู่ระหว่าง ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๒ มีรายได้มากกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔.๘ และมีไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔.๕ ตามลำดับ

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี ผู้วิจัยนำเสนอสาระจากวิธีการเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ๒) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๓) รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

๑) การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบผลการศึกษาดังนี้

ด้านนโยบายภาครัฐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้านได้แก่ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ และอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านดังนี้ ด้านการส่งเสริมความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ ด้านนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙ และด้านการส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ ตามลำดับ

ด้านบริบทชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านได้แก่ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ รองลงมาคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ ทุนชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ และทรัพยากรชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ ตามลำดับ

ด้านพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๒๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้านได้แก่ พฤติกรรมการทำงานหนัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๕ และอยู่ในระดับมาก ๓ ด้านได้แก่ พฤติกรรมการออม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ พฤติกรรมการรวมกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ และพฤติกรรมการลงทุน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙ ตามลำดับ

ด้านการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้านได้แก่ การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ อยู่ในระดับมาก ๓ ด้านได้แก่ สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ ตามลำดับ

๒) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบผลการศึกษาดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐ กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๖๗ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๕ อิทธิพลทางอ้อม ๐.๖๒ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๖๗ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า นโยบายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ ต้องอาศัยบริบทชุมชน และพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทชุมชน กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๓๖ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๓ อิทธิพลทางอ้อม ๐.๑๓ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๑๖ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า บริบทชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุณชุมชน ทรัพยากรชุมชน ต้องอาศัยพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเพื่อทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดำเนินชีวิต กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๘๑ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๗๖ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๗๖ โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการทำงานหนัก พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม พฤติกรรมการลงทุน ทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้

๓) รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

๑. การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับคนในชุมชนและเครือข่ายนอกชุมชน พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง และการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน ๒) สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน โดยชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนอื่นๆ ที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนในชุมชนเป็นสมาชิกสหกรณ์และ ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียน และชุมชนมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหารเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน ๓) สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ โดยชุมชนต้องมีการจัดสวัสดิการ เช่น การใช้แนวคิดสัจจะวันละบาทมาจัดทำสวัสดิการในชุมชน การจัดสวัสดิการหรือจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุและสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุด้วย และชุมชนควรมีกิจกรรมสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน ๔) เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยชุมชนต้องมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน สร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน

๒. พฤติกรรมการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย ๑) พฤติกรรมการทำงานหนัก โดยประชาชนต้องขยัน อดทน ให้ตระหนักเสมอว่าลำบากในวันนี้ จะสบายในวันหน้า ทำงานอย่างสม่ำเสมอจนกว่างานจะเสร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก และตั้งใจทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวให้มีอยู่มีกิน ๒) พฤติกรรมการออม โดยประชาชนต้องเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นจะได้ไม่ลำบาก เก็บเงินไว้เพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน และเก็บเงินไว้เพื่อใช้สำหรับสร้างที่พักอาศัยหรือการซื้อที่อยู่อาศัย ๓) พฤติกรรมการรวมกลุ่ม โดยประชาชนต้องเข้าร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ในชุมชน สนับสนุนด้านการเงินและแรงงานเพื่อส่วนรวมของชุมชน และเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ๔) พฤติกรรมการลงทุน โดยประชาชนควรทำประกันชีวิตหรือทำประกันอุบัติเหตุเพื่อไว้ให้กับลูกหลาน ฝากเงินกับสหกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้รับดอกเบี้ยในอนาคต และซื้อฉลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล หรือทองคำ เพื่อหวังกำไรในอนาคตด้วย

๓. นโยบายภาครัฐ ประกอบด้วย ๑) นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ โดยภาครัฐควรมีการส่งเสริมระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ รวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรีและเด็ก ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีเงินหรือกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต และกำหนดนโยบายในแก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในชุมชน ๒) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม โดยภาครัฐต้องเข้ามาส่งเสริมชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมด้านการเกษตรอย่างจริงจัง เช่น สมาร์ทฟาร์ม โคน หนอง นา เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการวิจัยแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาแปรรูปสินค้าเกษตร ๓) การส่งเสริม

ความรู้ โดยภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้ ส่งเสริมปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรแก่ชุมชน และเข้ามาส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการทำ อาชีพเสริมนอกจากการทำเกษตร เช่น การปลูกพืชหน้าแล้ง การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ๔) ด้านการ ส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยภาครัฐควรเข้ามาช่วยในการเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนและ อาหารพื้นถิ่นของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพและสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีตาม ให้เป็น เอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งเข้ามาส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการของหมู่บ้าน กิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าและความคุ้มค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วย

๔. บริบทชุมชน ประกอบด้วย ๑) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน โดยผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ มีคุณธรรม มีความโอปอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับในชุมชน รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถในการทำ กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และมีความมุ่งมั่นในการทำงานมีความเป็นกันเองและมีมนุษย สัมพันธ์ที่ดี ๒) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยชุมชนควรมีการรวมกลุ่ม ร่วมกันคิดวิเคราะห์ เพื่อหาทางใน การแก้ปัญหาของชุมชน มีการปฏิบัติร่วมกันแบบหุ้นส่วน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน และมีการศึกษาดูงาน และนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เกิด ประโยชน์แก่ชุมชนด้วย ๓) ทุนชุมชน โดยพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนสีขาว คือ ไม่มียาเสพติด ไม่มีการ ลักเล็ก ขโมยน้อย เกิดขึ้น มีประชาชนชาวบ้าน ที่มีความรู้ความสามารถและถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ให้กับ ลูกหลาน และพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัย การประปา ไฟฟ้าอย่างทั่วถึง ๔) ทรัพยากร ชุมชน โดยพัฒนาทรัพยากรน้ำให้มีความเพียงพอในการอุปโภค บริโภค การร่วมกันอนุรักษ์ พื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยคนในชุมชน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ส่วนคือ ๑) การ เสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ๒) โมเดลความสัมพันธเชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลด ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ ๓) รูปแบบการ เสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

๕.๒.๑ การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อม ล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ด้านได้แก่ การ พัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน อยู่ในระดับมาก ๓ ด้านได้แก่ สนับสนุนการบริหารจัดการทาง การเงิน สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ และเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุทิศ ทาหอม** ที่พบว่า แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมบนฐาน วัฒนธรรมไว้ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การพัฒนาคนในชุมชน ๒) เน้นการพัฒนาบนฐานชุมชน ๓) การ

พัฒนาทักษะศาสตร์สมัยใหม่ ๔) สรุปรบทเรียน ๕) สร้างภาคีเครือข่าย การพัฒนาชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวางรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง สร้างความรู้ความเข้าใจในศักยภาพ เตรียมความพร้อมชุมชนพึ่งตนเองได้ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนภายใต้คำว่า “เท่าทัน เท่าเทียม”^๑ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุรณกุล และสุพัฒน์กุล ภัคโชค ที่พบว่าการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้แก่ ๑) การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการจำเป็นของชุมชนในเรื่องอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ๒) การจัดโครงการรณรงค์รวมใจ ด้านอัคคีภัยโดยใช้เงินทุนต้นกล้าสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการจำเป็นของชุมชน ๓) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ปัญหาของชุมชนคือการรวมกลุ่มของสมาชิกชุมชนในรูปแบบของ กลุ่มช่วยเหลือตนเองตัวแบบดังกล่าวสามารถเป็นแนวการปฏิบัติที่ดีเลิศในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่นๆ ได้^๒ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพร กีก้างพลู, กนกกานต์ แก้วนุช และพูลพงศ์ สุขสว่าง ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนประเทศไทย พิจารณารายปัจจัยโดยเรียงลำดับความสำคัญ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภายนอกพื้นที่ไม่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งจากผลการศึกษาเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบูรณาการกับการวางแผนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยการจัดการจากสาเหตุหลักที่สำคัญหรือปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำในสังคม นอกจากนี้ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถปรับตัวและการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย^๓

๕.๒.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐ กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๖๗ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๕ อิทธิพลทางอ้อม ๐.๖๒ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๖๗ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า นโยบายภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ ต้องอาศัยบริบทชุมชน และพฤติกรรม

^๑ อุทิศ ทาหอม, “การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”, วารสารวิจัยพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๕๕.

^๒ จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุรณกุล และสุพัฒน์กุล ภัคโชค, “การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๗) : ๑๓๕.

^๓ อรรถพร กีก้างพลู, กนกกานต์ แก้วนุช และพูลพงศ์ สุขสว่าง, “การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”, มนุษยศาสตร์สาร, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๓ (สิงหาคม ๒๕๖๓) : ๒๑๔.

ดำเนินชีวิตของคนในชุมชนด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **นลิตรา ไทยประเสริฐ** ที่พบว่าการแก้ปัญหาเรื่องการใช้จ่ายภาครัฐสามารถทำได้โดย (๑) เพิ่มการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพมากขึ้น และให้การอุดหนุนภาคอุดมศึกษาเท่าที่จำเป็น (๒) จัดสรรทรัพยากรด้านสาธารณสุขใหม่โดยลดการอุดหนุนแก่ภูมิภาคที่มีรายได้สูง และเพิ่มการอุดหนุนแก่ภูมิภาคที่มีรายได้น้อยแทน และ (๓) อุดหนุนการลงทุนในระบบขนส่งสาธารณะให้ทั่วถึงในทุกภูมิภาค^๕ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเชมทัต สีสสาโร (เร็นสำราญ)** ที่พบว่า นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พบว่า ๑) ด้านการศึกษานั้น ขยายการจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้ โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและขาดแคลนครูผู้สอน ๒) ด้านรายได้ เพิ่มเบี้ยคนพิการและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ยากจนให้เพียงพอที่จะดำรงชีพได้ สนับสนุนชุมชนให้มีการจัดบริการตามความจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ๓) ด้านที่ดิน รัฐสนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดิน ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ๔) ด้านบริการสาธารณสุข จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เข้าถึงบริการจากสถานพยาบาลของรัฐในพื้นที่ได้ พัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาคและระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ๓. ผลการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของรัฐบาลที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ พบว่า การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำลดลงมากกว่าปัจจุบันนี้ สังคมไทยยังคงต้องการมาตรการช่วยเหลือในการป้องกันหรือลดความเหลื่อมล้ำสำหรับผู้ด้อยโอกาสมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งมีใช้โครงการประชานิยม แต่ควรมีการบริหารจัดการที่มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสอันเป็นผลจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างแท้จริง กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากความเหลื่อมล้ำควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษน่าจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นหญิง ความเหลื่อมล้ำก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมอาจนำมาซึ่งผลกระทบรอบด้าน^๖ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุปรียา หวังพัชรพล และคณะ** ที่พบว่า ชุดโครงการงานวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยตามกรอบประเด็นการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ของ สกว. (Strategy Research Issues: SRI) ชื่อ SRI ๔: การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม (Inequality Reduction) และยุทธศาสตร์ประเทศ (Country Strategy) ในการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ด้วยความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นของโครงการวิจัยระยะที่ ๑ เพื่อสังเคราะห์ประเด็นความเหลื่อมล้ำในมิติต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคนจน โดยเฉพาะคนจนในเขตเมืองที่กำลังเผชิญความ

^๕นลิตรา ไทยประเสริฐ, “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๔).

^๖พระเชมทัต สีสสาโร (เร็นสำราญ), “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน”, **หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

เปลี่ยนแปลง โครงการวิจัยจึงศึกษาโดยใช้บริบทของเมืองสี่ประเภท แบ่งตามประเภทหน้าที่ใช้สอยหลักของเมืองที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา อันได้แก่ เมืองศูนย์กลาง เมืองอุตสาหกรรม เมืองท่องเที่ยว และเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ ชุดโครงการวิจัยนี้จึงเป็นการสังเคราะห์เนื้อหาจากงานปริทัศน์สถานภาพความรู้ของความสำเร็จและความเหลื่อมล้ำในเมืองสี่ประเภทดังกล่าว ที่ผ่านการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัย นโยบายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสวนากลุ่มย่อยกับประชาชนในเขตพื้นที่ เพื่อการสังเคราะห์และลำดับความสำคัญของประเด็นความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง^๖

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างบริบทชุมชน กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๓๖ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่าเป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๓ อิทธิพลทางอ้อม ๐.๑๓ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๑๖ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า บริบทชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทุนชุมชน ทรัพยากรชุมชน ต้องอาศัยพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเพื่อทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล** ที่ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่ายโดยพบว่า ๑) ชาวตำบลหนองสาหร่าย ประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในการเพาะปลูก การเข้าถึงแหล่งทุน การเข้าถึงอำนาจทางการเมือง และเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ ๒) ชาวตำบลหนองสาหร่าย มีระบบการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยกระบวนการ คือ ๒.๑) การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง ๒.๒) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ ๒.๓) การทำงานอย่างเป็นระบบ ๒.๔) การติดตามประเมินผล ๓) ทำให้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่นได้เป็น ๕G Model (หนองสาหร่ายโมเดล) ประกอบด้วย G๑ = Good Leader คือ การมีผู้นำที่ดี G๒ = Good Team การมีทีมงานที่ดี G๓ = Good Planning การมีแผนที่ดี G๔ = Good Participation การมีส่วนร่วมที่ดีมีประสิทธิภาพ และ G๕ = Good Quality of life การมีคุณภาพชีวิตที่ดี^๗ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อัครเดช พรหมกัลป์, จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และสุรพล สุขะพรหม** ที่ศึกษาเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำ : วิเคราะห์เชิงบริบทการควมรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยพบว่า ๑. บริบทในการควมรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนมี ๗ องค์ประกอบ คือ (๑) ผู้บริหาร ผู้ปกครอง หรือนักการเมืองท้องถิ่น (๒) การเงิน การคลังและการงบประมาณ (๓) ความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย (๔) ปัจจัยสนับสนุนทางการเมือง (๕) การสื่อสารทางการเมือง (๖) อำนาจ ผลประโยชน์ และเศรษฐกิจ

^๖ สุปรียา หวังพัชรพล และคณะ, “ชุดโครงการวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นและ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), มปท.).

^๗ ธัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล, “ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่าย”, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๓) : ๓๗๕.

(๗) ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ๒. ตัวแบบในการลดความเหลื่อมล้ำกับการควมรวมองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตั้งอยู่บนกรอบความคิดใน ๔ มิติ คือ (๑) ปัจจัยกำหนด (๒) จิตวิทยาทางการเมือง (๓) การแลกเปลี่ยน (๔) ความสำนึกเชิงเหตุผล และ ๓. ข้อเสนอแนะเชิง นโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์ คือ (๑) การสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินการขับเคลื่อน (๒) การส่งเสริมและผลักดันเพื่อเตรียมความพร้อม (๓) การริเริ่มเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ (๔) การทบทวนประเด็นข้อขัดข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา^๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปณิธิ บุญสา และคณะ** ที่พบว่าบริบทของกระบวนการทางปัญญาในการแก้ไขปัญหาของชุมชนใช้กระบวนการทางปัญญาคือมรรควิธี (โยนิโสมนสิการ) ในฐานะของวิธีการทางปัญญาในการพิจารณาและวิเคราะห์การเข้าถึงอริยสัจสี่และนำไปสู่ไตรสิกขาสามหรือบ่อเกิดสังคมแห่งปัญญา (ปัญญา-ศีล-สมาธิ) โดยมีวิธีคิดแบบอริยสัจสี่และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการพิจารณาบริบทของกระบวนการปัญญาในการแก้ไขปัญหาของชุมชนทั้งสามชุมชน มีการจัดการการเรียนรู้การลดปัญหานี้สิน รวมถึงการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกซึ่งผลที่เกิดขึ้นทั้งสามชุมชนเป็นผลมาจากการสร้างความรู้และพัฒนากระบวนการในการจัดการความรู้ ที่มีขั้นตอนสำคัญทั้งการพิจารณา แยกแยะ วิเคราะห์ พิสูจน์ ข้อมูลความรู้ ที่ผ่านจากการปฏิบัติจริงและพิสูจน์ซ้ำในกระบวนการทางปัญญา^๕

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรดำเนินชีวิต กับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๘๑ เมื่อพิจารณาอิทธิพลพบว่า เป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๗๖ และเป็นอิทธิพลรวม ๐.๗๖ โดยมีค่าอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ หมายความว่า พฤติกรรมกรดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมกรทำงานหนัก พฤติกรรมกรออม พฤติกรรมกรรวมกลุ่ม พฤติกรรมกรลงทุน ทำให้เกิดการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนขึ้นมาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ตรียาลักษณ์ เรืองราย และนันทินา หาสุนทร** ที่พบว่า ๑. บุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก ๒. บุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีระดับของพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบระดับของพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีที่มีปัจจัยส่วน

^๕ อัครเดช พรหมกัลป์, จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และสุรพล สุยะพรหม, “การลดความเหลื่อมล้ำ: วิเคราะห์เชิงบริบทการควมรวมองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์”, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๔) : ๘๑.

^๖ ปณิธิ บุญสา และคณะ, “บริบทของกระบวนการทางปัญญาในแก้ไขปัญหาของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวิจัยภาคเหนือ”, **วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา**, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๑๖๓.

บุคคลต่างกัน มีระดับของพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่าง กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๐} นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูเกษมธรรมสุนทร (ภุชฌณพล เขมธมโม)** ที่พบว่า เศรษฐกิจชุมชนตามแนวปฏิรูปทศวรรษในพระพุทธศาสนา เถรวาท เป็นยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากโจรผู้ร้ายและความยากจน ด้วยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจชุมชน เพื่อแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มคนระดับล่าง ขอความร่วมมือจากกลุ่มชนระดับบน ตรวจสอบคุณสมบัติเจ้าของโครงการ ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้อำนวยความสะดวก ไม่ให้เสียตายทรัพย์ในการทำทาน ให้วางใจต่อผู้ที่มารับทาน ไม่ให้เบียดเบียนคน สัตว์ และตัดต้นไม้ สำหรับการพัฒนาศรษฐกิจชุมชนตามแนวปฏิรูปทศวรรษ ของชุมชนตำบลวังสวาบฯ สามารถสรุปเป็น ๓ ประเด็นสำคัญ ๑) การวางแผน เป็นยุทธศาสตร์การปราบโจรและความยากจน ๒) การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง เป็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการผลิตและการจำหน่าย ๓) การเสริมเศรษฐกิจให้มั่นคง เป็นยุทธศาสตร์การสร้างพันธมิตรทางการตลาด^{๑๑} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ** ที่พบว่า เกษตรกรได้พยายามนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ด้านการคัดเลือกพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ จึงทำให้ระบบการจัดการมีความแตกต่างกัน เช่น บางพื้นที่เน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อป้อนตลาด บางพื้นที่ปลูกไว้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน รวมทั้งรักษาความอุดมสมบูรณ์ของต้นน้ำลำธารเป็นหลัก แต่ทุกพื้นที่มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การช่วยแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจลดอัตราการพึ่งพิงตลาดได้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรมีความพยายามขยายพื้นที่วนเกษตรของตนให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความเสี่ยงต่อการขาดทุนน้อยกว่าการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ข้อสำคัญระบบดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงต่อการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ ป่าไม้ และดินได้เป็นอย่างดี^{๑๒}

๕.๒.๓ รูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๑. การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับคนในชุมชนและเครือข่ายนอกชุมชน พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง และการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน ๒) สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน โดยชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนอื่นๆ ที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนในชุมชนเป็นสมาชิกสหกรณ์และ ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียน และชุมชนมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหารเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน ๓) สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ โดยชุมชนต้องมีการจัดสวัสดิการ

^{๑๐} ตรียาลักษณ์ เรืองราย และนันทิชา หาสุนทร, “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี”, **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๐๙.

^{๑๑} พระครูเกษมธรรมสุนทร (ภุชฌณพล เขมธมโม), “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวปฏิรูปทศวรรษของชุมชนตำบลวังสวาบ อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น”, **หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

^{๑๒} ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ, “วนเกษตร : ทางเลือกสำหรับการพึ่งตนเอง”, **วารสารวนศาสตร์ชุมชน**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (๒๕๓๖) : ๒-๓๖.

เช่น การใช้แนวคิดสัจจะวันละบาทมาจัดทำสวัสดิการในชุมชน การจัดสวัสดิการหรือจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุและสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุด้วย และชุมชนควรมีกิจกรรมที่จะสะสมทรัพย์สินที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน ๔) เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยชุมชนต้องมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน สร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยต้องอาศัยพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต อันประกอบด้วย พฤติกรรมการทำงานหนัก พฤติกรรมการออม พฤติกรรมการรวมกลุ่ม และพฤติกรรมการลงทุนด้วย นอกจากนี้ยังต้องอาศัยนโยบายภาครัฐ ทั้งนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การส่งเสริมความรู้ การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีบริบทชุมชนที่คอยสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุมชน และทรัพยากรชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย จิตสุชน ที่พบว่า นโยบายที่มีผลความเหลื่อมล้ำได้มากที่สุดคือการใช้จ่ายรัฐด้านสวัสดิการและด้านสังคม และนโยบายภาษี ซึ่งรัฐบาลไทยทุกยุคสมัยที่ผ่านมายังมีได้ใช้นโยบายทั้งสองด้านนี้ในการลดความเหลื่อมล้ำมากเท่าที่ควรโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วไป ระบบภาษีไทยยังมีช่องว่างให้คนรวยเสียภาษีน้อยกว่าความสามารถมาก ไม่ว่าจะเป็นการขาดภาษีที่เก็บบนฐานทรัพย์สิน การหลีกเลี่ยงภาษีหลากหลายประเภท ส่วนด้านสังคมสวัสดิการนั้น ประชาชนไทยยังห่างไกลจากความฝันของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ในเรื่องสวัสดิการถ้วนหน้า “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” มาก โดยเฉพาะสำหรับผู้ทำงานนอกระบบ เด็กเล็กลูกหลานผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงวัยที่ขาดคนดูแล โอกาสในการพัฒนาตัวเองของผู้ต่างเศรษฐกิจก็ยังห่างกันมาก อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าไทยควรมีสวัสดิการถ้วนหน้าในทุกเรื่อง เพราะจะมีปัญหาความยั่งยืนของระบบสวัสดิการเอง ไทยควรเรียนรู้จากประสบการณ์หลายประเทศที่กำลังปฏิรูปเพื่อหาจุดสมดุลระหว่างการดูแลประชาชนอย่างทั่วถึงผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน และความยั่งยืน หนึ่งในกระแสปฏิรูปสากลที่ไทยควรคำนึงถึงคือระบบสวัสดิการที่ดีควรมีลักษณะของ “การลงทุนทางสังคม (social investment)” เช่น ให้ลำดับความสำคัญกับดูแลเด็กและเยาวชนเพราะผลตอบแทนกลับต่อสังคมสูงมาก เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรประยุกต์ใช้พัฒนาการใหม่ๆ ของการบริหารสวัสดิการ ไม่ว่าจะเป็นในด้านเครื่องมือ (tools) เช่น ระบบฐานข้อมูล การตรวจสอบคุณสมบัติผู้ควรได้รับสวัสดิการ (means testing) หรือนวัตกรรมในการสร้างเครือข่ายสังคมเพื่อร่วมกันให้บริการหรือกระทั่งรับภาระการเงินระบบสวัสดิการ กล่าวโดยสรุปความท้าทายของระบบสวัสดิการของไทยมี (ก) ต้องเร็ว ทั่วถึง และครบถ้วน (ข) ต้องไม่แพง มีประสิทธิภาพ (ค) ต้องลดความเหลื่อมล้ำได้จริง (ง) ให้นำหนักกับการลงทุนด้านสังคม (จ) ต้องขับเคลื่อนนโยบายอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมการเมืองไทย (ฉ) ต้องปฏิรูประบบการบริหาร (ช) ต้องเร่งสร้างประชาคมสวัสดิการ ความท้าทายอีกประการคือเศรษฐกิจไทยยังต้องมีการขยายตัวพร้อมๆ กับการลดความเหลื่อมล้ำหรือที่เรียกว่าแนวทางการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (Inclusive growth) ในรายงานได้เสนอรูปธรรมของนโยบายแนวนี้ โดยแยกเป็นข้อเสนอแนะนโยบายย่อยสำหรับกลุ่มประชากรที่แบ่งเป็นคนรวยที่สุด คนรวย คนชั้นกลางทั่วไป คนชั้นกลางระดับล่าง และผู้มีรายได้น้อย/คนจน นโยบายที่เป็นรูปธรรมเหล่านี้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นนวาระการปฏิรูปประเทศไทยได้^{๑๓}

^{๑๓} สมชัย จิตสุชน, “ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย TDRI, ๒๕๕๘).

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อรรถพร ก๊กค่างพลู, กนกกานต์ แก้วนุช และพูลพงศ์ สุขสว่าง** ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนประเทศไทย พิจารณารายปัจจัยโดยเรียงลำดับความสำคัญ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภายนอกพื้นที่ไม่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งจากผลการศึกษาเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวในลักษณะรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบูรณาการกับการวางแผนในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยการจัดการจากสาเหตุหลักที่สำคัญหรือปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำในสังคม นอกจากนี้ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถปรับตัวและการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการแก้ไขประเด็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย^{๑๔} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุณกุล และสุพัฒน์กุล ภัคโชค** ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยพบว่า ๑) การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการจำเป็นของชุมชนในเรื่องอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัย ๒) การจัดโครงการรณรงค์รวมใจ ต้านอัคคีภัยโดยใช้เงินทุนต้นกล้าสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการจำเป็นของชุมชน ๓) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ปัญหาของชุมชนคือการรวมกลุ่มของสมาชิกชุมชนโรงในรูปแบบของ กลุ่มช่วยเหลือตนเองตัวแบบดังกล่าวสามารถเป็นแนวการปฏิบัติที่ดีเลิศในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่นๆ ได้^{๑๕}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำให้เป็นวาระแห่งชาติและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้หลุดพ้นจากประเทศมีรายได้น้อย

๒) หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนและปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัย เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยไม่ให้ออกห่างจากนายทุนหรือข้าราชการที่ทุจริตคอร์รัปชัน

๓) หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายการพัฒนาแบบองค์รวมโดยนำผลจากการวิจัยไปดำเนินการทั้งการกำหนดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาบริบทของชุมชน การพัฒนาพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม

^{๑๔} อรรถพร ก๊กค่างพลู, กนกกานต์ แก้วนุช และพูลพงศ์ สุขสว่าง, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย”, **มนุษยศาสตร์สาร**, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๓ (สิงหาคม ๒๕๖๓) : ๒๑๔.

^{๑๕} จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุณกุล และสุพัฒน์กุล ภัคโชค, “การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อน ๔๕ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ”, **วารสารสมาคมนักวิจัย**, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๗) : ๑๓๕.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

๑) ฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครองในชุมชนควรมีการพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง รวมทั้งการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อนำกลับมาพัฒนาชุมชนเอง

๒) ฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครองในชุมชนควรมีการสนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหารเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน

๓) ฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครองในชุมชนควรสนับสนุนและส่งเสริมการจัดสวัสดิการในชุมชน โดยเฉพาะการให้บริการสังคมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุ และจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่มีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน

๔) ฝ่ายบริหารและฝ่ายปกครองในชุมชนควรสร้างเครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยตนเอง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) จากรูปแบบที่ค้นพบในงานวิจัยนี้ โดยอาศัยการเข้าไปพัฒนาอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งก่อนเพื่อเป็นโมเดลให้กับพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

๒) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเชิงลึกเพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ชุมชน

๓) ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยด้วย เพื่อพัฒนาให้หลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำการพัฒนาชุมชนโดยใช้วิถีธรรมนำวิถีทัศน์ด้วย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กวี วงศ์พุ่ม. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, ๒๕๓๙.

กาญจนา แก้วเทพ. **เครื่องมือการทำงานแนววิวัฒนาการชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สภาคณาจารย์แห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘.

กิติ ตย์คานนท์. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: เปลวอักษร, ๒๕๔๓.

เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **จอมปรชาญ์นักรศึกษา : สังเคราะห์ วิเคราะห์และประยุกต์แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและพัฒนาคน**. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๓.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. **พลวัตสิทธิชุมชน: กระบวนทัศน์ทางมานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ๒๕๔๖.

ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย. **เครือข่ายทางสังคม**. มหาสารคาม : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๙.

ถวิล ชาราโกชน์. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สนพ. โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒.

ธนพรรณ ธานี. **การศึกษาชุมชน**. ขอนแก่น : บริษัทเพ็ญพรินต์ติ้ง, ๒๕๔๐.

ธร สุนทรายุทธ์. **การบริหารจัดการความเสี่ยงทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเนติกุลการพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๑.

ธรรมรส โชติบุญชู. **มนุษย์สัมพันธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๑๙.

นฤมล นิราทร. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. **โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ประเวศ วะสี. **“ภาวะผู้นำ สภาพในสังคมไทยและวิธีแก้ไข”**, ในภาวะผู้นำความสำคัญต่ออนาคตไทย. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. พิมพ์พิเศษ ๕. ธันวาคม ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖.

_____ . **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๐.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล). **หลักธรรมมาภิบาลและประมุขศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มงคลชัยพรินต์ติ้ง, ๒๕๔๘.

มัลลิกา บุณนาค. **สถิติเพื่อการตัดสินใจ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. **การประเมินผลนโยบายสาธารณะ**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๐.

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. **นโยบายสาธารณะ**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๐.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล. **การโค้ชเพื่อการรู้จัก**. กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๗.

ศูนย์บริหารข้อมูลตลาดแรงงาน. **คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่การสร้างเครือข่ายข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานสู่ตำบล หมู่บ้าน**. กรุงเทพมหานคร : กองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน, มปท.

สนธยา พลศรี. **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐.

สมจิตร ล้วนจำเจริญ. **พฤติกรรมผู้บริโภค**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖.

สมพงษ์ สิงหะพล. **ผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร**. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๗.

ลีปนันท เกตุทัต. **วิสัยทัศน์กว้างไกลปฏิบัติได้ผลจริง, ในผู้นำ**. สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ และสุทธิลักษณ์ สติตะสิริ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน. ๒๕๖๑.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. **ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิรัตน์ เอ็ดดุกะซัน จำกัด, ๒๕๓๗.

สุภางค์ จันทวานิช. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ, และรัชณีกุล ภูญโญภาณุวัฒน์. **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL**. กรุงเทพมหานคร: เจริญมั่นคงดีการพิมพ์, ๒๕๕๔.

สุเมธ แสงนิมมवल. **ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สเจริญ การพิมพ์, ๒๕๕๒.

โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ. **เทคนิคการให้บริการปรึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๕.

เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

เสรี พงศ์พิศ. **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร : โครงการมหาวิทยาลัยชีวิตสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๔๘.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. **รายงานสรุปผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๒.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี ๒๕๖๓**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๓.

อคิน ทรัพย์พัฒน์. “การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ”. ในคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการพัฒนา. ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คลังนานานานาวิทยา, ๒๕๓๖.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ฉันทชนก ปะวะละ และคณะ. “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของตำบลกำแพง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๐.

นลิตรา ไทยประเสริฐ. “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๔.

นุชนาถ ชูศรีโหม. “การศึกษาบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลกุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. รายงานการวิจัย. อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี., ๒๕๔๘.

ประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล. “เครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘.

พระเชมทัต สีลสารโร (รื่นสำราญ). “การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน”. หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

พระครูเกษมธรรมสุนทร (เกษมพล เขมธมโม). “การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวภูทันทสูตรของชุมชนตำบลวังสาว อำเภอภูพาน จังหวัดขอนแก่น”. หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

สมชัย จิตสุชน. “ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย”. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย TDRI, ๒๕๕๘.

สุปรียา หวังพัชรพล และคณะ. “ชุดโครงการวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง”. รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นและ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.), มปท.

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. “การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน : กรณีศึกษาชุมชนกุดชุย หมู่ที่ ๘ ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”. รายงานการวิจัย. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๘.

(๓) บทความ :

จรรยา พุคยาภรณ์, สรพล บุรณกุล และสุพัฒน์กุล ภัคโชค. “การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อ ๔๕ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ”. วารสารสมาคมนักวิจัย. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๑๓๕.

- ชวลิต ชูกำแหง. “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู Professional Learning Community: PLC”. **วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑.
- ตรัยยาลักษณ์ เรืองราย และนันทินา หาสนทรี. “พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของบุคลากรภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี”. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๐๙.
- ทองจันทร์ หอมเนตร และคณะ. “วณกษตร : ทางเลือกสำหรับการพึ่งตนเอง”. **วารสารวิทยาศาสตร์ชุมชน**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (๒๕๓๖) : ๒-๓๖.
- ธัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล. “ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่าย”. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๓) : ๓๗๕.
- นุชจรี ศรีอุปโย. “การจัดการบริบทชุมชนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต ผ่านเครื่องมือการศึกษาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๙) : ๒๓๘.
- บุญหนากร พรหมภักดี และคณะ. “บริบททางสังคมและวิถีชุมชนของชาวบ้านแถบลุ่มน้ำชีกับการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับ”. **สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๗ จังหวัดขอนแก่น**. ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๑๒.
- ปณิธิ บุญญา และคณะ. “บริบทของกระบวนการทางปัญญาในแก้ไขปัญหาของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนวิจัยภาคเหนือ”. **วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๑๖๓.
- ยุพาภรณ์ ตรีไพรวงศ์ และกรรทอง ออมสิน. “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : แนวทางการพัฒนาผู้สอนและผู้เรียน”. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีย์**. ๓๔, ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑).
- สันทกฤษณ์ บุญช่วย. “การลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน : ว่าด้วยการประกอบสร้างนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)**. ๑๓(๔) (๒๐๒๐) : ๑๔๑.
- หทัยชนก คะตะสมบุรณ์. “การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๓) : ๔๗๔.
- อรรคมพร กีก้างพลู, กนกกานต์ แก้วนุช และพุลพงษ์ สุขสว่าง. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย”. **มนุษยศาสตร์สาร**. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๓ (สิงหาคม ๒๕๖๓) : ๒๑๔.

อัครเดช พรหมกัลป์, จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และสุรพล สุยะพรหม. “การลดความเหลื่อมล้ำ: วิเคราะห์เชิงบริบทการควมรวมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ของพื้นที่ทับซ้อนในจังหวัดนครสวรรค์”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๔) : ๘๑.

อุทิศ ทาหอม. “การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม”. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๕๕.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ :

ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, (๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑), หน้า ๔๔.

สนอง โลหิตวิเศษ. **ชุมชนแห่งการเรียนรู้**. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๕๓, (๒๕๖๑) : ๓๑.

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. **ดาวนโหลด**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.cdd.go.th/content/download/announce> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

กาญจนา นาคสกุล. **บริบท-บริบท**. [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=67> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

กรุงเทพธุรกิจ. **ความเหลื่อมล้ำ เป็นความเสี่ยงต่อประเทศ ถ้าไม่แก้ไข**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/970430> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

ครรชิต พุทธิโกษา. **คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : http://www.nrct.go.th/downloads/sci_adviser/manual_develop_community.pdf [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจ ป๋วย อึ๊งภากรณ์. **Lorenz Curve ของไทย (2009 vs 2019)**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.pier.or.th/abridged/2021/06/> [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). **สรุปยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/strategy-2/ [๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, **จำนวนประชากรและบ้าน จำแนกเป็นรายอำเภอ และรายตำบล จังหวัดขอนแก่น**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/districtList/S010107/th/56.htm> [๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books :

Assael, H., **Consumer behavior and marketing action**. 6th ed. Ohio: South Western College, 1995.

- Chester I Bernard. **Organization and Management**. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press, 1962.
- Diamantopoulos, A & Siguaw, A.D. **Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated**. Sage Publications: London, 2000.
- Hord, S.M., **Professional learning communities: communities of continuous inquiry and improvement**. Southwest Educational Development Laboratory, Austin : Texas, 1997.
- Lindeman RH, Merenda PF, Gold RZ. **Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis**. Scott, Foresman, Glenview, IL, 1980.
- Likert, Rensis. **The human Organization**. New York: Mc Graw Hill, 1967.
- Likert, Rensis. "The Method of Constructing and Attitude Scale", **Reading in Attitude Theory and Measurement**. Fishbeic, Matin, Ed. New York: Wiley & Son, 1967.
- Normond L. Frigon, Sr. & Harry K. Jackson, Jr. **The Leader: Developing the Skill & Personal Qualities You Need to Lead Effectively**. New York: American Management Association, 1996.
- Raymond J. Burdy. **Fundamental of Leadership Reading**. Masschusetts Addison: Wesley Publishing Co., 1967.
- Schiffman, Leon G; & Kanuk, Leslie Lazer. **Consumer behavior. Upper Saddle River**. N.J. : Prentice–Hall, 1987.
- Weiss, R. **The Provision of Social Relationship**. In Z. Rubin (Ed), *Doing Unto others* Englewood Cliff, N. J: Prentice-Hall, 1972.

(II) Articles :

- Conger, J. A., & Kanungo, R. N., "The empowerment process: Integrating theory and practice", **Academy Management Review**, Vol. 13 No. (3) (1988): 471-472.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.



แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของ
ชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป คำตอบของท่านจะถือเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด ดังนั้นใคร่ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามให้ตรงกับความเป็นจริงของท่านให้มากที่สุดและครบทุกข้อ ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

แบบสอบถามนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งออกเป็น ๖ ตอนดังนี้

- ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล
- ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ
- ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับบริบทชุมชน
- ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการค้าเงินชีวิต
- ตอนที่ ๕ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน
- ตอนที่ ๖ ข้อเสนอแนะ

ดร.สมบัติ นามบุรี และ ดร.กรกต ชำบัณชิต
 อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 ภาควิชารัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 คำชี้แจงกรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

- () ชาย () หญิง

๒. อายุ

- () ๑๘ - ๓๐ ปี () ๓๑ - ๔๐ ปี
 () ๔๑ - ๕๐ ปี () ๕๑ - ๖๐ ปี
 () ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

- () ต่ำกว่าปริญญาตรี () ปริญญาตรี
 () ปริญญาโทขึ้นไป

๔. อาชีพ

- () รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ () ผู้นำชุมชน
 () เกษตรกร () รับจ้างทั่วไป
 () อื่นๆ โปรดระบุ.....

๕. รายได้ต่อเดือนประมาณ

- () ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ () ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท
 () ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท () มากกว่า ๓๐,๐๐๐ ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ

คำชี้แจงโปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	นโยบายภาครัฐ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ						
๑	รัฐบาลมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีเงินหรือกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต					

ข้อ	นโยบายภาครัฐ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๒	ภาครัฐมีนโยบายในแก้ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในชุมชน					
๓	ภาครัฐมีการส่งเสริมระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ รวมทั้งช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรีและเด็ก					
๒. การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม						
๔	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการวิจัยแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร					
๕	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาแปรรูปสินค้าเกษตร					
๖	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมชุมชนในการพัฒนานวัตกรรมด้านการเกษตร เช่น สมาร์ทฟาร์ม โดค หนอง นา เป็นต้น					
๓. การส่งเสริมความรู้						
๗	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรแก่ชุมชน					
๘	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมเกษตรกรทฤษฎีใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและรายได้					
๙	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการทำอาชีพเสริมนอกจากการทำเกษตร เช่น การปลูกพืชหน้าแล้ง การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น					
๔. การส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นเศรษฐกิจ						
๑๐	ภาครัฐเข้ามาช่วยในการเพิ่มศักยภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนและอาหารพื้นถิ่นของชุมชน					
๑๑	ภาครัฐส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพ และชูทรัพยากรธรรมชาติที่งดงาม ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว					
๑๒	ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการของหมู่บ้าน กิจกรรมการให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างมูลค่าและความคุ้มค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับบริบทชุมชน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็น หรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	บริบทชุมชน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน						
๑	ผู้นำชุมชนของท่านมีความรู้ ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี					
๒	ผู้นำชุมชนของท่านเป็นผู้มีคุณธรรม มีความโอปอ้อมอารี เป็นที่ยอมรับในชุมชน					
๓	ผู้นำชุมชนของท่านมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความเป็นกันเองและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี					
๒. ชุมชนแห่งการเรียนรู้						
๔	ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่ม ร่วมกันคิด วิเคราะห์ เพื่อหาทางในการแก้ปัญหาของชุมชน					
๕	ชุมชนของท่านมีการศึกษาดูงาน และนำความรู้ที่ได้มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน					
๖	ชุมชนของท่านมีการปฏิบัติร่วมกันแบบหุ้นส่วน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนาตนเองและชุมชน					
๓. ทุนชุมชน						
๗	ชุมชนของท่านถือได้ว่าเป็นชุมชนสีขาว คือ ไม่มี ยาเสพติด ไม่มีการลักเล็ก ขโมยน้อย เกิดขึ้น					
๘	ชุมชนของท่านมีปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ ความสามารถและถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ให้กับลูกหลาน					
๙	ชุมชนของท่านระบบคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัย การประปา ไฟฟ้าอย่างทั่วถึง					
๔. ทรัพยากรชุมชน						
๑๐	ชุมชนของท่านมีทรัพยากรน้ำที่เพียงพอในการอุปโภค บริโภค					

ข้อ	บริบทชุมชน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑๑	ชุมชนของท่านมีทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นการอนุรักษ์โดยคนในชุมชน					
๑๒	ชุมชนของท่านการร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้เป็นแหล่งทำมาหากิน					

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	พฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. พฤติกรรมการทำงานหนัก						
๑	ท่านทำงานอย่างสม่ำเสมอจนกว่างานจะเสร็จ โดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก					
๒	ท่านตั้งใจทำงานเพื่อพัฒนาครอบครัวให้มีอยู่มีกิน					
๓	ท่านขยัน อดทน โดยตระหนักเสมอว่าลำบากในวันนี้ จะสบายในวันหน้า					
๒. พฤติกรรมการออม						
๔	ท่านเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน หรือเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นจะได้ไม่ลำบาก					
๕	ท่านเก็บเงินไว้เพื่อใช้สำหรับสร้างที่พักอาศัย หรือต้องการซื้อที่อยู่อาศัย					
๖	ท่านเก็บเงินไว้เพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน					
๓. พฤติกรรมการรวมกลุ่ม						
๗	ท่านเข้าร่วมกับเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนเสมอ					
๘	ท่านเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น					

ข้อ	พฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิต	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๙	ท่านสนับสนุนด้านการเงิน และแรงงานเพื่อส่วนรวมของชุมชน					
๔. พฤติกรรมการลงทุน						
๑๐	ท่านทำประกันในชีวิต หรือทำประกันอุบัติเหตุเพื่อไว้ให้กับลูกหลาน					
๑๑	ท่านฝากเงินกับสหกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้รับดอกเบี้ยในอนาคต					
๑๒	ท่านซื้อฉลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล หรือทองคำ เพื่อหวังกำไรในอนาคต					

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

คำชี้แจงโปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน						
๑	ชุมชนของท่านสร้างเครือข่ายกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับคนในชุมชน และเครือข่ายนอกชุมชน					
๒	ชุมชนของท่านมีการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของคนชุมชนบนพื้นฐานความพอเพียง					
๓	มีการนำประชาชนไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจชุมชนภายในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกัน					
๒. สนับสนุนการบริหารจัดการทางการเงิน						
๔	คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์และ ธ.ก.ส. เพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนหมุนเวียน					
๕	ชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนอื่นๆ ที่สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ข้อ	การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๖	ชุมชนมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำแผนบริหารเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกในชุมชน					
๓. สนับสนุนชุมชนในการจัดสวัสดิการ						
๗	ชุมชนของท่านมีการจัดสวัสดิการ เช่น การใช้แนวคิดสัจจะวันละบาทมาจัดทำสวัสดิการในชุมชน					
๘	ชุมชนมีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน					
๙	ชุมชนท่านมีการจัดสวัสดิการหรือจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุ และสร้างเครือข่ายของผู้สูงอายุด้วย					
๔. เครือข่ายการจัดการทรัพยากรในชุมชน						
๑๐	ชุมชนของท่านมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน					
๑๑	มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียงเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
๑๒	ชุมชนให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในชุมชน					

ตอนที่ ๖ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"ขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี"

ภาคผนวก ข.
การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ
ของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น”

Case Processing Summary

	N	%
Valid	30	100.0
Cases Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

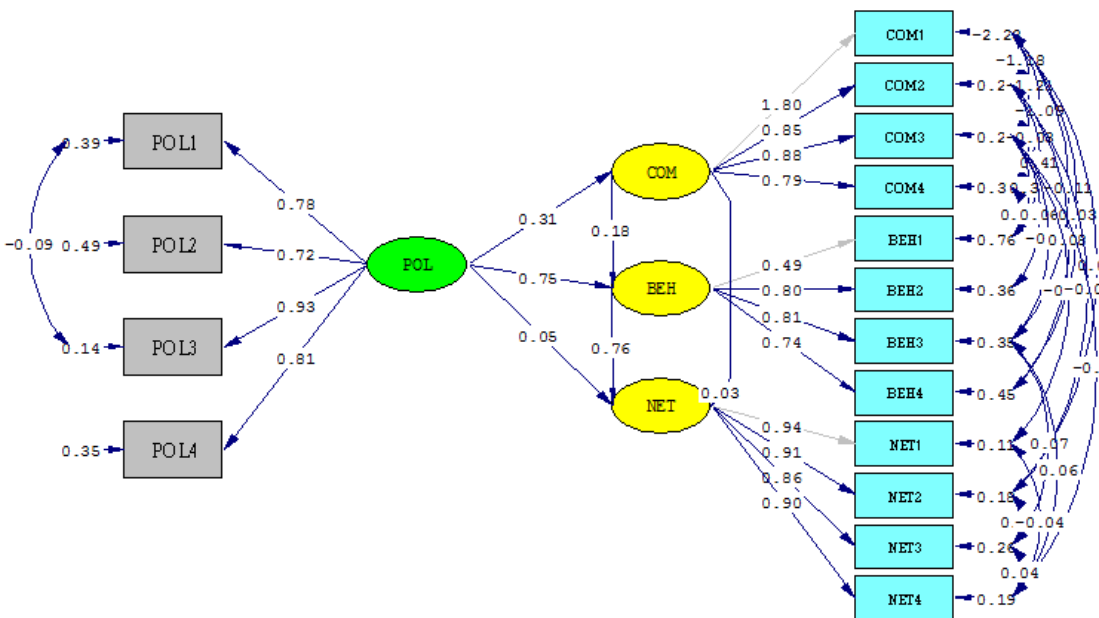
Cronbach's Alpha	N of Items
.979	48

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	201.73	774.271	.609	.979
a2	201.67	773.954	.751	.978
a3	201.43	785.151	.731	.978
a4	201.37	782.309	.736	.978
a5	201.60	788.455	.510	.979
a6	201.43	786.806	.654	.978
a7	201.40	773.972	.845	.978
a8	201.37	777.275	.806	.978
a9	201.27	793.444	.620	.979
a10	201.50	777.224	.774	.978
a11	201.83	795.730	.360	.979
a12	201.73	792.961	.372	.980
b1	201.13	786.464	.744	.978

b2	201.20	796.166	.542	.979
b3	201.10	787.403	.679	.978
b4	201.23	796.392	.585	.979
b5	201.27	782.892	.841	.978
b6	201.30	786.424	.670	.978
b7	201.37	780.447	.740	.978
b8	201.27	783.306	.779	.978
b9	201.40	811.903	.129	.980
b10	201.33	777.471	.795	.978
b11	201.20	789.407	.721	.978
b12	201.33	779.195	.760	.978
c1	201.30	782.286	.691	.978
c2	201.43	775.013	.833	.978
c3	201.23	775.978	.814	.978
c4	201.50	790.948	.618	.979
c5	201.37	782.171	.828	.978
c6	201.47	785.154	.702	.978
c7	201.43	778.392	.764	.978
c8	201.43	771.426	.869	.978
c9	201.30	781.390	.744	.978
c10	201.47	772.740	.853	.978
c11	201.53	774.257	.847	.978
c12	201.43	769.909	.805	.978
d1	201.40	788.800	.602	.979
d2	201.20	787.062	.729	.978
d3	201.33	778.437	.775	.978
d4	201.37	783.895	.741	.978
d5	201.33	786.437	.765	.978
d6	201.30	786.424	.758	.978
d7	201.27	781.030	.833	.978
d8	201.47	777.706	.788	.978
d9	201.27	779.237	.786	.978
d10	201.37	796.033	.529	.979
d11	201.37	795.344	.591	.979
d12	201.30	798.562	.592	.979

ภาคผนวก ค.
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (OUTPUT)



Chi-Square=87.85, df=68, P-value=0.05304, RMSEA=0.031

DATE: 4/21/2023

TIME: 15:33

L I S R E L 8.72

BY

Karl G. Jöreskog & Dag Sörbom

This program is published exclusively by
Scientific Software International, Inc.
7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100
Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.

Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140
Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-

2005

Use of this program is subject to the terms specified in
the

Universal Copyright Convention.
Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file C:\ECO NET\path.SPJ:

```
path
SYSTEM FILE from file 'C:\ECO NET\Path.dsf'
Latent Variables  COM BEH NET POL
Relationships
COM1 = COM
COM2 = COM
```

```

COM3 = COM
COM4 = COM
BEH1 = BEH
BEH2 = BEH
BEH3 = BEH
BEH4 = BEH
NET1 = NET
NET2 = NET
NET3 = NET
NET4 = NET
POL1 = POL
POL2 = POL
POL3 = POL
POL4 = POL
BEH = COM
NET = COM BEH
COM = POL
BEH = POL
NET = POL
Set error covariance of COM4 and BEH1 free
Set error covariance of COM2 and BEH1 free
Set error covariance of COM3 and BEH1 free
Set error covariance of COM3 and BEH3 free
Set error covariance of COM2 and BEH4 free
Set error covariance of POL2 and BEH3 free
Set error covariance of COM1 and BEH4 free
Set error covariance of COM2 and NET2 free
Set error covariance of POL1 and POL3 free
Set error covariance of COM1 and POL4 free
Set error covariance of COM1 and POL1 free
Set error covariance of COM1 and POL3 free
Set error covariance of COM1 and POL2 free
Set error covariance of NET4 and BEH3 free
Set error covariance of COM1 and COM3 free
Set error covariance of COM2 and COM4 free
Set error covariance of NET3 and BEH3 free
Set error covariance of COM1 and COM2 free
Set error covariance of COM1 and COM4 free
Set error covariance of COM1 and BEH3 free
Set error covariance of BEH2 and COM3 free
Set error covariance of POL1 and BEH3 free
Set error covariance of POL3 and COM3 free
Set error covariance of NET1 and POL4 free
Set error covariance of NET4 and COM3 free
Set error covariance of COM1 and NET2 free
Set error covariance of NET3 and NET2 free
Set error covariance of NET3 and NET4 free
Set error covariance of NET1 and NET4 free
Set error covariance of NET1 and COM3 free
Path Diagram
LISREL OUTPUT: ME=ML RS EF SS SE TV FS SC MI AD=OFF
End of Problem

```


BETA

	COM	BEH	NET
COM	- -	- -	- -
BEH	0.18 (0.07) 2.51	- -	- -
NET	0.03 (0.03) 1.20	0.76 (0.12) 6.05	- -

GAMMA

	POL
COM	0.31 (0.04) 6.96
BEH	0.75 (0.09) 8.35
NET	0.05 (0.09) 0.60

PSI

Note: This matrix is diagonal.

COM	BEH	NET
0.90 (0.26) 3.45	0.32 (0.08) 4.10	0.34 (0.04) 7.80

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

COM	BEH	NET
0.10	0.68	0.66

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

COM	BEH	NET
0.10	0.65	0.45

Reduced Form

	POL
COM	0.31 (0.04) 6.96
BEH	0.81 (0.10) 7.95
NET	0.67 (0.06) 12.17

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

COM1	COM2	COM3	COM4	BEH1	BEH2
3.23	0.72	0.77	0.63	0.24	0.64

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

BEH3	BEH4	NET1	NET2	NET3	NET4
0.65	0.55	0.89	0.82	0.74	0.81

Squared Multiple Correlations for X - Variables

POL1	POL2	POL3	POL4
0.61	0.51	0.86	0.65

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 68
 Minimum Fit Function Chi-Square = 88.89 (P = 0.045)
 Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 87.85 (P = 0.053)
 Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 19.85
 90 Percent Confidence Interval for NCP = (0.0 ; 48.12)

Minimum Fit Function Value = 0.30
 Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.066
 90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.0 ; 0.16)
 Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.031
 90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.049)
 P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 0.96

Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.75
 90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.68 ; 0.84)
 ECVI for Saturated Model = 0.91
 ECVI for Independence Model = 29.15

Chi-Square for Independence Model with 120 Degrees of Freedom =
8684.24

Independence AIC = 8716.24
Model AIC = 223.85
Saturated AIC = 272.00
Independence CAIC = 8791.50
Model CAIC = 543.71
Saturated CAIC = 911.71

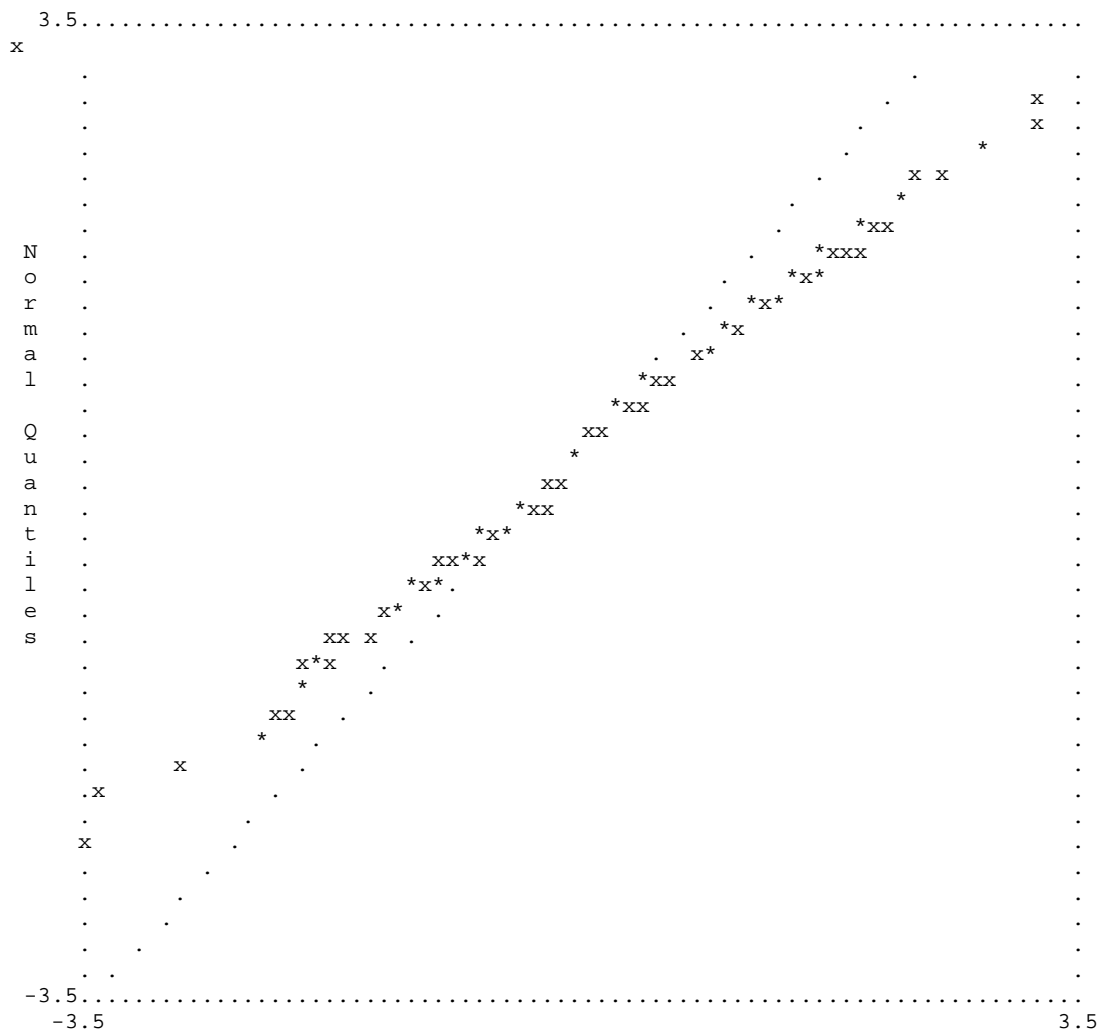
Normed Fit Index (NFI) = 0.99
Non-Normed Fit Index (NNFI) = 1.00
Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.56
Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
Incremental Fit Index (IFI) = 1.00
Relative Fit Index (RFI) = 0.98

Critical N (CN) = 330.74

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.038
Standardized RMR = 0.039
Goodness of Fit Index (GFI) = 0.96
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.93
Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.48

path

Qplot of Standardized Residuals



Standardized Residuals

Correlation Matrix of ETA and KSI

	COM	BEH	NET	POL
COM	1.00			
BEH	0.41	1.00		
NET	0.36	0.81	1.00	
POL	0.31	0.81	0.67	1.00

path

Total and Indirect Effects

Total Effects of KSI on ETA

	POL
COM	0.31 (0.04) 6.96
BEH	0.81 (0.10) 7.95
NET	0.67 (0.06) 12.17

Indirect Effects of KSI on ETA

	POL
COM	- -
BEH	0.06 (0.02) 2.69
NET	0.62 (0.09) 7.17

Total Effects of ETA on ETA

	COM	BEH	NET
COM	- -	- -	- -
BEH	0.18 (0.07) 2.51	- -	- -
NET	0.16 (0.06) 2.90	0.76 (0.12) 6.05	- -

Largest Eigenvalue of B*B' (Stability Index) is 0.572

Indirect Effects of ETA on ETA

	COM	BEH	NET
COM	- -	- -	- -
BEH	- -	- -	- -
NET	0.13 (0.05) 2.79	- -	- -

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

ที่ อว ๕๐๐๕๒/๐๗๕

เห็นควร
.....
มอบ
<input type="checkbox"/> สน.ปลัด
<input type="checkbox"/> กองคลัง
<input type="checkbox"/> กองช่าง
<input type="checkbox"/> กองการศึกษา



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น ๕ ห้อง B๕๐๔
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ต่อ ๘๐๕๓
E-mail: gps@mcu.ac.th

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๖

เทศบาลตำบลหนองโน

เลขที่รับ 561

วันที่ 24 มี.ย. 2566

เวลา.....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน นายสุรชัย บุขราคม นายกเทศมนตรีตำบลหนองโน อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓๒ ชุด

โดยที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานของท่านทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี

โทร. ๐๘๖-๗๑๕-๕๙๑๐, ๐๙๑-๗๐๔-๕๕๕๘

นางสาว ส. / นายก อบจ. / นายก อบต.

(นายสุรชัย บุขราคม)
นายกเทศมนตรีตำบลหนองโน
๒๕ มิ.ย. ๖๖

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๗๐๗๕



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น ๕ ห้อง B๕๐๔
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๐๙๓
E-mail: gps@mcu.ac.th

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน นายพิทักษ์ ตามบุญ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลห้วยโจด อำเภอกะนวน
จังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓๒ ชุด

โดยที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่าย ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดีจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานของท่านทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี

โทร. ๐๘๖-๗๑๕-๔๙๑๐, ๐๙๑-๗๐๔-๕๕๕๘

ปิ่นตราวงศกตวงหวิ ๙ ในตรา
จัดเก็บ/จัดส่ง/ค.

(นายพิทักษ์ ตามบุญ)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๗๐๗๕



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น ๕ ห้อง ๒๕๐๔
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังษีไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๐๙๓
E-mail: gps@mcu.ac.th

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน นายคำปุน ชัยปลื้ม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลขุนสาธ อำเภอกกระนวน จังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๔๑ ชุด

โดยที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่าย ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอ ความอนุเคราะห์ให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานของท่าน ทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณใน ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ยื่นขอในวันรวม ๒๐/๓
๒๕๖๖
นายคำปุน ชัยปลื้ม
นายก อบจ. รังษีไทร

ผู้ประสานงาน : อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี
โทร. ๐๘๖-๗๑๕-๔๙๑๐, ๐๙๑-๗๐๔-๕๕๕๘

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๗ ๐๗๕



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น ๕ ห้อง B๕๐๔
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๐๙๓
E-mail: gps@mcu.ac.th

๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน นางวันเพ็ญ แสงผา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหัวนาคำ อำเภอกะนวน
จังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓๕ ชุด

โดยที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่าย
ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น” ประจำปีงบประมาณ
๒๕๖๔ ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานของท่าน
ทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี
โทร. ๐๘๖-๗๑๕-๔๔๑๐,๐๙๑-๗๐๔-๕๕๕๘

นางวันเพ็ญ แสงผา
นางวันเพ็ญ แสงผา

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๗ ๐๗๒



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น ๕ ห้อง B๕๐๔
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๐๔๓
E-mail: gps@mcu.ac.th

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน นายจำเนียร เหล่าสุพรรณ นายเทศมนตรีตำบลน้ำอ้อม อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๒๔ ชุด

โดยที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานของท่านทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี

โทร. ๐๘๖-๗๑๕-๕๙๑๐, ๐๙๑-๗๐๔-๕๕๕๘

ดร.สุรพล สุธะพรหม
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ที่ อว ๘๐๐๕๒/ก ๐๗๕



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น ๕ ห้อง B๕๐๔
เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ต่อ ๘๐๙๓
E-mail: gps@mcu.ac.th

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
เรียน ร.ต.ท. วุฒิพงษ์ ทิพย์ฤทธิ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองกงใหญ่ อำเภอกะนวน
จังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๕๔ ชุด

โดยที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่าย
ความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น” ประจำปีงบประมาณ
๒๕๖๔ ภายใต้การกำกับดูแลของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ ร่วมกับ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ให้ อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากหน่วยงานของท่าน
ทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

อานันท์,

(ทอย อานันท์)

ผู้ประสานงาน : อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี
โทร. ๐๘๖-๗๑๕-๔๙๓๐, ๐๙๑-๗๐๔-๕๕๕๘

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม

นาย อานันท์ อานันท์
นาย อานันท์ อานันท์

ภาคผนวก จ.
จริธรรมการวิจัยในมนุษย์



ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๘๑/๒๕๖๖

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น
(Strengthening the Fairness Network to Reduce the Economic Disparities of the Community in Khon Kaen Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: ว.๐๕๖/๒๕๖๔

สถาบันที่สังกัด: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: ดร.สมบัติ นามบุรี

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

- | | |
|---|-----------------------------------|
| ๑. แบบเสนอโครงการวิจัย | ฉบับที่ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ |
| ๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย | ฉบับที่ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ |
| ๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย | ฉบับที่ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ |
| ๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล | ฉบับที่ วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ |

(พระมหาสมบัติ นามบุรี, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๖

หมายเลขใบรับรอง: ว.๘๑/๒๕๖๖

วันที่ให้การรับรอง: ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๖

วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๗

ภาคผนวก ฉ.

หนังสือขอใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรือผลงานสร้างสรรค์



หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๗

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

กราบเรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า นางสาวทัศนาวดี ฉากภาพ ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ) อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอรับรองว่าได้นำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งเป็นผลงานของ ดร.ณัฐ รุ่งวงษ์ หัวหน้าโครงการ โดยนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการนำผลการวิจัย/งานสร้างสรรค์เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้นก่อให้เกิดผลดังนี้

นำรูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายความเป็นธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของชุมชน ที่ได้จากการวิจัยไปใช้กับประชาชนและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งทำให้เกิดการสร้างเครือข่าย การสร้างความเป็นธรรมในชุมชน และที่สำคัญคือการสร้างสรรค์เศรษฐกิจที่มีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนั้นยังสร้างความสามัคคีปรองดองแก่คนในชุมชนด้วย

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(.....)

นางสาวทัศนาวดี ฉากภาพ

ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ)

อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติผู้วิจัย



- ชื่อ-สกุล** : ดร.ณัฐ รุ่งวงษ์ (ณัฐวุฒิ)
- วัน เดือน ปีเกิด** : ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๐ (๕๖ ปี)
- สถานที่เกิด** : จังหวัดขอนแก่น
- ตำแหน่งปัจจุบัน** : ประธานคณะกรรมการ บริษัทหลักทรัพย์ที่ปรึกษาการลงทุน ต้นธารคอร์ปอเรชั่น จำกัด และอุปนายก สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : อาคารบริษัทหลักทรัพย์ที่ปรึกษาการลงทุนต้นธารคอร์ปอเรชั่นจำกัด ๒๓๕/๒๔-๒๕ แขวงราษฎร์พัฒนา เขตสะพานสูง กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐ โทรศัพท์ ๐๘๒-๕๘๕-๙๘๘๘
- การศึกษา** :
 - : ปริญญาตรี-ศิลปศาสตรบัณฑิตสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๓๒
 - : ปริญญาโท-การจัดการภาครัฐและภาคเอกชนมหาบัณฑิต (MPPM) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) พ.ศ.๒๕๔๘
 - : ปริญญาเอก-ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๖๔
- การอบรมสำคัญ** :
 - พ.ศ. ๒๕๔๖ -ประกาศนียบัตรขั้นสูงหลักสูตรการบริหารเศรษฐกิจสาธารณะ สำหรับนักบริหารระดับสูงรุ่นที่ ๑ สถาบันพระปกเกล้า (ปศส.๑)
 - พ.ศ. ๒๕๔๘ -ประกาศนียบัตรขั้นสูงหลักสูตรการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชนสำหรับนักบริหารระดับสูงรุ่นที่ ๓ สถาบันพระปกเกล้า (ปรม.๓)
 - พ.ศ. ๒๕๔๙ -ประกาศนียบัตรขั้นสูงหลักสูตรการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูงรุ่นที่ ๑๐ สถาบันพระปกเกล้า (ปปร.๑๐)
 - พ.ศ. ๒๕๕๗ -ประกาศนียบัตรหลักสูตรความมั่นคงระดับสูงสมาคมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕ (ส.วปอ.มส.๕)
 - พ.ศ. ๒๕๕๙ -ประกาศนียบัตรหลักสูตรนักบริหารระดับสูงเพื่อการสร้างชาติ สถาบันเพื่อการสร้างชาติ รุ่นที่ ๑ (นสช.๑)
 - พ.ศ. ๒๕๖๐ -ประกาศนียบัตรหลักสูตรนักบริหารระดับสูงธรรมศาสตร์เพื่อสังคม รุ่นที่ ๑๑ (นมธ.๑๑)
 - พ.ศ. ๒๕๖๑ -ประกาศนียบัตรหลักสูตรนวัตกรรมการบริหารในโลกยุคใหม่ สำหรับนักบริหารระดับสูงสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA MAX รุ่นที่ ๑)
 - พ.ศ. ๒๕๖๑ -ประกาศนียบัตรหลักสูตรหลักสูตรผู้บริหารระดับสูงด้านการค้าและการพาณิชย์ รุ่นที่ ๑๑ (Top Executive Program in Commerce and Trade : TEPCoT ๑๑)

- พ.ศ. ๒๕๖๖-ประกาศนียบัตรหลักสูตรสื่อสุขภาพสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ ๕ (HAM๕) สถาบันจุฬารักษ์

ตำแหน่งทางสังคมและรางวัล

- อุปนายกคนที่ ๑ สมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร)
- อุปนายกสมาคมศิษย์เก่า คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ประธานรุ่น ศิษย์เก่า หลักสูตร ธรรมศาสตร์เพื่อสังคม รุ่นที่ ๑๑ สมาคมธรรมศาสตร์ฯ
- เลขานุการรุ่น ศิษย์เก่า หลักสูตร NIDA MAX รุ่นที่๑
- เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ประถมาภรณ์มงกุฎไทย (ป.ม.) และประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)
- รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.๒๕๕๖
- รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพ.ศ.๒๕๖๕
- รางวัลเข็มเกียรติคุณ มจร มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๖๕
- รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น ครบรอบสถาปนา ๔๐ ปี คณะสังคมศาสตร์ มจร. พ.ศ. ๒๕๖๖
- รางวัลศิษย์เก่าผู้ทรงคุณค่า ครบรอบสถาปนา ๔๕ ปี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มข. พ.ศ.๒๕๖๖
- รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) พ.ศ.๒๕๖๖

ผลงานทางวิชาการ และหนังสือเผยแพร่ :

- สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น “การอพยพแรงงานกรณีศึกษาตำบลทุ่งกุลาร้องไห้จังหวัดร้อยเอ็ด ๒๕๓๒”
- วิทยานิพนธ์ปริญญาโท การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาบัณฑิต NIDA “การลงทุนและการทำกำไรในตลาดค้าทองคำไทย ๒๕๔๗”
- บทความวิชาการเรื่อง “หนี้สาธารณะกับการจัดอันดับเครดิตและผลกระทบต่อตลาดหุ้นไทยหลักสูตร ปศส. ๑”
- บทความวิชาการ “การบวชเพื่อหลบหลีกภราชภักดิ์” หลักสูตร ปปร. ๑๑ สถาบันพระปกเกล้า
- ผู้เขียนหนังสือระดับ Best Seller หลายเล่ม เช่น ทีเด็ดรายหุ้นพันล้าน (พิมพ์ ๑๔ ครั้ง),
- เสี่ยงสองเจงกีสข่านตลาดหุ้นปี ๒๐๐๐ (พิมพ์ ๕ ครั้ง), ปล้นแบงก์บีบีซี (พิมพ์ ๒ ครั้ง) อ่าน
- เข้าใจหุ้นทำกำไรใน ๑ นาที (พิมพ์ ๗ ครั้ง), ความลับที่ ๔ จิตวิทยามวลชนในตลาดหุ้นไทย (พิมพ์ ๔ ครั้ง) เป็นต้น

- ญัตติ รุ่งวงษ์. “ธรรมาภิบาลสำหรับการบริหารงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย”. วารสารมจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์.
- ญัตติ รุ่งวงษ์. “การบริหารจัดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแบบธรรมาภิบาลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย”. วารสารมจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๔ (๒๕๖๔).

ตำแหน่งในปัจจุบัน :

- ผู้ก่อตั้ง และประธานกรรมการบริษัทหลักทรัพย์ที่ปรึกษาการลงทุนต้นธารคอร์ปอเรชั่น จำกัด (ก่อตั้ง พ.ศ.๒๕๔๐)
- ผู้เชี่ยวชาญประจำรายการวิทยุรู้ทันข่าวสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ให้สัมภาษณ์ทุกวันจันทร์ ถึงวันศุกร์ เวลา ๑๖.๒๕-๑๖.๓๕ น.
- หัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวเศรษฐกิจรายวัน ไทยไฟแนนเชียล พ.ศ.๒๕๓๖
- ผู้ดำเนินรายการวิทยุข่าวหุ้น สถานีวิทยุ F.M.๙๙ MHz พ.ศ.๒๕๓๙
- ผู้ดำเนินรายการเพื่อนนักลงทุน สถานีโทรทัศน์เคเบิลทีวี UBC NEWS พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๕๕
- เจ้าของและผู้ดำเนินรายการรู้ก่อนรวยกว่า สถานีโทรทัศน์ TNN ๒๔ พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๗
- วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจประจำข่าวภาคเที่ยง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๔๖-๒๕๕๒
- เลขานุการ คณะกรรมการการแรงงาน และผู้เชี่ยวชาญประจำคณะกรรมการพัฒนาการเมือง สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๔๔-๒๕๔๘
- วิทยากรด้านเศรษฐกิจและการลงทุน รายการรู้ทันข่าว สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย พ.ศ.๒๕๖๒-ปัจจุบัน
- อาจารย์พิเศษ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๔-ปัจจุบัน
- ผู้ก่อตั้งและประธานคณะกรรมการบริษัทหลักทรัพย์ที่ปรึกษาการลงทุน ต้นธารคอร์ปอเรชั่น จำกัด พ.ศ.๒๕๔๐-ปัจจุบัน

ชื่อ-นามสกุล : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี

วัน/เดือน/ปีเกิด : ๘ เมษายน ๒๕๑๘

อายุ : ๔๘ ปี

สถานภาพ : สมรส

สัญชาติ : ไทย เชื้อชาติ : ไทย

ส่วนสูง : ๑๖๗ ซม.

น้ำหนัก : ๕๔ กก.

หมายเลขประจำตัวบัตรประชาชน : ๕ ๔๐๐๙ ๐๐๐๔๓ ๘๓ ๘ วันที่ออกบัตร : ๒ มิถุนายน ๒๕๕๔
วันบัตรหมดอายุ : ๗ เมษายน ๒๕๖๑ ออกให้ ณ : กรุงเทพมหานคร

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๓๗/๑๔๗ หมู่บ้านวิถีพร ๑ ซอยรามคำแหง ๙๘ ถนนรามคำแหง แขวงสะพานสูง
เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐ โทรศัพท์มือถือ ๐๘๖-๗๑๕-๔๙๑๐
E-mail : nickeybat@gmail.com



ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๒ จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
- พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘ จบการศึกษาระดับปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA) คณะพัฒนาสังคม สาขาวิชาเอก วิจัยพฤติกรรมศาสตร์กับการพัฒนาบุคคล
- พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๕ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาเอกภาษาอังกฤษ
- พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๔๑ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ วัดศรีบุญเรือง กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา

- พ.ศ. ๒๕๓๘ จบนักธรรมชั้นเอก โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม วัดศรีบุญเรือง กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๕๓๗ สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดเนินบุญญาราม จังหวัดชลบุรี

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๖๒ อาจารย์ประจำโครงการการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต (RBAC) รับผิดชอบวิชา วิธีการวิจัยธุรกิจ (BS.๓๒๐) วิชาสถิติธุรกิจ (ST.๒๐๑) วิชาวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (PS ๔๙๑) วิชาการสำรวจและการวิจัยสำหรับการท่องเที่ยว (HT ๓๙๑)
- พ.ศ. ๒๕๕๔ อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สอนวิชา สถิติและการวิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น
- พ.ศ. ๒๕๔๙ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ สอนวิชาการพัฒนาสังคม และวิชาวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลงานวิชาการ

- ๑) “ภาวะผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ (MCU๑๐๑ CONGRESS I) ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒
- ๒) “ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์” วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขต นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๒)
- ๓) “นวัตกรรมและการบริหารจัดการ” วารสารวิจัยวิชาการ วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๒)
- ๔) “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต” การประชุมวิชาการระดับชาติ “การศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครั้งที่ ๒ ประจำปี ๒๕๖๑” (๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑)
- ๕) “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ใน ศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ ๖, ฉบับที่ ๔ ประจำเดือน ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒

ผลงานวิจัย

- ๑) งานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ” ทุนอุดหนุนการวิจัยจากภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๖๓
- ๒) คุชฎีนิพนธ์เรื่อง “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” หลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๖๒
- ๓) งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของ นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต” ได้รับทุนสนับสนุนจาก มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต ปีการศึกษา ๒๕๖๐
- ๔) งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนในสถานศึกษาทั้งระบบของ โรงเรียนในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร” ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยรัตน บัณฑิต ปีการศึกษา ๒๕๕๙
- ๕) งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพด้านวิชาการของฝ่าย วิชาการ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต” ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต (ตีพิมพ์ในเอกสาร ประกอบการ ประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต ๒๕๕๕)

ประวัติการฝึกอบรม

- ๑) การอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการคลินิกวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพคณาจารย์และนิสิต อาเซียน เรื่อง “ASEAN Research Guideline by LISREL” วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

- อาเซี่ยนด้วย LISREL วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ ศูนย์อาเซี่ยนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) การฝึกอบรมตามหลักสูตรอบรมหัวหน้าและวิทยากรประจำหน่วยอบรมโครงการ
บรรพชาและอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
(๑๗-๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕)
- ๓) การฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๙ องค์การเผยแผ่
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร (ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐
ตุลาคม ๒๕๔๔)
- ๔) การอบรมหลักสูตรครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร โครงการพัฒนาจริยธรรมและสร้างค่านิยมทางศาสนา (ให้ไว้ ณ
วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๔)

ชื่อ -นามสกุล	ดร.กรกต ชาบัณฑิต
วัน เดือน ปี ที่เกิด	๑๖ กันยายน ๒๕๓๐
สถานที่เกิด	เลย
ที่อยู่ปัจจุบัน	๒/๒๑๐ พหลมคอนโด พหลโยธิน ๘๘ ต.ประชาธิปไตย อ.ธัญญบุรี จ.ปทุมธานี ๑๒๑๓๐
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. ๒๕๕๔	วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. ๒๕๕๖	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. ๒๕๖๓	รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. ๒๕๕๘-ปัจจุบัน	นักวิชาการศึกษา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการศึกษา
ที่ทำงานปัจจุบัน	หลักสูตรบัณฑิตศึกษาฯ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ	- การวางแผนกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ - การวางแผนกลยุทธ์และวิเคราะห์นโยบาย - มีความเชี่ยวชาญในการสอน การบรรยาย การฝึกอบรม - มีความเชี่ยวชาญในการทำงานวิจัยทั้งเชิงปริมาณและ คุณภาพ - ใช้คอมพิวเตอร์ได้ดี สามารถจัดการระบบฐานข้อมูลได้ เป็นอย่างดี